

ЮРІЙ ЛОГУШ:
АМЕРИКАНСЬКИЙ
БІЗНЕСМЕН
ПРО НАШ
БІЗНЕС.
СТОР. 14



№ 23 (32) | 6 — 12 ЧЕРВНЯ 2008 р.

ШУФРИЧ VS ГЕЛЕТЕЙ

КОМЕНТУЮТЬ ФАХІВЦІ З
ЄДИНОБОРСТВ. СТОР. 20

СЕЛО І ЛЮДИ

ЖИТТЯ НА ХУТОРІ ВІЛЯ
БАГУРИНА. СТОР. 38

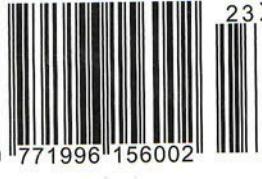
РЕПЕТИЦІЯ НАШОГО ЄВРО

ЗАВТРА СТАРТУЄ ЧЕМПІОНАТ
ЄВРОПИ З ФУТБОЛУ. СТОР. 68



МАЖОРИ-ВБИВЦІ

ISSN 1996-1561



Водії «зі статусом» полюють
на простих смертних. Стор. 24

9 771996 156002

ПЕРЕДПЛАТІТЬ
ЖУРНАЛ

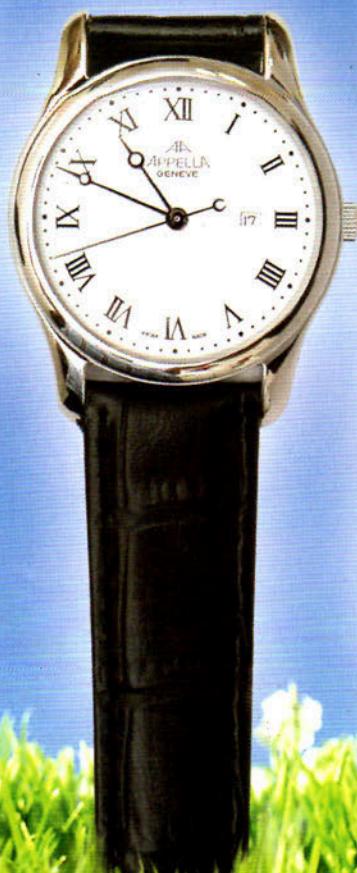
Тиждень
український
www.ut.net.ua

на друге
півріччя

та візьміть участь у розіграші
20-ти швейцарських годинників від компанії

УВАГА, АКЦІЯ!

Кожен передплатник журналу
на друге півріччя 2008 року*
гарантовано отримає
приз від журналу
«Український ТИЖДЕНЬ»
та книгарні «Є» –
книгу «Іван Мазепа
у запитаннях та відповідях»



CLOCKSHOP
інтернет-магазин

Генеральний
партнер акції –
компанія

CLOCKSHOP
інтернет-магазин

<http://www.clock.com.ua>,
clock@clock.com.ua

Офіційний партнер акції



КНИГАРНЯ



УМОВИ АКЦІЇ!

ПЕРЕДПЛАТІТЬ ЖУРНАЛ «Український ТИЖДЕНЬ»:

Редакційна передплата: заповніть квитанцію та оплатіть її у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український ТИЖДЕНЬ» р/р 26007026823721 Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК», МФО 322012, код ЄДРПОУ 35392656, за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ» на 6 міс.).
У будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта». ПЕРЕДПЛАТИЙНІ ІНДЕКС – 99319.

У передплатних агентствах вашого міста: ЗАО «ПА «KSS», Агентство передплати та доставки «Бліц-Преса», ДП «Фактор-Преса», ТОВ «НВП» «Ідея», ГЗТТ «САММІТ», ТОВ фірма «Меркурій», ТОВ «Фірма «Періодика», ТОВ «ВГА», ТОВ «ПресЦентр Київ», ПП «Медіа-Новости».

Задішіть до 30 червня 2008 року оригінал передплатного абонемента на журнал «Український ТИЖДЕНЬ» за адресою:
3040, м. Київ, вул. Васильківська, 2а, редакція журналу «Український ТИЖДЕНЬ».

! Для участі в акції приймаються оригінали передплатних абонементів із чітким відиском касового апарату чи квитанції про оплату, де розбірливо, ажано друкованими літерами має бути зазначенено: телефон, адресу, ПІБ.

Імена переможців акції будуть надруковані в тижневику «Український ТИЖДЕНЬ» №28 від 11.07.2008 року, а також зазначені на сайті www.ut.net.ua.
Детальніше про терміни та умови акції за тел.: (044) 503-37-41 (40). Менеджер із передплати – Кашук Тетяна.

Передплата не менше, ніж на 6 місяців

ОБРАЗ

Українське село занепадає, кажуть одні. Воно на порозі відродження, стверджують інші. Окрім цілком зрозумілих

економічних факторів (інвестиції, повноцінний ринок землі, подорожчання продуктів)

на землі, що їх знову не надурить. Про це – «Тема Тижня» на стор. 38. Малюнок Дмитра Скоженка



xophybaHhia Ha Cбftobomy pnyki), cepedA ymoe noBepehnenia Ao kintя e oAhе, in hе hanlovoBhile: blpa AioAen, siil npoJiJotk

Тиждень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ

Видавець ТОВ «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

Шеф-редактор Юрій Макаров

Головний редактор Роман Кульчицький

Заступник головного редактора Павло Солдако

Відділ політики Анатолій Бондаренко

Відділ економіки Сергій Лук'янук

Відділ розслідувань Андрій Лаврік

Відділ новин Наталя Васютин

Відділ країни Ігор Крунич

Відділ історії та науки Роман Кабаній

Відділ культури та спорту Вікторія Поліненко

Спеціальний кореспондент Марія Старожицька

Журналісти Анна Бабиць, Богдан Буткевич, Василь Васютин, Сергій Гузь, Інна Завгороднія, Антон Зкора, Вероніка Кірічак,

Олександра Кирінук, Наталя Петринська, Олена Чекан

Літературний редактор Олександр Григор'єв

Контент-редактор сайту Таня Овчар

Виконавчий директор Роман Чигрин

Фінансовий директор Андрій Решетник

Відповідальний секретар Юрій Коломицев

Арт-директор Надія Кельм

Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков, Сергій Сторчай

Художники Андрій Єрмolenko, Павло Ніц

Більд-редакція Анатолій Белов,

Кирило Хайліс, Вікторія Буянова

Фотографи Андрій Ломакін, Євген Котенко

Кольорокоректор Олена Шовкопляс

Коректори Марина Петрова, Світлана Словова

Відділ реклами Олена Карпенко

Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва

Відділ маркетингу Ганна Кащеїда

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.

Друк ЗД «БЛЦ-ПРИНТ», Київ, вул. Довженко, 3

№ зам. 54722

Наклад 30 700

Адреса редакції 01030, Київ,

вул. Б. Хмельницького, 36, кв. 7

Адреса для листування 03040, Київ,

вул. Васильківська, 2 а

Телефон (044) 503 3740

Входить до складу

Розповсюджується

в роздрібній торгівлі

та за передплатою

Ціна договірна

Передплатний індекс 99319



ЦУЦИКИ В КОСМОСІ

ОТАР ДОВЖЕНКО
заступник шеф-редактора журналу «Телекритика»

Фраза «існує тільки те, що показали по телевізору» — це вже не гіпербола. В медіапортреті київських виборів, що їх експерти резонно називають репетицією перед виборами президентськими, залишилися величезні чорні каверни. І хоч дехто запевняє, що вигризли їх миші із Секретаріату Президента, та я не вірю, що за бажання в опонентів не знайшлося б кота на цих мишей. Отже, не було бажання?

Позичаючи в сірка очі, одні й ті самі телевізійні начальники на запитання «навіщо потрібен щоденний парад піар-обіцянок київських кандидатів у всеукраїнських новинах?» відповідали щось про надзвичайну важливість столичних виборів для всієї України; на запитання «чому немає аналітики або теледебатів?» — про локальність і надмірну вузькість київської проблематики для загальнонаціональної аудиторії. В останній тиждень кампанії канали дружно скасували прямі ефіри, де мали обговорюватися вибори в Києві, натомість гостинно запрошували кандидатів від одного із блоків до студій новин і розважальних телепрограм. Усі гадані досягнення «постпомаранчевого» періоду у царині свободи слова виявилися мильною булькою: «нагнути» медіа — грішми, погрозами, обіцянками, ще чимось, — так само просто, як і до «революції». І якщо після підивання підсумків попередніх виборів була надія, що продукування оплачених медійних фантомів перестане бути основною формою активності полі-

тиків, то тепер ситуація, без перевільнення, безнадійна.

А де ж були чесні та принципові журналісти? Вони, герой антикутімівського фронту, вершки громадського активізму, авангард боротьби за свободу й демократію? Вони, які вимахували папірцями-темниками у 2002-му, звільніялись і голодували в 2004-му, добивалися розмазаних по асфальту «любих друзів» у 2005-му? Курили бамбук під гаслом «у сортах лайна не розбираюсь» і масово балотувались у мери Києва для розваги чи журналістського експерименту.

«Всі політики однакові» — нормальна позиція для недалекого аморфного обивателя, але для журналіста вона просто злочинна. Це все одно, що відмовитися народжувати дітей: навіщо — все одно колись помруть. Вдягти білий фрак, оголосити всіх політиків лайном і дозволити відсторонити себе від процесу, який без активної і професійної участі медіа перетворюється на фарс (що, власне, й сталося), — звісно, право кожного, але якось не думалося, що в «просунутому» Києві цим правом скористаються практично всі. А неперебірливі політики, які зовсім не ображаютися, коли їх називають лайном, радо заохочували абсентеїстські настрої. «Хто з вас піде на вибори? Hixto? Таааак!», — волов до слухачів на організованому медіа-холдингом Черновецького концерті вокаліст гурту «Собаки в космосі» (sic!) перед тим, як заспівати: «До біса політику, єдине прохання: давай нарешті займемось коханням».

Цю пісеньку співатимуть нам ще не раз інші «цуцики на службі» (за Іриною Бекешкіною) політиків, не менш зацікавлених у тому, аби молоді — найактивніші й найзліші громадяни, які не вірять у гречку й компенсації вкладникам, — кохалися на травичці й нюхали квіточки, замість копиратися в отій самій субстанції й називати речі своїми іменами.

Штучно простимульювана байдужість значно ефективніша за цензуру. На утихи часів Кучми бодай частина мас-медіа відповідали за принципом стисненої пружини, пролізаючи в кожну непідконтрольну владі шпарину й доносячи-таки до аудиторії іншу думку. Нині пружина розпрямилася та обвисла, а спокуса невірою торжествує. Якщо всі однакові, чому б не взяти гроші, не зняти замовний сюжет, не відтворити замість новини прес-реліз із чийогось виборчого штабу, не проігнорувати незручну для когось тему? Це ж однаково нічого не змінить. А рештки суміння можна заспокоїти, наприклад, рятуючи старий Київ від незаконних будов. Ось тільки чи час замітати у власному подвір'ї, коли валиться весь навколошній світ?

Що ж, залишається зробити невеличке оголошення: молоді держава із хронічно втомленим від політики народом, знахабнілою владою, складною мовно-культурною ситуацією та нестабільною економікою шукає заміну своїй імпotentній журналістиці. Може, нам справді потрібна «українська журналістика 2.0»? ■



стор. 12 про те, в чому корінь проблем вітчизняної журналістики

**20 ІМІТАЦІЯ**

ІГРАШКОВИЙ ДАН НЕСПРАВНЬОГО САМУРАЯ

**24 МАЖОРИ-ВБИВЦІ**

ГРОШІ, СТАТУС і ЗВ'ЯЗКИ РОБЛЯТЬ їХ БЕЗКАРНИМИ

**64 КУПИТИ ДРУГА**

Домашня тварина – порятунок від самотності

ОБРАЗ**1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.**

Малюнок Дмитра Скаженика

ОСОБИСТА ДУМКА**2 ЦУЦИКИ В КОСМОСІ.**

Авторська колонка Отара Довженка

НА ЧАСІ**4 ФОТО ТИЖНЯ.**

Мода, краса й виживання

6 ТЕНДЕНЦІЯ ТИЖНЯ.

Батл без пряника для любих друзів

12 СУБ'ЄКТИВ. За браком попиту**ВПРИТУЛА****14 УКРАЇНСЬКЕ ДИВО.**

Американський бізнесмен і український патріот Юрій Логуш розмірковує про особливості вітчизняного бізнесу

20 ЗІГРАЙМО В ПІДДАВКИ!

Бій Нестора Шуфрича з його тренером із панкрайону коментують фахівці

22 КОМФОРТ ОДНІЄЇ ЛЮДИНИ.

Президент держави не вміє не спілюватися

24 ПРАВО НА ВБИВСТВО.

На шляхах України триває полювання на простих смертників

28 ЛІКНЕП.

Як поводитися при зіткненні з «мажором»

30 ЦУКРОВИЙ ДЕБЕТ. Солодка галузь України переживає чергову кризу**34 БЕЗРОБІТЯ ДІСТАЛО.**

Соціальних виплат німцям уже мало

36 НАШЕ КОРІННЯ – В КРИМУ.

Українські митці відповідають на запитання «Що нам робити з цим Кримом?»

ТЕМА ТИЖНЯ**38 СЕЛО І ЛЮДИ**

Як живе і виживає українська глибинка

МИ**48 ЯК СЕЛО КУРОРТОМ СТАЛО.**

«Безперспективна» Паляниця перетворилася на дорогий Буковель

53 ХАТА НА КРАЮ СЕЛА.

Колонка від Павла Вольвача

**54 КУБОФУТУРИЗМ
ЯК ПЕРЕДЧУПТЬ...**

У Національному музеї України триває виставка творів Олександри Екстер

НАВІГАТОР**58 ВІД БОМБ ДО ЄВРОБАЧЕННЯ.**

Сербія – край, де туристи почуваються дорогими гостями

64 ПРИРУЧИ МЕНЕ, БУДЬ ЛАСКА!

Озвірі від цивілізації городянині шукають друзів

66 УКРАЇНСЬКА АНТАРКІДА.

Результати «полярної» конференції в Києві

68 ЄВРОРЕПЕТИЦІЯ.

Завтра розпочинається чемпіонат Європи з футболу. Наша збірна чекає 2012 року

70 ДВА МІСЯЦІ МУЗИКИ.

Розпочалася масштабна імпреза – «Київські літні музичні вечори» на свіжому повітрі

72 ПІД МУЗИКУ ШОПЕНА.

Есей Ігоря Померанцева

73 ТИМЧАСОВИЙ ГОЛЛІВУД.

В Одесі знімають «Перевізника-3» за сценарієм Люка Бессона

74 БРОНЗОВИЙ ТАНOK.

Скульптура Тетяни Зайцевої

76 ВІДГУКИ.

Вистави, фільми, виставки, книги, музичні записи

78 АНОНСИ.

Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ**80 КІЛЬКА СЛІВ ВІД ЖУРНАЛІСТІВ *Тижня*****54 ГЕНІАЛЬНА ЕКСТЕР**

У неї вчилися Пікассо й Леже





Мода, краса й виживання

Мода на село серед просунутих городян існує від XVIII століття. Розніжені придворні на чолі з французькою королевою перебиралися в пастухів і мірошників, інтелектуали «йшли в народ», а в самих селян це викликало роздратування разом із посмішкою. Знайомі зі школи «Якби ви знали, паничі» та «Рученки терпнуть, злипаються віченські» – типова реакція селянина на панські витребеньки. Там, де міське

око бачить малювничість і екзотику, для аборигена залишається проза щоденного виживання. На межі тисячоліть давня мода повернулася у вигляді попиту на «етніку» та «автентику». Звісно, самим селянам може здатися дивним милування їхніми обставинами побуту, проте що поробиш, коли все, чого торкається рука «вкоріненої» людини, просякнuto смаком та має ознаки витвору мистецтва?..

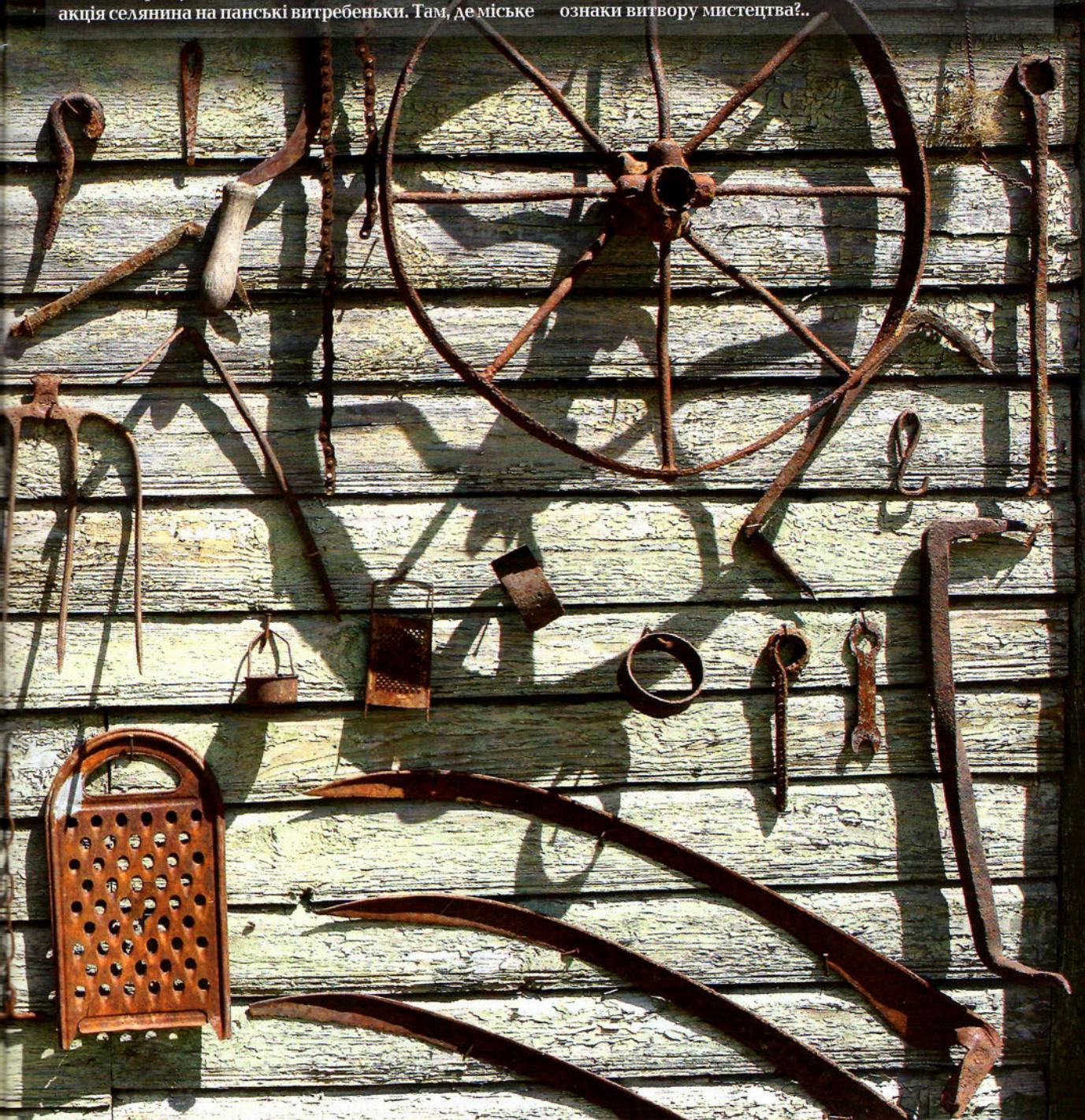


ФОТО: АНАТОЛІЙ БЕЛОВ

П'ЯТЬ ОБЛИЧ**ВІКТОР ЯНУКОВИЧ
долучається
до мистецтва**

Лідер Партиї регіонів збирається написати вступне слово до 3-томника «Світ левкасу», видання якого готовиться відповідно до одноіменного проекту. Він має на меті відродити в Україні стародавню техніку малярства на дерев'яній основі.

**КАТЕРИНА
ЧУМАЧЕНКО
судитиметься
з нардепом**

Дружина президента позивається до суду проти нардепа Леоніда Грача (фракція КПУ) за його наклепницькі заяви щодо її громадянства. Вона також вимагає від Грача відповісти на запитання, чи інтереси він захищає, коли називає Український Голодомор-геноцид 1932–1933 років «надуманим проектом».

**МИКОЛА
ПРОДАНЧУК
відповість
за вакцинацію**

Проти колишнього головного санлікаря України порушено кримінальну справу за перевищення службових повноважень. Проданчук дав дозвіл на ввезення і використання без належної реєстрації і випробувань вакцини від кору і краснухи.

**АМБРОСІЯ
САБАТОВИЧ
її зарахують до ліку
святих**

Для української сестри службниці відкрито канонічний процес зарахування до ліку святих в м. Ріо-дас-Антас (Бразилія). Амбросія померла як мучениця, намагаючись урятувати життя дітей під час пожежі.

**ІВ СЕН ЛОРАН
помер на руках
у друга**

Французький дизайнер помер у своєму будинку в Парижі на руках товариша П'єра Берже. Причина смерті, за попередніми даними, пухлина мозку, яку виявили у модельєра ще рік тому. Він пішов з життя у віці 71 року.

Батіг без пряника

Бий «екс-своїх», щоб «екс-чужкі» зраділи

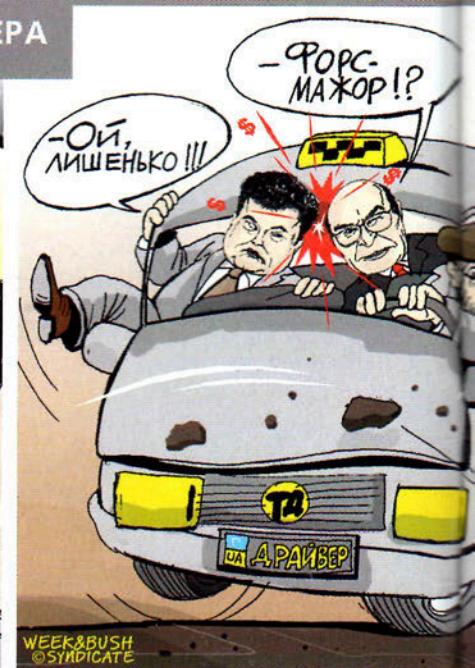
Тиск прокуратури на лідерів «Народної самооборони» Юрія Луценка і Давида Жванію, з погрозою позбавити останнього громадянства, не викликає сумнівів у тому, що це політично обумовлена атака. До неї долучився навіть президент Віктор Ющенко, який заявив, що політична сила (читай НУ-НС) має бути готовою в будь-який момент звільнити тих міністрів, які не дотримуються її політики (читай Луценко).

Мотивація атаки цілком зрозуміла. При тому, що в Україні у верхах є люди, які публічно визнавали факт свого незаконного другого громадянства, жодної активності прокуратури щодо цих осіб не спостерігається. Вочевидь, причина в незговірливості «Народної самооборони». Секретаріат зацікавлений у тому, щоб отримати цілковито керовану більшістю фракції НУ-НС, тобто 37 депутатів, необхідних для того, аби в зручний момент мати змогу перетворювати коаліцію. Водночас Луценкові не можуть пробачити квіти, які той першим приніс Юлії Тимошенко після виборів 30 вересня минулого року. Для здобуття впливу



на групу «Народної самооборони» завдають удару «по штабах» — тобто по лідерові та головному спонсору цієї політичної сили.

У свою чергу, Давид Жванія вирішив відповісти заявами про те, що отруєння Віктора Ющенка не було, а результати аналізів сфальсифіковані. Тривають підкилимові домовленості й усередині Верховної Ради. Не виключено, що вдале голосування у вівторок 3 червня, коли парламент зміг привести до при-

**ХРОНІКИ ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА
ВАЛЮТНИЙ КОРИДОР**

КРУТИЙ
СПРАВЖНЬОГО

НА ЧАСІ



Від друзів залишилися тільки привиди

сяги трьох нових суддів Конституційного Суду за квотою президента, а потім проголосувати за необхідний для уряду законопроект щодо відновлення надходжень у доходну частину бюджету, було наслідком своєрідного обміну між президентом і прем'єром.

Найгірше, що всі ці інтриги лише за умови розгляду під мікроскопом набувають якогось значення. А в реальності країна стоїть перед потужними зовнішніми викликами, зо-

крема, її своїй територіальній цілісності. У цей час політики не здатні забезпечити елементарну єдність, натомість, більшу частку свого часу й енергії приділяють боротьбі з «конкурентами» у владі, а не вирішенню проблем держави.

На цьому тлі пропозиція голови парламентського комітету з питань національної безпеки та оборони Анатолія Грищенка одразу трьом лідерам — Тимошенко, Ющенку та Януковичу — поступитися своїми президентськими амбіціями заради долі країни виглядає вкрай романтично. У коментарі **Тижню** він пояснив, що «треба зняти головну причину, яка стоїть, свідомо чи підсвідомо, перед очима кожного з названих трьох лідерів. Якби вони наслідилися заявити про відмову, спрямували себе й усі свої зусилля на країну, я думаю, що це був би великий плюс. Якщо ж протистояння триватиме далі, то рівень довіри й підтримки цих трьох політичних сил буде падати, і по факту жоден із них не стане президентом. Може, все ж краще зробити такий крок, може, вони пізніше це зрозуміють? Чим далі будемо падати в яму, тим більша ймовірність такого варіанта». Наразі ймовірність такого варіанта дорівнює нулю.

**Олександр Палій,
Анатолій Бондаренко**



ІНФЛЯЦІЙНІ ОЧІКУВАННЯ
ТЕОДОРА ДРАЙВЕРА

П'ЯТЬ ПОДІЙ



ФУРИ, СТОП! Великим вантажівкам заборонено в'їжджати до столиці. Штраф за це — 17 грн.



ТРАГЕДІЯ. На шахті «Краснолиманська» завершено ліквідацію наслідків аварії, внаслідок якої загинули 11 працівників.



ДІАМАНТИ В ШОРТАХ. Понад 8000 діамантів намагався вивезти з України піарбок, сховавши їх у своїх шортах.



БІЙКА. У Сімферополі побилися прихильники та противники вступу України до НАТО.



НА РАДІСТЬ ФАНАТАМ. Анатолій Тимошук, капітан команди — володаря Кубка УЄФА-2008 ФК «Зеніт» (Санкт-Петербург), привіз нагороду в Україну.



АВТО, МИТО Й ВЕТО

Депутати не хочуть, щоб імпортні автомобілі стали дешевшими

Відповідно до ухваленого 3 червня закону «Про митний тариф України», запровадження 10% ввізного мита на нові авто замість чинних зараз 25% відбудеться не з моменту вступу України до СОТ, як це передбачено відповідним протоколом, а лише з початку 2009 року. Одностайність, з якою депутати підтримали цей закон (367 голосів «за») цілком зрозуміла: і в коаліції, і в опозиції представлене потужне лобі автовиробників, для яких зниження мита та, відповідно, здешевлення нових імпортних автомобілів означає втрату прибутків. Показово, що відтермінування СОТівської «десятини» стосується автівок із об'ємом двигуна 1-2,2 л, що складають 80% від авторинку України. Тобто найбільш масові моделі не стануть дешевшими до кінця року, натомість дорогі й потужні машини знизяться в ціні негайно.

Українські автоконцерни вже заявили, що цей законодавчий захід дасть змогу завершити інвестиційні програми зі створення нових виробничих потужностей. Навряд чи це так: якщо виробники «не найшлися» за 10 років, протягом яких вони користувалася податковими

та митними пільгами, то навряд чи встигнуть «нализатися» за 7 місяців. А от перерозподілити до кінця року прибутки від бума продажів нових авто, що спостерігається в Україні, від імпортерів на свою користь ім вдастися напевне. Останні ж неминуче зазнають збитків: оскільки станом на 16 травня (день вступу до СОТ) нові митні тарифи ще не були прийняті Радою, уряд запровадив знижене мито самостійно, й воно діяло протягом останніх двох тижнів. Завдяки цьому близько 10 великих компаній-автоімпортерів уже оголосили про зниження цін у середньому на 10%. Тепер їм доведеться знову їх підвищувати. А більшість їхніх клієнтів, які вже «націлилися» на покупку, напевне, відкладуть придбання машини до наступного року.

Втім, і уряд, і президент не підтримують даний закон, який, по суті, означає саботаж СОТівських умов. Сама СОТ також відреагує на це вкрай негативно. Тому варто очікувати, що закон «Про митний тариф» буде ветовано президентом. І лише від коаліції залежатиме чи буде це вето подолано Радою.

Радіація на виніс

Затримано банду, яка розкрадала могильники ЧАЕС

П'ятеро злочинців, серед яких двоє міліціонерів, затримані СБУ. Протягом трьох років вони вивозили з зони відчуження ЧАЕС деревину та металобрухт, у яких рівень радіоактивності в 20-30 разів перевищував встановлені норми. Діставали навіть труби з могильників! Була також спроба спроба відкопати та вивезти з «зони» гелікоптер MI-8, який у 1986 році кружляв над реактором. Крім того, зловмисники тримали під контролем браконьєрський вилов риби, яку продавали на ринках. Стосовно затриманих відкрито кримінальну справу за порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Їм загрожує три роки в'язниці.



На захист Vanco

стане міністр торгівлі США

Міністр торгівлі США Карлос Гуттерес, виступаючи на церемонії відкриття лабораторного комплексу компанії «Макс-Велл» у Борисполі, згадав про іншу американську компанію – Vanco International. Остання перемогла в тендерах на видобуток нафти й газу на шельфі Чорного моря, однак уряд України розірвав із нею угоду. Гуттерес повідомив, що під час запланованої зустрічі з Президентом України, швидше за все, говоритиме про ситуацію з Vanco. «Ми розглядаємо цю суперечку як комерційну, а не політичну. Вважаю, що для міжнародної спільноти буде дуже важливо пerekонатися, що Україна поважає укладені угоди й вирішує проблеми прозоро», – заявив міністр торгівлі США.

СТАТИСТИКА

ЗОЛОТО ЗЕМЛІ

Вартість сотки в передмісті Києва невпинно росте

Середня вартість землі під котеджне будівництво в околицях столиці з 1 травня по 1 червня зросла приблизно на 2,24% (\$140). Сьогодні середня вартість однієї сотки під Києвом додігає позначки \$6 405. Для порівняння: у квітні вона коштувала ще \$6 264. На перший погляд здається, що таке зростання ціни досить стрімке. Та спеціалісти, які відслідковують тенденції продажу землі, вважають інакше й радять вкладати свої прошові сотки в сотки земельні.

«Ми прогнозуємо, що за весь 2008 рік ціна за сотку підвищиться на 25%, – говорить Володимир Степенко, директор із маркетингу консалтингової компанії SV Development. – Чому зростає ціна на землю? Все дуже просто – немає альтернативних варіантів, куди вкладати гроші. Якщо раніше спекулянти скуповували квартири, то, по-перше, нині динаміка підвищення цін на квартири «загальмувала», а по-друге, ці квартири нікому продавати й вони змушенні виходити на ринок оренди. Попит же на будинки за містом надто великий, саме тому гроші вигідно вкладати в землю».



НАТХНЕННЯ

«Народна» пісня

Президент України Віктор Ющенко присвоїв звання народних артистів України фіналісті Свобачення-2008 Ані Лорак та народному артистові Росії Філіппу Кіркорову, який продюсував її участь у конкурсі. Вітаючи співачку з блискучим виступом, Ющенко відзначив продемонстрований нею європейський мистецький рівень, прекрасний зразок творчої праці й непохитну віру в перемогу. «Я хочу чітко і ясно сказати – це була українська перемога», – сказав глава держави.

Хай знають у Росії і ведмеді

Цю українську пісню *Shady Lady*,
В своїй державі, це вже кожен знає,
Пророків та продюсерів немає.

Рима Щотижнева

Мета – Кавказ і нафта

Росія хоче збільшити кількість своїх кораблів у Криму

Головнокомандувач ВМФ Росії Владімір Висоцький минулого тижня припустив, що кількість кораблів у Севастополі може бути збільшена з 35 до 100, а особовий склад зрості з 18 до 25 тис. вояків. Він заявив, що це не суперечить угоді між РФ та Україною і характеризував стосунки між обома країнами як «абсолютно нормальні».

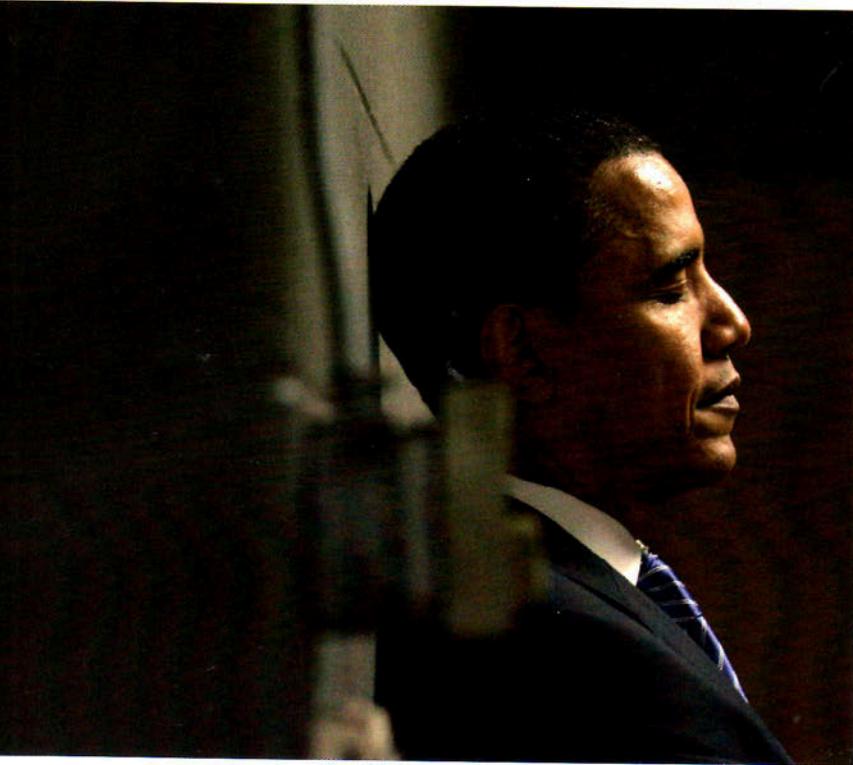
Попри заяву адмірала про стратегічні інтереси Росії у Світовому океані, відомо, що її свобода дій у регіоні істотно обмежена. Так, військово-морські сили Туреччини перевищують ЧФ у п'ять разів, а разом із Шостим американським флотом, який базується в Середземному морі, та іншими кораблями НАТО – більше, ніж у 20 разів. Водночас Висоцький натякнув на можливу «переорієнтацію» флоту на «кавказький напрям». Говорячи прямо, це означає вплив на Грузію з Абхазією та на майбутні нафтovі потоки з Азербайджану через Чорне море. Це достатня мотивація для намагання за-

лишити Севастополь якомога пізніше.



Демократи обрали Обаму

Переможена Клінтон хоче стати хоча б віце-президентом



Газовий ляпас для РФ

Норвегія може стати найбільшим постачальником газу в ЄС

Ще до 2020 року Норвегія може перегнати Росію й стати найбільшим постачальником природного газу в країни-члени Євросоюзу. Про це заявив Єврокомісар із енергетики Андріс Піебаелгс після зустрічі в Брюсселі з міністром енергетики Норвегії Марі-Харі Аслая.

«Норвегія може поставляти до 2020 року в ЄС 125–140 мільярдів кубометрів газу», — сказав він. Його слова підтвердила міністр енергетики Норвегії й запевнила, що в наступному десятиріччі її країна збільшить виробництво газу, а Європа одержить цей газ у першу чергу. Для цього навіть не доведеться будувати нові трубопроводи. За оцінками експертів із паливної енергетики, Норвегія справді може претендувати на перше місце в експорті газу. На частку Норвегії вже припадає 18% у загальному обсязі постачання цього палива в ЄС, а на частку Росії — 23%. З початку цього року на норвезькому континентальному ше-

льфі було знайдено чотири нафтогазові родовища. Також тут розташоване найбільше в Північному морі родовище Troll. У той час як видобуток газу в Росії зростає повільними темпами — лише 0,5% на рік.



Барак Обама буде кандидатом у президенти США від Демократичної партії. Його боротьба за це з Гіларі Клінтон тривала до самого закінчення первинних виборів — праймеріз. Два останні штати — Південна Дакота та Монтана — забезпечили Обамі переконливу перемогу. За даними CNN, Обама набрав 2154 голоси, за необхідного мінімуму в 2118. Клінтон же змогла заручитися підтримкою лише 1925 делегатів. Відразу ж після завершення голосування обидва претенденти виступили перед своїми прихильниками. «Сьогодні я можу сказати: «Так, я буду кандидатом від Демократичної партії на виборах президента США», — заявив Обама. В свою чергу Клінтон сказала, що сподівається в разі перемоги Обами на президентських виборах стати віце-президентом.

Вперше в історії США одну з головних політичних партій країни на президентські вибори поведе чорношкірий політик. Він змагатиметься з кандидатом від Республіканської партії Джоном Маккейном. Вибори відбудуться в листопаді.

На вихід!

Генсек НАТО закликав Росію вивести війська з Абхазії



Генсек НАТО Яап де Хооп Схеффер закликав Росію вивести свої війська, які 31 травня прибули до Абхазії начебто для відновлення залізниці відповідно до рішення Москви про надання гуманітарної допомоги республіці. «Це розгортання залізничних військ не має під собою легальної бази. Воно не проводиться в контексті миротворчої місії СНД і йде вразріз побажанням уряду Грузії», — зазначає в своїй заявлі керівник Альянсу.

ОЦІНКА

Армії проти піратів

ООН дозволила будь-якому військовому судну вряватися у води Сомалі



Рада безпеки ООН одностайно схвалила резолюцію, яка дозволяє військовим кораблям різних країн переслідувати піратів у територіальних водах Сомалі. Термін дії резолюції обмежується шістьма місяцями. Згідно з цим документом, на проведення спецоперацій у водах Сомалі буде потрібна лише згода уряду цієї східноафриканської держави.

Документ спільно розробили Франція, США й Панама. До речі, Франція спочатку пропонувала поширити дію резолюції також і на інші регіони світу, зокрема, узбережжя Західної Африки, але цьому чинили опір Китай, В'єтнам та Лівія. Вони прямо вказали на те, що проголосують за резолюцію тільки за тієї умови, що вона не «торкнеться» суверенітету інших країн.

Тим часом пірати Сомалі погрожують убити захоплених у полон 28 травня в Аденській протоці членів екіпажу судна Lehmann Timber, серед яких четверо українців. Вони це зроблять у разі спроби взяти судно штурмом. Проте корсари й досі не назвали суму викупу, в обмін на яку згодні звільнити моряків.

Нагадаємо, що за минулій рік нападам піратів Сомалі піддалися близько 30-ти суден.

ВІКТОРІЯ ПОЛІНЕНКО
редактор відділу культури



Етюд у рожевому

Щойно закінчився Каннський кінофестиваль, як українське кіно повезли до столиці Франції

Щемливе відчуття розчулення, аж до сліз, особисто в мене викликають дві культурні події останнього часу: український кінопавільйон на МКФ, який уже зробив свою справу, та Дні українського кіно в Парижі, які тривають зараз і завершаться 10 червня. Кажу наявіть без мінімального натяку на іронію. Це той рідкісний випадок, коли замість хорових голосін про занепад вітчизняного мистецтва фільмування маємо виважені програми й продумані презентації майже на порожньому місці: за всієї поваги до учасників процесу, 12 повнометражних стрічок, виробництво яких заплановано на 2008 рік, – далеко не оптимістична цифра.

Та з чогось треба починати. Наше кіно наразі нагадує маленьку дитину, котра щойно зіп'ялася на ноги та вчиться робити перші кроки. Поки що не без допомоги дорослих, роль яких із задоволенням виконують іноземні інституції й окремі ентузіасти. І не треба нагадувати про «Арсенал» чи «Землю» Олександра Довженка, чи «Камінний хрест» Леоніда Осика (та ще з десяток видатних імен і назв). Внаслідок штучної перерви, яка тягнеться від початку 1990-х, ми не зажили головного, на чому наразі тримається не лише кінобізнес, але й уся світова культурна машинерія – особистих зв'язків наших діячів, функціонерів і представників ділових кіл з їхніми закордонними колегами. Відсутність взаємин призводить навіть не до того, що українцями гордують і до пісочниці не беруть, – просто «нас тут не стояло».

Тільки «по знайомству» Україна зможе відмитися від тавра колишньої радян-

ської республіки й утвердити власну мистецьку репутацію. І тоді її поодиноким представникам не пропонуватимуть «говорити російською», як це сталося з автором «Подорожнього» Ігорем Стрембіцьким під час вручення йому Золотої пальмової гілки каннської імпрези. Навпаки, помітять хоча би за контрастом, як це було з картиною «Софі» виробництва «Ялта-фільм». П'ять укладених у Каннах ліцензійних угод і контракти на стадії підписання з дистрибуторами Північної Америки, Британії, азіатських країн – наочна ілюстрація вислову: «Постуйте, і вам відчинять».

Коли співорганізатор Днів українського кіно в Парижі, генеральний директор МКФ «Молодість» Максим Ілляшенко, наголошує на бізнесовій, а не культурній складовій заходу, підкреслючи, зокрема, факт придбання французькими прокатниками дебютного фільму Кіри Муратової «Короткі зустрічі», він трохи лукавить. Доведено науково: економічні чинники починають діяти, коли мистецтво, немов наполегливий сталкер, розвідало інші напрями та відкрило нові горизонти. Саме художники, які працюють на випередження, – чим дратують, нервують, збуджують, зацікавлюють, – ставлять діагноз сьогодення, й не лише своєму. З цього погляду міні-шедевр «Йшов трамвай №9» Степана Ковала та неоднозначна картина Юрія Ілленка «Молитва за гетьмана Мазепу», кіно, зроблене всупереч законам цього виду мистецтва, – «Два в одному» Кіри Муратової та експериментальна стрічка Валентина Васяновича «Проти сонця» – перебувають по один бік добра.

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

**lagnidnyu olen**

Як на мене, найгнебіший момент оцінювання не 8 російських балів для України – нас таким уж не здивуєш. Справді неприємно було бачити, що оцінки від Білорусі були визначені наперед: найвищі бали не могли дістатися комусь іншому, окрім братів за «трійкою-Руссю», причому саме в такому порядку: спочатку Росія, а тільки потім – Україна. Тут дійсно оцінювали не пісні, а стосунки між державами.

aandrusiak

«Євродураччення» взагалі ніякої уваги не варто. Попса, хоч і в європейському масштабі, лишається попсою. Тому, наприклад, франгузи популярних у себе й рейтингових співаків Каложеро (Calogero), Кристофа Віллема (Cristophe Willem), Жюльєна Доре (Julien Doré) не посилаються на цей конкурс. Бо він не сприймається серйозно. А в нас – прямо страшне:gotumeosya, як до святого причастя.

katrulyska

Усе ніби дуже файно – й довгоної українки, й «тверде срібло» за словінний голос, і Україна вже третій рік, хоч і не поспіль, виграс призове місце... Та ви мені скажіть тільки одне: хіба в нас у країні не знайшлося достойного автора (окрім Філіппа Бедросовича Кіркорова із сусідньої країни), який би написав англійською пісню на Євробачення??!

Анонім

Як сказала моя колежанка, в програму Росії на наступних Олімпійських іграх буде включено новий вид спорту – пісні на льоду. By the way – анекdot учорацький – за неофіційними даними, наступного року на Євробаченні Україну представить Віталій Козловський. І для того, щоб перевершити Діму Білана, Віталік виступатиме на сцені, а біля його Кличко влаштує спаринг, вкладаючи по черзі всіх конкурсантів, при цьому Лілія Подкопаєва буде робити різноманітні гімнастичні па, а Яна Клочкова в маленьковому басейні на швидкість обганятиме дельфінів! У перемозі можна навіть не сумніватися!

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишати в блозі **Тижня - ut-magazine.livejournal.com** або надсилати на електронні скриньки авторів журналу. Форма для листування є на нашому сайті www.ut.net.ua під біографіями журналістів

СЕРГІЙ ГУЗЬ
ОГЛЯДЧ ВІДДІЛУ ЕКОНОМІКИ



За відсутності попиту

Два роки тому мені довелося побувати в редакції «Бірмінгем пост», головної газети другого за величиною міста Великої Британії. Вразило не сучасне обладнання, а те, що ніде не було видно молодих облич, дівчат і хлопців років 20–25, які часто становлять більшість в українських редакціях.

Я пожартував, що, мабуть, усю молодь заслали на завдання, тоді як «ветерани» сидять у редакції й нікуди не бігають. У відповідь почув, що у них «молодь» починається з 30–35, в основному ж працюють журналісти 40–50 років. Виняток лише підтверджує правило.

Справа в тому, що, на думку британських колег з «Бірмінгем пост», тільки людина, яка вже щось пережила на цьому світі, може самостійно дати оцінку подій, свідком яких вона стає. Лише тоді статтям журналіста довірятимуть.

В Україні досвідчених журналістів ледь не гуртом списали в архів радянської історії. Молоді журналісти енергійніші, технічно грамотні, швидко підхоплюють нові тенденції, та й коштують власникам ЗМІ дешевше.

Власне, така тенденція спостерігається в усіх колишніх країнах соцтабору: Хорватії, Чехії, Угорщині, країнах Балтії. Але практично скрізь це

призвело до погіршення якості журналістики.

Більше того, на зміну класичним журналістським жанрам і редакційній незалежності в ЗМІ прийшли розважальні ток-шоу, піар, замовні статті та приховані реклами. Тут ми не пасемо задніх і можемо сміливо претендувати на місце лідера серед країн Східної Європи.

І ось читаю підручник із фінансів для студентів університету в Гарварді, де описується механізм встановлення ринкової вартості акцій публічних компаній. Мільйони громадян, які живуть у країнах зі справді ринковою економікою, зберігають свої заощадження в акціях та інших цінних паперах. Які акції купувати чи продавати, вони вирішують, зважаючи на економічні прогнози, надруковані у ЗМІ. Щоб не зазнати збитків, споживачі такої інформації зацікавлені в чесній і об'єктивній роботі журналістів.

Можливо, я не правий, але здається, що нам не вистачає двох речей: поваги до власної репутації і мільйонів українських власників, котрим є що втрачати, «окрім власних ланцюгів». Тоді читачі й глядачі справді могли б стати контролерами четвертої влади, якою вважають пресу загалом.

Редакційна рада: Анатолій Бондаренко, Кирило Галушко, Роман Кульчинський, Юрій Макаров, Лідія Смоля, Олексій Сокирко, Роман Цуприк

АДРЕСА «ТИЖНЯ»

Листи надсилайте за адресою: 03040, Київ, вул. Васильківська, 2а
Телефонуйте: (044) 503-3740; факсуйте: (044) 503-3740
E-mail: office@ut.net.ua

Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються.

Фоновий звук

**Системи відображення
інформації**

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримки
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" - від розрахунків до запуску в експлуатацію



ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

на фото співробітники ТОВ "ПрессКом" (С.Шабак, В.Волинець, А.Широк, Д.Балогашвили, А.Овсянко, С.Цінек)

**PAUL
McCARTNEY**
Пол Маккартні

Paul McCartney

**Independence
concert**

Концерт на Майдані Незалежності

Київ, Майдан Незалежності
14 червня, 21:00

Вхід вільний, живий звук

ФОНД
ВІКТОРА
ПІНЧУКА

Marshall Art Ltd presentation

Маршал Арт ЛТД представляє

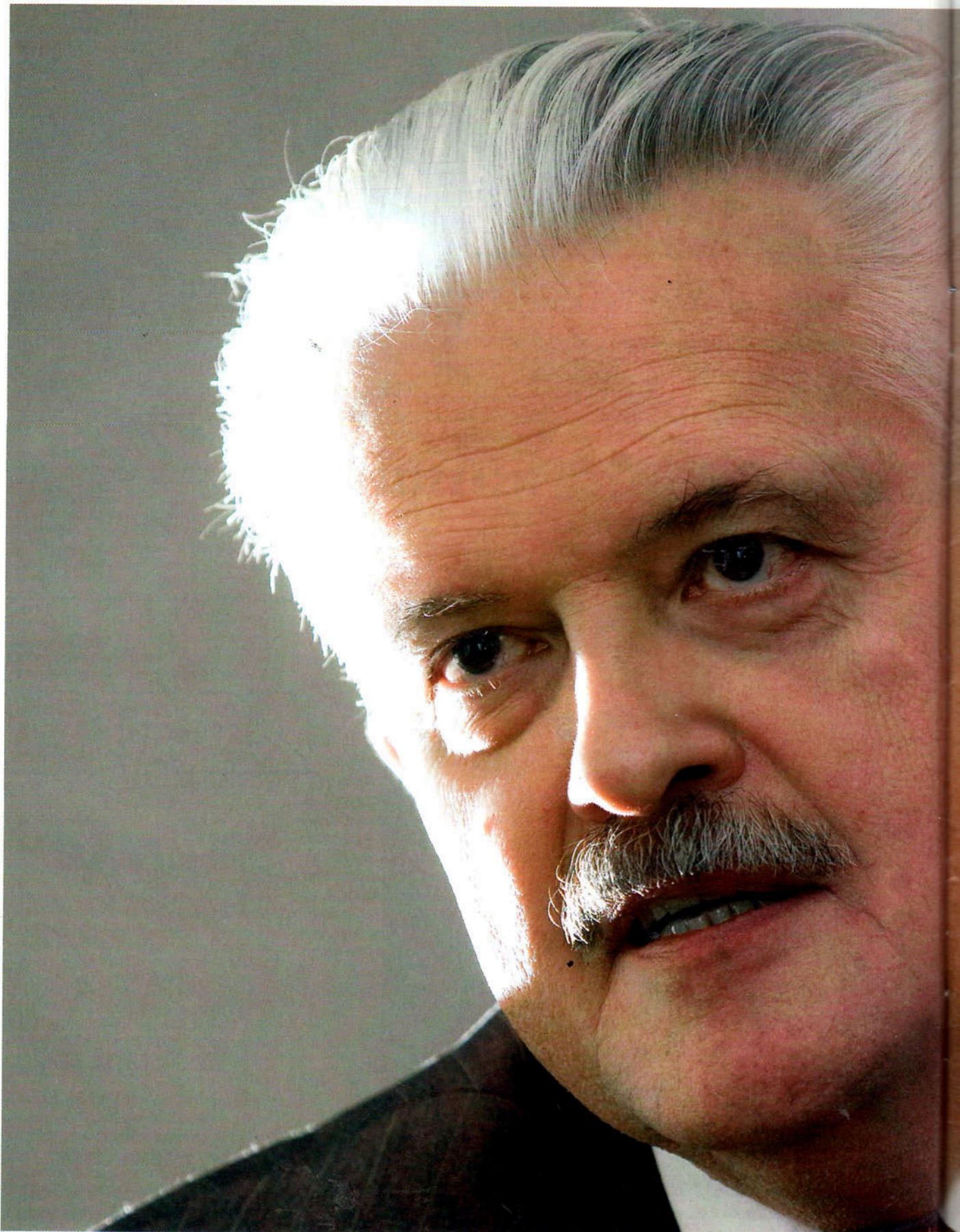
XIT FM

**BITA€
ПОЛА
МАК КАРТНІ
В КИЄВІ!**

Ліцензія Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення.
Серія HP № 0276-м від 09.04.2003 р.

Час бути разом!

Пряма трансляція:
Н новий канал **96.4 FM**



Українське диво

АМЕРИКАНСЬКИЙ БІЗНЕСМЕН І УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІОТ ЮРІЙ ЛОГУШ РОЗМІРКОВУЄ ПРО ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ

РОЗМОВЛЯВ ЮРІЙ МАКАРОВ
ФОТО: Андрій Ломакін

ІІІирокому загалові Юрій Логуш відомий передусім як меценат, багаторічний спонсор різноманітних мистецьких акцій, найгучнішими з яких є фестиваль «Червона рута» і конкурс «Коронація слова». У бізнес-середовищі на томіст його краще знають як віце-президента міжнародної компанії «Крафт Фудз» – лідера харчової промисловості України. І хоча була спокуса поговорити з ним насамперед про соціальну відповідальність бізнесу, розмова точилася навколо українського бізнесу в цілому, його міжнародної конкурентоспроможності й імовірних перспектив.

У.Т.: Яким був ваш прогноз щодо можливості робити бізнес в Україні, коли ви вперше сюди приїхали і який ваш висновок тепер?

— Перші враження були обумовлені попереднім досвідом. Це тоді, коли я ще належав до академічного

світу і керував програмою обміну з Польщею, з 1975 по 1980 роки, тобто до того часу, як запровадили в Польщі військовий стан. Отже, після Польщі я приїхав в Україну в 1989-му з деякими сподіваннями і був totally розчарований: я зрозумів, що Україна не готова до змін, які вже відбувалися. Я приїхав з метою заснувати Інститут економіки Національної академії наук на вулиці Панаса Мирного і був шокований. Так, я був вдячний, що академіки готові були сприйняти партнера, але цілковите нерозуміння того, що відбувається, незнання економіки, герметичність їхньої ізоляції, неволодіння мовами, неможливість прочитати, якби щось їм потрапило в руки, хоч би підручник з економіки, який розкриває економіку як науку! За рідкісним винятком. Обмін інформацією був дуже обмежений. І зовсім не було плану змін, не було плану переходу з чинної економічної системи до майбутньої. І в межах цього робити бізнес, в умовах хаосу — ринкового, правового, без

відповідних інституцій, без професійних кадрів?.. Справді, ми мали різні стартові умови порівняно з Польщею: там функціонував уряд, були міністерства, були економісти. А в Україні – яка влада над промисловістю?.. Україна починала з нуля в усіх питаннях.

У. Т.: Це все зрозуміло. Майже 80% усього українського господарства було підпорядковано військовій промисловості й керувалося безпосередньо з Москви, союзними міністерствами. Ale минуло 17 років.

– На мою думку, відбулося диво. З такими вкрай поганими стартовими умовами ми непогано виглядаємо і непогано просуваємося вперед. Створена держава, державні органи, є вже академічні установи, є вже наука, є закони, діє ринок, приватизована промисловість, і стрімко розвивається економіка.

У. Т.: Давно схиляюся до думки, що українці виявилися найпластичнішими з усього пострадянського простору. Можливо, Польща, Угорщина, Чехія досягли більшого, але вони стартували з вищих позицій. Українці пройшли найбільший шлях поміж усіх.

– Цілком згоден. Дивіться на всю нашу історію: циклічно суцільні руйнації та підйоми. Ми дуже витривалі й дуже швидко відтворюємося. Це важко в науковий спосіб виміряти, але ж ми розуміємо генетичні корені нашої поведінки. Якийсь процес фільтрації пройшов за всі ці покоління. Люди, які виживали, які були глибоко вкорінені, залишилися тут. І це ядро людей, які тут залишилися, здатні пережити все, що завгодно, вони дуже стійко, цупко тримаються свого і постійно відроджують зруйноване. Таким є наш народ.

МИ ПРАЦЮЄМО НА ДОМОВЛЕНСТЯХ

У. Т.: Що стосується умов ведення бізнесу в Україні: уся недосконалість, невизначеність законодавчих правил гри має, вочевидь, свої переваги та недоліки?

– Це все навмисно, їх же так легко виправити. Така аморфність, невизначеність законодавства потрібна більшості законодавців. Колись неформальні стосунки рятували людей за тоталітаризму, то

З такими вкрай поганими стартовими умовами ми непогано виглядаємо



зараз це уже виглядає як щось українцям притаманне. В італійців є своє, у французів – своє, і ми... – все це яскраві народи. Північні народи – вони дуже систематизовані, вони нецикаві. А південні народи, як ми, в цих питаннях гнучкі. Ми працюємо на домовленостях, на порозумінні

– Іноземні інвестиції – це не тільки кількісна, а і якісна складова. Звідки ми отримуємо це знання, ці технології? Звісно, тут є якась частина комерційна, але є і частина інтелектуальна. Наприклад, автомобілі: ми можемо й свої робити, але якби прийшли кілька великих між-

«КОЛИ З НІМЕЧЧИНИ ЧИ ФРАНЦІЇ, ЧИ США ПРИЇЗДИТЬ ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОР В УКРАЇНУ, ЙОМУ БУДЕ ВАЖКО. А КОЛИ ПРИЇЗДИТЬ ДИРЕКТОР ІЗ ТУРЕЧЧИНИ ЧИ З ІНДІЇ, ВІН КАЖЕ: «БОЖЕ, Я ПОТРАПИВ У ЄВРОПУ!»

один з одним, і ця близькість, ця віра (хоча бувають і зради) перемагає всі існуючі інституційні межі. І якби законодавство було чіткішим, виразнішим, все одно неформальні стосунки лишилися б.

У. Т.: Ми весь час кажемо про іноземні інвестиції – так, ніби всередині країни немає грошей.

народних фірм, то зрозуміло, що піднялася би галузь, і на українських підприємствах підвищилася б і якість, і конкурентоспроможність.

У. Т.: А технології ведення бізнесу – адже в іноземців вони нібито досконаліші?

– Міжнародні фірми мають свої переваги, але мають і свої недоліки.



За аналогією з тим, як іспанська Армада зіткнулася з британцями. Хто виграв ту велику битву? Ну, зрозуміло, що під величезні галеони старих технологій були неповороткі, не було розуміння місцевих течій тощо. Бізнес – це щось подібне. А менші вітчизняні фірми – вони більш швидкі, рішення приймають гнучкіше. Бо є один чи два-три власники, які можуть зібратися й за один день обговорити й ухвалити рішення щодо програми на 10 або 100 мільйонів доларів. А в межах великої міжнародної фірми програма на 10 або 100 мільйонів доларів буде затверджуватися два-три роки. Документи, запити, розрахунки. Великим міжнародним фірмам є місце, але воно не є, на мою думку, домінуючим. Це місце важливе тим, що воно дає фермент, дає стимул, воно є ядром. Дивіться, в усіх галузях, які обслуговують споживачів, міжнародні фірми першими зайшли і донедавна домінували. Бо вони розуміли, що треба дослуховуватися до споживача. Але хто може краще знати українського споживача, як не самі українці? Тому українські

фірми дуже швидко стали підніматися і створювати велику конкуренцію, і тепер є баланс. Міжнародні фірми тягнуть технології, окремі види західної продукції. Ми в себе намагаємося сформувати якнайкращу комбінацію міжнародного й українського досвіду. От, наприклад, картопляні чіпси. Українці дуже люблять гриби – і ми розробили смак, який почали виробляти в Європі, тобто винахід України пішов за кордон. Так що обмін є. Дещо прищеплюється, дещо – ні. В цьому є стимул для конкуренції, стимул для розвитку.

У.Т.: Є ще одна цікава штука. Будь-який бізнесмен, який працює на кінцевого споживача, має уявлення, як «влаштований» цей споживач. Ви берете якогось пересічного француза, дізнаєтесь, який університет він закінчив, на якій він позиції в своїй компанії, але після цього ви точно знаєте, які костюми він носить, якою машиною їздить, де мешкає, скільки в нього кімнат, в яку школу ходять його діти і таке інше. Можливо, це не п'ять, а двадцять варіантів, але цей споживач передбачуваний, працювати з ним легко. А тут людина може закінчити такий-то університет, читати такі-то книжки, їздити такою-то машиною і це не вкладається в певні соціальні стереотипи, з якими звик працювати західний бізнесмен.

– Це, по-перше. А, по-друге, цей стереотип постійно змінюється. Дуже швидкий процес еволюції. Тут складніше передбачити, який товар запропонувати, як його просувати. От, наприклад: є товари дорогі, середні та дешеві. Ми не граємо в сегменті дешевого товару, тому що там прибутки низькі. Це колись, як розвалився Союз, було вигідно працювати в сегменті дешевих товарів. Ми стабільно працюємо в середньому сегменті й у сегменті дорогого товару. Цей процес відбувався в Європі упродовж поколінь, а в Україні – упродовж років.

У. Т.: Ви вважаєте, що слід користуватися науковими розвідками?

– Так. Що більше розвинений ринок, то більше треба це застосовувати. Не можна було цим користуватися у 1992-му, 1993-му, 1994-му роках, бо економіка тоді була боже-

вільна. Девальвація, інфляція страшна. Але і тоді на основі просто інсінкту можна було провадити бізнес. Ми («Крафт») розпочали в 1995 році, і то був дуже тяжкий рік. Але ми були успішні, правильно ловили хвилю, у 1997-му наш бізнес виріс на 70%. За один рік! Купівельна спроможність росте не тільки в столиці, в містах, але вже й у селах. Ми першими зрозуміли це – і зробили ставку на маленькі магазинчики, сільські крамнички. Третина української економіки лежить у цих надрах. Таке враження, що українці люблять маленькі магазинчики, їх у нас 250 тисяч. Так само, як і в Росії.

У. Т.: Още цікаво.

– Там 140 мільйонів населення, а нас – 48. А кількість магазинчиків майже однакова.

НЕСПРИЯТЛИВІ УМОВИ – ПЕРЕБІЛЬШЕННЯ

У. Т.: Що стосується думки, мовляв, в Україні неможливо вести бізнес, не маючи специфічних відносин як із владою в цілому, так і з конкретними її представниками. Для західної компанії важко в таку технологію вбудуватися. Бухгалтерія західного зразка не передбачає таких відносин.

– Те, що в нас несприятливі умови, – це перебільшення. Ми в міжнародних рейтингах привабливості країни для міжнародного інвестування – ►

БІОГРАФІЧНА НОТА

Юрій Логуш, віце-президент «Крафт Фудз» з 2007 року, генеральний директор «Крафт Фудз» в Україні з 1995-го, в Молдові – з 2003-го, Білорусі з 2004-го, Грузії, Вірменії, Азербайджані – з 2005-го (ключові торгові марки: «Якобз», «Мілка», «Карт нуар», «Максвел Хаус», «Корона», «Люкс»). Член Консультативної ради іноземних інвесторів та Ради з питань культури й духовності при президентові України, віце-голова Американської торгово-промислової палати в Україні. Працював генеральним директором KPMG/Baileys Group в Україні та RJ Reynolds Tobacco Int. в Україні, генеральним директором Garden State Health Plan, директором Інституту міжнародного бізнесу, керівником кількох факультетів університету Fordham у США тощо. Доктор економічних наук (1973). Народився 1945 року в Німеччині, громадянин США, одружений, має п'ятеро дітей.

Тиждень дуже низько стоїмо, бо їх складають за оцінками представників західних фірм: це вони говорять про корупцію в Україні, про невиконання законів, і з цього роблять висновки. І коли з Німеччини чи Франції, чи США приїздить генеральний директор в Україну, наявіть якщо він уже попрацював десь в Іспанії або Чехії, йому буде важко. Постійні нарікання на необхідність дозволів, податковий тиск, деякі постачальники скаржаться на корупцію і так далі. А коли приїздить директор із Туреччини чи Індії, він каже: «Боже, я потрапив у Європу!» Але їх дуже мало і вони не фігурують в опитуваннях. Бо вони б поставили Україні рейтинг, як в Ісландії чи Естонії, хоча, звісно, нам ще дуже далеко і до Ісландії, і до Естонії.

У. Т.: Але значною мірою українського бізнесмена й українського чиновника споріднюють те, що обидва порушують правила і знають про це. Тобто що чесніше ти працюєш, то менш вразливий.

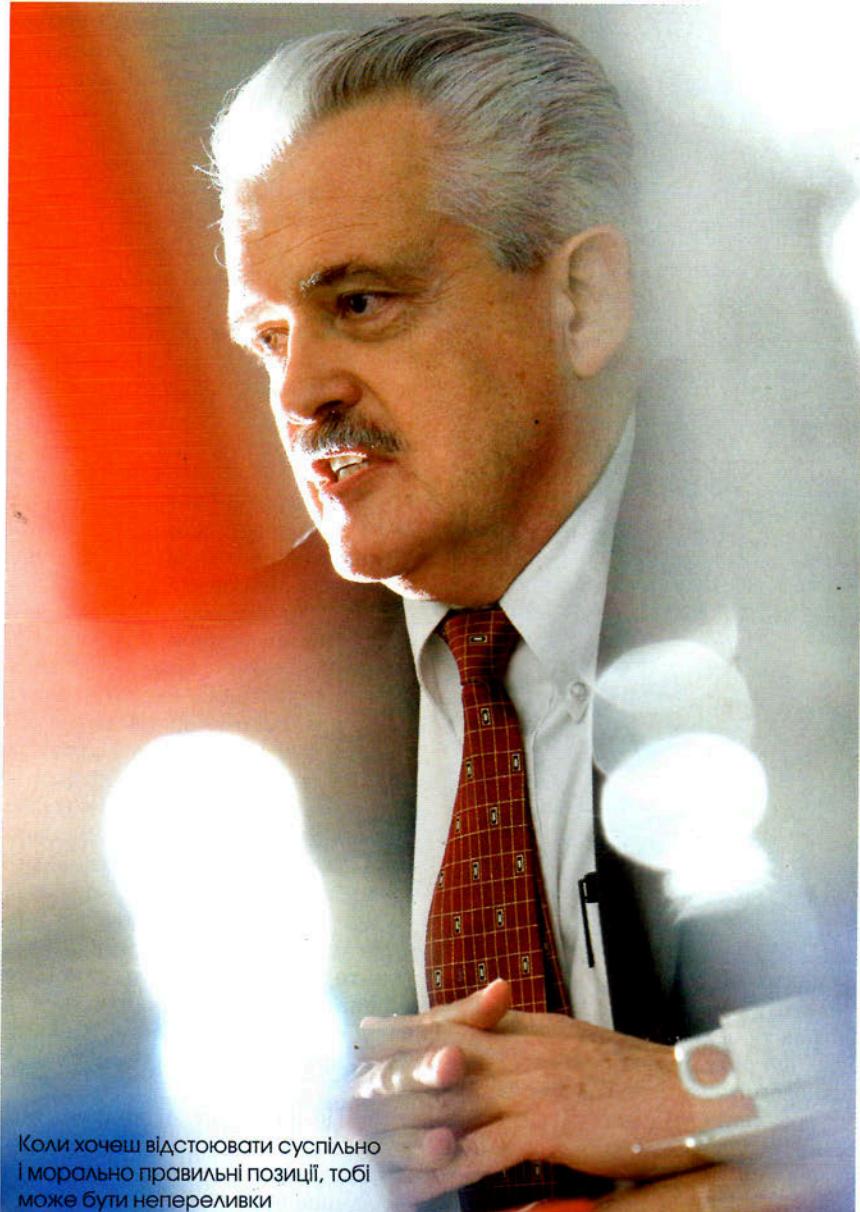
— І тому все це буде мінятися. Я думаю, що дуже важливу роль у цьому відіграють великі західні аудиторські та бухгалтерські фірми, а також банківський сектор, який переходить на західний зразок управління й ведення документації. А те, що дедалі більше українських фірм хочуть входити на світові ринки, примушує робити бізнес чесно, прозоро. Оці фірми й можуть зменшувати тягар корупції. Але все одно він завжди в нас буде більшим, ніж у англосаксів чи німців.

У. Т.: Чи може бізнес взагалі залишатися поза політикою?

— Має. Хоча в політиці є певні переваги: можна здобувати держзамовлення, пільги, мати контакти, щось швидше вирішувати, любіювати.

У. Т.: Але це робить тебе вразливішим у разі, якщо влада міняється.

— Так, і тому політика, окрім риторики, зводиться до з'ясування стосунків. З одного боку, ми не хочемо різких коливань у політиці, стабільність — це добре, а з іншого — є суспільно і морально правильні позиції. Коли ти хочеш їх відстоювати, тобі може бути непереливки.



Коли хочеш відстоювати суспільно і морально правильні позиції, тобі може бути непереливки

У. Т.: А як щодо напряму розвитку української економіки? Адже маємо спадок мілітаризованої промисловості, застарілі технології. Той самий український цукор помре, якщо не буде змін у технології, не можна ж виробляти цукор **на обладнанні 1896 року**.

— Дивіться, де наші переваги в міжнародному розподілі. Від початку — в сировині, в землі. Наші надра багатощі. Думаю, що знайдемо і нафту, і газ. Вони є, і це питання лише ціни й глибини. Коли я приїхав із делегацією Конгресу в 1991 році, в США готувалася зміна законодавства, щоб продавати технології з добуванням нафти і газу. Ми тоді обіхали багато. Й у Львові побули, і в Києві, і на Полтавщині.

У нас нафтovі поля такі, як під Техасом, — такі самі геологічні структури. Проблема в глибині залягання — 5 кілометрів. Тоді таких технологій не було — зараз є. Ціна на нафтопродукти така висока, що вже виправдовує витрати. Україна буде найлегшим шляхом вибиватися на світові ринки — сировиною і зерном. Але небезпека в тому, що ми можемо звикнути до цього легкого хліба, так як японці звикли до тяжкого хліба. Думаю, українці є настільки інтелектуально потужні, що почнуть просуватися і в галузі високих технологій. Українська економіка буде працювати в повному діапазоні. В мене немає щодо цього сумнівів. У нас така молодь — здібна, ініціативна! ■

Журнал «Український ТИЖДЕНЬ» вперше представлений у дослідженнях медіа-уподобань читалької аудиторії компанії TNS PMI 2008/1*.

І вже протягом півроку існування видання «Український ТИЖДЕНЬ» займає третю позицію в сегменті суспільно-політичних тижневих журналів.

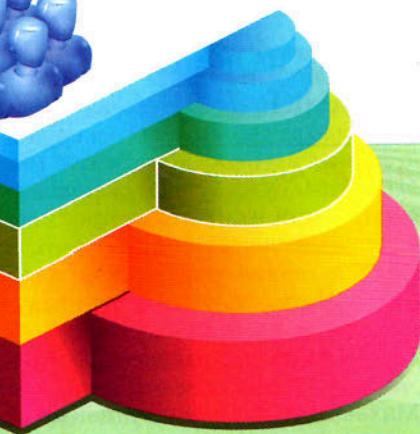
**СЕРЕДНЯ АУДИТОРІЯ
ОДНОГО НОМЕРА**



тижневих суспільно-політичних журналів
PMI/2008-1 (весна), Cover, тис. осіб



DER SPIEGEL ПРОФІЛЬ	11,3
ПРОФІЛЬ	13,5
НОВИНАР	28,3
УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ	28,7
ФОКУС	86,0
КОРРЕСПОНДЕНТ	211,0



Sample: n = 10 003 респ.; «Корреспондент», Unprj.Cvr.=302 респ., «Фокус», Unprj.Cvr.=123 респ., «Український ТИЖДЕНЬ», Unprj.Cvr.=41 респ., «Новинар», Unprj.Cvr.=40 респ., «Профіль», Unprj.Cvr.=19 респ., «Der Spiegel Профіль», Unprj.Cvr.=16 респ.

В аудиторії забезпечених читачів у віці 25–45 років, які обіймають посади керівників та спеціалістів, «Український ТИЖДЕНЬ» входить до першої трійки лідерів сегменту суспільно-політичних тижневих журналів, що свідчить про високу платоспроможність аудиторії видання.

РЕЙТИНГ ТИЖНЕВИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЖУРНАЛІВ ЗА ПІВРОКУ



в аудиторії керівників і спеціалістів з високим рівнем прибутку у віці 25–45 років PMI/2008-1 (весна), тис. осіб



ПРОФІЛЬ	2,10
DER SPIEGEL ПРОФІЛЬ	2,79
НОВИНАР	7,68
УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ	10,48
ФОКУС	27,24
КОРРЕСПОНДЕНТ	66,35



Sample: n=10 003 респ.; «Корреспондент», n=95 респ., «Фокус», n=39 респ., «Український ТИЖДЕНЬ», n=15 респ.; «Новинар», n=11 респ.; «Der Spiegel Профіль», n=4 респ.; «Профіль», n=3 респ.

*Print Media Index – дослідження аудиторії національних та спеціалізованих видань

Генеральна сукупність: населення великих міст: Київ, Львів, Одеса, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Сімферополь у віці від 12 до 65 років

Вибіркова сукупність: 20 000 респондентів на рік.

Періодичність: двічі на рік.

ЗІГРАЙМО В ПІДДАВКИ!

**БІЙ НЕСТОРА ШУФРИЧА З ЙОГО ТРЕНЕРОМ
ІЗ ПАНКРАТІОНУ КОМЕНТУЮТЬ ФАХІВЦІ**

Автор: Антон Зікора

Вищий український політикум продовжує радувати своїх виборців. Щойно громадяни почали забувати ролик із виступом Михайла Добкіна та шоу, пов'язані з конфліктом Черновецького й Луценка, як на арену вийшов начальник управління Держохрані Валерій Гелетей. Керівник президентських охоронців серйозно посварився зі скандальним депутатом Нестором Шуфричем. Журналісти запитали Гелетея після показових виступів його орлів, кого він був би не проти викликати на дводій. Він назвав прізвище колишнього глави МНС.

У відповідь холеричний Нестор вирішив битися. «Виклик, кинутий мені публічно, я приймаю», — сказав він. «Хочете, щоб наш поєдинок із Шуфричем відбувся, візьміть його за руки й приведіть у спортзал (бажано в обідню перерву, оскільки я держслужбовець) і зателефонуйте мені на мобільний. Протягом 30—40 хвилин я прийду. Хай, до речі, прийде до нас на тренування в УДО [Управління Держохрані — **Тиждень**], і найслабший з наших бійців йому вуха надере», — підливав масла у вогонь Гелетей.

Дуель призначили на суботу, 31 травня. А все, що навколо неї відбувалося, нагадувало типовий піар перед битвою боксерів суперважкої категорії. Прес-служба народного депутата заявила, мовляв, Гелетей хоче перевести бій із завданням ударів руками й ногами у формат боротьби, Шуфрич наполягає на бою із застосуванням ударів і неможливістю ухилення від них. «Я попере-

див його, що не зламаю йому ні руки, ні ноги, просто поясню, що це таке. Він звідти інвалідом не піде, хай не думає, що його там ламатимуть. Але хай знає, що за порожні балачки й тріскотню теж треба відповідати», — паривував Гелетей.

ВІДПОВІДАЙ ЗА БАЗАР

Поєдинок мав відбутися у столичній Школі олімпійського резерву, там, де майстер спорту з боротьби панкратіон Олександр Мандрик готовував регіонала до поєдинку. Нестор Іванович заявив, що тренувався двічі на день. Цілий тиждень. До цього Шуфрич бойовими мистецтвами не захоплювався, а стріляв із лука та навіть став майстром спорту.

Що перешкодило Валерію Гелетею «просто пояснити, що це таке» Нестору Шуфричу, сказати важко. Та начальник Держохрані потиснув своєму опонентові руку і привітав із днем народження його батька. Також Гелетей пояснив, що не биться з депутатом, оскільки той не є фахівцем з бойових мистецтв. В результаті регіонал оголосив себе переможцем, бо прийняв виклик майстра спорту із самбо та дзюдо. Потім почалося супер-шоу: Шуфрич цілих дві хвилини кидався на свого тренера. Дводій завершився падінням Мандрика й дружніми обіймами, після чого депутатів присвоїли третій дан із панкратіону, що відповідає званню майстра спорту.

Ми кілька разів переглядали відеоролик бою Шуфрича з його тренером, знайшли в Інтернеті всі фоторепортажі й розіслали матеріал фахівцям з бойових мистецтв,



Банзай!

попрохавши прокоментувати. «Це просто якийсь цирк на дроті, клоунада. В нас 15-річні хлопчика на-багато краще б'ються. А тут навіть не видно ударів, лише махання руками», — прокоментував президент Київської федерації кудо (один з найефективніших стилів карате) Олександр Корж, володар чорного пояса з кудо й айкідо.

Президент Київського міського осередку Національної федерації Кіокушин-кан Шогакукай Карate України, Борис Гладкий сказав: «Із матеріалу, який ви мені наді slali, зрозуміло, що один із цих бійців [Шуфрич — **Тиждень**] стоїть у кімоно. В бойових мистецтвах пояс зав'язується на рівні стегон, а йому пов'язали ледве не на рівні пахв. Крім того, він припускається маси помилок. Усе, що він робить, іде всупереч будь-якій бойовій техніці. Він при ударі розкидає руки, що взагалі неприпустимо, неправильно стоїть і рухається в цілому. Будь-хто зі спортсменів, які займалися півроку, одразу його вкладе. Видно та-



або призерів, які входять в першу трійку у відповідній вазі. Начальник президентської охорони погодився, бо «це – справжній спорт, а не шоу, що роздули зі сказаних мною жартома слів». Отже, можливо, скоро буде продовження.

Що ж до самого панкратіону, то деякі ЗМІ встигли заявити: це один із найжорсткіших і найефективніших видів єдиноборств. «Як ви сказали – «багратіон»? Не знаю такої боротьби. А взагалі зараз багато нового з'явилось. Ale якщо, наприклад, узяти найпрестижніші світові змагання, такі, як «K-1» в Японії чи американські «Бой без правил», то там перші місця зазвичай займають фахівці із дзюдо та джіу-джитсу. Це що стосується техніки кідка. Якщо ж говорити про ударну техніку, то тут у першу чергу стають чемпіонами ті, хто займаються муай-тай і кіокушин. Всяке, звичайно, трапляється, лідерами стають ті, хто займається вільною боротьбою, і боксерами. A про «багратіон» я не чув», – мовить Гладкий.

Іще. Не подумайте, що **Тиждень** займається підбурюванням. Ale зараз було б дуже доречно, якби на хвилі свого успіху в єдиноборствах Нестор Іванович викликав на дуель і депутата Геннадія Москаля. Уявіть собі, той заявив, що поєдинок, який не відбувся, поставив хрест на політичній кар'єрі обидвох. «Це не битва двох закарпатських гіантів, а справжній онанізм, – відзначив Москаль. – Так зганьбити закарпатський народ! Обидва – боягузи,

кож, що тренер – людина, котра знайома з бойовою технікою, та він піддається своєму учневі.

До речі, на одній із фотографій можна помітити, що Шуфрич під час бою висуває язик скрізь зуби. Фахівці вважають: якби таке відбулося під час реального бою, то Партия регіонів могла позбутися ще однієї «голови, яка говорить». Нестор Іванович просто відкусив би собі язика, отримавши удар у щелепу знизу. А головний представник Асоціації традиційних і сучасних в'єтнамських бойових мистецтв у країнах СНД і Україні Фам Чунг Тхань заявляє, що цей бій взагалі коментувати не варто: це все піддавки, шоу та політика. З ним солідарний Гладкий: «Можливо, галас навколо цього був продуманий заздалегідь, і все робилося заради піара».

Так або інакше, як ми вже говорили, Нестор Шуфрич отримав сертифікат про присвоєння йому третього дану з панкратіону, тобто фактично зрівнявся зі своїм тренером. Київські знавці карате наголошують, що деяким діячам присвоюю-

ються почесні дані за різні заслуги в розвитку єдиноборства. Та при цьому на поясах разом з ім'ям і прізвищем записується, що звання – почесне. Інформація про це також

ЯКБИ ШУФРИЧ БИВСЯ ПО-СПРАВЖНЬОМУ, ПР ПОЗБУЛАСЬ БИ ЩЕ ОДНІЄЇ «ГОЛОВИ, ЩО ГОВОРИТЬ». НЕСТОР ПРОСТО ВІДКУСИВ БИ СОБІ ЯЗИКА

вноситься до спеціального реєстру, який знаходиться в Японії. З сертифіката, виданого Шуфричу, не можна сказати, що звання, присвоєне йому, – почесне.

ШОУ МАСТ'ГУОН

А тим часом Гелетей зробив ще одну заяву. Він стверджує, що йому зателефонували з Федерації панкратіону України та запропонували провести бій з одним із їхніх чемпіонів

просто порожняк прогнали. Що означає, потиснули один одному руки? Треба було із самого початку руки один одному потискувати, а не розпочинати це все. Якщо ж уже почали, то закінчувати, а не тріпатися». Сподіваємося, Шуфрич чув цю заяву й не залишив її без відповіді. З нетерпінням чекаємо великої крові, зламаних щелеп, розірваних внутрішніх органів і звернутих носів!



ФОТО: РНЛ

Комфорт однієї людини

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТА ЧИННОГО ПРЕЗИДЕНТА

АВТОР Анатолій Бондаренко

«Це просто зневага до народних депутатів», — із обуренням сказав Анатолій Гриценко, залишаючи приміщення Секретаріату. «Мені є чим займатися — пішов працювати». В понеділок, 2 червня, Віктор Ющенко, Президент України, знову зробив це. Він учергове запізнився на зустріч. Півсотні депутатів із фракції НУ-НС чекали його близько години, й принаймні двоє пішли, так і не дочекавшись.

На прохання **Тижня** прокоментувати, чому, на його думку, Віктор Ющенко постійно запізнюється, Гриценко відмовився. «Ви й самі знаєте причини такої поведінки», — зауважив він дещо роздратовано. Насправді ми не знаємо. Та спробуємо розібратися.

НАЧАЛЬНИК НЕ ЗАПІЗНЮЄТЬСЯ

За три роки перебування на найвищій посаді України Віктор Ющенко запізнювався на переговори, пресконференції, прийоми та інші зустрічі десятки разів.

Він може запізнатися на 20 хвилин, але це рідкість. Набагато частіше його чекають більше години — таку поведінку президента вже навіть вважають леді не цілком нормальнюю. На щастя, в більшості випадків люди перебувають у приміщеннях, але трапляються й зовсім ганебні історії: під час відкриття школи на Закарпатті в 2007 році діти 4 години перебували на вулиці, взимку.

Однак публічних заяв інших політиків щодо непунктуальності президента було не дуже багато. Демонстративних відмов чекати Віктора Ющенка, коли той запізнюється, було менше. Анатолій Зленко, кадро-

вий дипломат, цим не здивований. «Цілком припустимим вважають запізнення на 10 хв. У випадку, коли одна сторона запізнююється, її завжди чекають, не йдуть із місця зустрічі», — говорить він. Інша річ, тим, хто чекає, періодично повідомляють, скільки хвилин залишається до прибууття. Однак найголовніше — за будь-яких обставин сторона, що запізнилася, завжди приносить свої вибачення. Президент Віктор Ющенко, наскільки нам відомо, не вибачався за свої запізнення жодного разу.

Схоже, що подібне нехлюйське ставлення Ющенка до чужого часу було навіть до того, як він став президентом. Олег Рибачук, який працював поруч із ним більше 10 років, зокрема коли Віктор Андрійович був головою Національного банку України, стверджує таке: «Схильність до запізнень була. Та одночасно він мав здатність до пунктуальності.

Десь на третину всіх зустрічей, скажімо тих, що стосувалися державного протоколу чи нарад із президентом Леонідом Кучмою, він завжди приходив вчасно. Разом із тим, на інші зустрічі — ті, що стосувалися робочих моментів, він міг собі дозволити й запізнатись».

Натомість, Віктор Ющенко ніколи не запізнюється на зустрічі з високими зарубіжними гостями, такими як президент США Джордж

вець стверджує, що найкращим для опису поведінки президента є термін «психастенічний тип особистості» [див. словничок].

«Запізнення — це неусвідомлене прагнення прийти кудись пізніше, ніж треба було», — продовжує Васютинський. «Можливо, ситуація за цей час якось зміниться, вирішиться сама собою. Тобто це бажання, значною мірою підсвідоме, прийти в якусь іншу ситуацію — не в ту, яку

ка однією з прикмет зверхності, крім усім відомого «перед вами президент!», є те, що він ніколи не вибачається за запізнення. Екс-губернатор, який неодноразово бачив Віктора Ющенка в дії, на умовах анонімності розказав **«Тижню»**, що нічим не вмотивовану зверхністю Ющенко виявляє й під час робочого спілкування з підлеглими.

ВПЛИВ НА СИСТЕМУ

Вадим Васютинський спеціалізується на психології організацій і не має сумніву, що на будь-яку структуру втеча керівника від прийняття рішень впливає дуже погано. «Власне, головна функція керівника — будь-якого рівня, це приймати рішення. Головні ознаки рішення — це правильність і своєчасність», — каже він. «Навіть якщо рішення правильне, але приймається невчасно, то це дезорганізує все те, чим керує така людина. Порушує стосунки, змінює напрям діяльності, змінює ціль. За таких умов просто неможливо спрямувати на якусь одну мету діяльність організації».

Схоже, розраховувати на те, що нині чинний президент зможе сприяти визначенняю мети, ідеї, місця для країни в сучасному світі чи добитися виконання пунктів своєї власної програми — марна справа. Результати діяльності Ющенка на посаді президента показують, що через свої психологічні особливості він ніколи не зможе діяти оперативно, своєчасно ухвалювати рішення й видавати повноважні розпорядження. Ситуація є ще гіршою через те, що боротися зі своїми психологічними особливостями він та ж не має бажання. Просто для нього це не комфортно. ■

ВІЗНАЧАЛЬНИЙ СТИЛЬ ПРЕЗИДЕНТА, ЗА ТВЕРДЖЕННЯМ ПСИХОЛОГА, ЦЕ УНИКАННЯ СИТУАЦІЙ, В ЯКИХ ПОТРІБНО УХВАЛЮВАТИ РІШЕННЯ

Буш. Чим пояснити таке подвійне ставлення, може, це звичайна зверхність?

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДІАГНОЗ

Вадим Васютинський, доктор психологічних наук, каже про причину хронічних запізнень президента: «в даному випадку, це може бути проявом нерішучості, невпевненості в собі. Це не обов'язково означає, що він не хоче зустрічатися, тому що хвилюється. Це — захисний стиль поведінки. Такий стиль виробляється протягом усього життя». Фахі-

потрібно було приходити спочатку, а в іншу. Наприклад, вона інша хоча б тим, що в ній важливим є не лише питання, яке стояло на порядку денного, а й те, прийде чи не прийде президент».

Все ще більше ускладнюється, якщо на зустрічі потрібно вести справжній діалог. У такому випадку треба швидко формулювати ідеї, швидко відповідати на запитання, що вимагає постійної імпровізації, а отже, миттєвих і точних рішень. Саме такі ситуації приносять психастенічним типам найбільший дискомфорт.

Загалом, визначальний стиль президента, за твердженням психолога, це уникання ситуацій, в яких потрібно ухвалювати рішення. Подібного типу люди, будучи нерішучими, весь час відчувають на собі тягар відповідальності. Через те вони бояться їх ухвалювати.

Іншою базовою, характеристикою керівника з таким психологічним типом є прагнення перекласти відповідальність на заступників, які починають виконувати його обов'язки. Зараз цю роль, очевидно, грає голова Секретаріату Віктор Балога. Загалом, люди з психастенічними рисами схильні не просто залучати своїх заступників до процесу розробки рішення, а й повністю віддають їм увесь процес його виконання.

Зарозумілість, занадто довгі розмірковування та зверхність — для людей із таким типом вони є способами створювати для себе комфортне середовище, спроба захиститися від невпевненості. У Ющен-

ПРОГНОЗИ ТИЖНЯ

Якщо вважати, що психологічний тип нині чинного президента визначено правильно, тоді можна стверджувати, що:

— Віктора Балогу буде звільнено лише у тому маломовірному разі, якщо президент знайде іншу людину, здатну приймати за нього більшість рішень і займатися всіма питаннями бюрократичного управління.

— Віктор Ющенко, якому психологічно комфортно існувати в нинішній конфігурації глави держави, не захоче йти на другий термін лише за виконання двох умов:

— його комфорт буде знищено: президента змусять особисто ухвалювати рішення й постійно відповідати в режимі діалогу на неприємні запитання;

— він отримає гарантії, що його пост-президентському існуванню, а також виконанню важливих для нього декларацій (скажімо, в питаннях історії чи вступу до НАТО) нічого не загрожуватиме.

ГЛАУМАЧНИЙ СЛОВНИК

Психастенія — один із типів особистості людини, для якого притаманні невпевненість у собі, сумніви, нерішучість. Психастенічний тип особистості не є патологією, а лише одним із нормальніх типів, що часто трапляються у людей. Крім негативних, у нього є значна кількість позитивних рис. Наприклад, така людина є добрим виконавцем, глибоким аналітиком і тонко відчуває навіть найвіддаленіші прикмети загроз і небезпек. Проте подібний психотип найменше підходить для керівника будь-якого рівня.

ПРАВО на вбивство

НА ДОРОГАХ ТРИВАЄ ПОЛЮВАННЯ НА ПРОСТИХ СМЕРТНИХ

Автор: Василь Васютин

«Щ

о ви тут робите, га?!» — питалася кремезний чолов'яга, незграбно вилазячи з люксового Mercedes'a. Щойно він промчав по тротуару, розганяючи клаксоном перехожих. Нас обдає випарами алкоголю. «Працюємо, — ніякovo відповідає мій напарник-фотограф. — Журналісти ми». «Ну, то працуйте!» — наказує він і хитається плектається додому.

До реєстру дорожніх знаків, мають, варто внести ще один — сухо український: «Обережно, пожавлений рух автомобілів VIP-персон». Посвідка представника влади, товстий стос грошей і впливовий «дах» дозволяють окрім категорії громадян сідати за кермо напідпитку й не перейматися такими «дрібницями», як правила дорожнього руху. ДАІ тут безсила — спроба покарати «мажора» може коштувати дорожньому інспекторові кар'єри. Тож не шпиняйте сільських хлопців у міліцейських кашкетах — вони були б раді приструнити нахаб, але не можуть. Статус — це в якомусь сенсі право на вбивство. На кшталт мисливської ліцензії на відстріл дикого кабана.

СКАЖИ МЕНІ, ХТО ТВІЙ «ДАХ»

Остання резонансна ДТП сталася 2 травня в Харкові — під колесами «ма-

жорного» авта загинули четверо дорослих і двоє дітей, котрі чекали трамвай на зупинці. Mitsubishi L200, яким керував нетверезий заступник директора місцевої компанії «Автомар» 37-річний Андрій Полтавець, на повній швидкості врізався в трамвайну зупинку. За словами начальника слідчого управління УМВС у Харківській області Зиновія Голована, під час затримання водій поводив себе нахабно, хвалився «крутими зв'язками». У тому, що був п'яній, зізнався лише наступного дня. Свою жвину визнавав частково.

Не вдаючись у подробиці ДТП, хотілося б звернути увагу на кілька цікавих моментів. Коли губернатор Харківщини Арсен Аваков звернувся до правоохоронців із закликом провести ретельне розслідування, депутати облради від Партиї регіонів звинуватили його в тиску

корпорацію «AIC», фактичним власником якої є нардеп-регіонал Дмитро Святаш — близький друг мера Харкова Михайла Добкіна, а також на той час імовірний кандидат на посаду міського голови (якби парламент проголосував за проведення дострокових виборів).

Свідки трагедії стверджують: автівку з держномером АХ 99-93 АТ неодноразово помічали в порушенні правил дорожнього руху. Полтавця кілька років тому вже затримували за керуванням автом у нетверезому стані. А в той злощасний день за кілька кварталів до місця трагедії він створив аварійну ситуацію, мало не зіткнувшись із трамваєм. І після цього спокійно рухався далі, проминувши пост державтоінспекції.

Зважаючи на резонанс і велику кількість свідків, справа таки дійде до суду. Але цей ви-

**НЕ ШПИНЯЙТЕ СІЛЬСЬКИХ ХЛОПЦІВ
У МІЛІЦЕЙСЬКИХ КАШКЕТАХ —
ВОНИ БУЛИ Б РАДІ ПРИСТРУНЧИТИ
НАХАБ, АЛЕ НЕ МОЖУТЬ. СТАТУС —
ЦЕ В ЯКОМУСЬ СЕНСІ ПРАВО
НА ВБИВСТВО**

на слідство. Чого б це раптом? Річ у тім, що ЗАТ «Автомар» є однією зі структурних одиниць торговельного дому «УкравтоВАЗ». Той, у свою чергу, тісно пов'язаний із відомою

падок винятковий: за останній час сталися десятки інших «мажорних» ДТП, що забрали життя простих громадян. Впливові ж винуватці аварій відбулися легким переляком.



Посвідка представника влади, товстий стос гршей і впливовий «дах» дозволяють окремим громадянам не перейматися такими «дрібницями», як правила дорожнього руху

ФОТО: GETTYIMAGES

Так, 5 квітня у Кременчуці о пів на другу нічі автомобіль Porsche Cayenne S збив трьох перехожих. За його кермом сидів директор компанії «Тульчинка-Центр», відомої на всю країну своїми молокопродуктами, 33-річний Леонід Нефедович. Він із двома пасажирами повертається після відпочинку в галаслівому товаристві з розважального комплексу «Європа». Сила удуру була настільки великою, що перехожих просто розрвало на шматки. Одного із загиблих — на 16 частин. При цьому жодних ознак гальмівного шляху на місці події нема. 208 км/год — таку швидкість зафіксував бортовий комп'ютер авта, до огляду якого був допущений експерт дилера компанії Porsche. Зупинила позашляховик тільки електроопора.

Проте дивним є те, що відбувається після затримання. Експертизу

на наявність алкоголю провели лише наступного дня після трагедії, звичайно, нічого в крові не знайшли. Несподівано в документах слідства з'явився показник швидкості автомобіля: 80 км/год. Винними в тому, що сталося, намагаються зробити людей, які переходили дорогу в недозволеному місці. Автозаводський райсуд Кременчука не підтримав вимогу взяти водія під варту. Суддя Володимир Міхно лише продовжив термін затримання Нефедовича на 10 діб. Саме засідання суду проходило в умовах суворої таємності. Ще зранку ніхто з журналістів не знову відповідав на будь-які запитання, сіли в авто й помчали до лікарні, де перебував Нефедович. Там нібито відбулося виїзне засідання суду.

Зважаючи на особливу роль «Тульчинки» в розвитку міста, цілком можливо, що все це робилося не без впливу когось із очільників місцевої влади. Втім, після того, як справу взяла під свій контроль верхівка УМВС у Полтавській області, Леоніда Нефедовича таки доправили у СІЗО Полтави, де він перебуває дотепер.

НЕВЛОВИМІЙ КАЛИНОВСЬКІЙ

Другий рік муситьсья справа Сергія Калиновського — пасинка власника «РосУкрЕнерго» Дмитра Фірташа. 30 травня минулого року BMW Калиновського на столичному бульварі Шевченка протаранив припаркований ВАЗ-21011. Очевидці казали, що зіткнення відбулося на швидкості щонайменше 150 км/год. Пізніше НДІ судових експертів зробив висновок, що BMW рухався значно повіль-

ніше — 55-60 км/год. Що не завадило ВАЗу відлетіти на кілька метрів. Внаслідок ДТП водій протаранених жигулів — міліціонер (!) — загинув. Померла й пасажирка, яка сиділа поруч із Калиновським. З численними травмами її доправили в реанімацію, але врятувати життя дівчини було неможливо.

Взяти під варту Калиновського так і не вдалося. Через нібіто «численні травми» він ліг на лікування в дорогу приватну клініку, замість шпиталю СІЗО. 11 червня винуватель трагедії, перевдягнувшись у жіночу одежду, намагався відправитися чarterним рейсом до Ізраїлю. На заваді стали правоохоронці, але вони його не заарештували, тому друга спроба втечі була вдалою. Тож єдиним покаранням для Сергія Калиновського стало стягнення штрафу в розмірі 34 грн за перевищення швидкості. А сьогодні в прокуратурі взагалі говорять про призупинення розслідування внаслідок відсутності головного обвинуваченого, «місце перебування якого не встановлено».

Хоча фактично Сергій Калиновський є рецидивістом. Наприкінці 2004-го він із братом Олександром у Києві поблизу розважального центру «Мандарин Плаза» привселюдно побили сержанта міліції. Інспектор лише зробив зауваження хлопцям за те, що вони зупинили свої Mercedes та Audi посеред дороги, аби поспілкуватися, не виходячи з автівок. Вдаривши працівника міліції в обличчя, порушники кинулися до машин заводити мотори. Інспектор став перед автомобілем Audi, намагаючись його затримати. Його збили, однак він підвісся й зробив попереджувальний постріл у повітря, а другим пострілом пошкодив колесо однієї з автівок. Колеги сержанта таки встановили зловмисників, але правоохоронна верхівка справу спустила на гальмах.

ТАТО СКРИВДИТИ НЕ ДАСТЬ

«Подвиг Калиновського» намагається сьогодні повторити син заступника голови Одеської облради Фелікс Петросян. У січні цього року п'яний 18-річний студент юридичної академії не впорався з керуванням Toyota Prado з «блітним» номером 4000 і на великій швидкості спричинив ДТП за участю 11-ти автомобілів. Одна людина загинула, п'ятеро травмовано.

З місяця події Петросяна, котрий волав, що «всіх звільнить і зірвуть погоні», везли в супроводі десятка іномарок, власники яких поспішили рятувати «хлопчика». Не зважаючи на те, що спочатку кримінальну справу порушили проти головного винуватця, Кийський райсуд Одеси перекваліфікував її на справу «за фактам порушення». Тобто зі статусу обвинуваченого Петросяна фактично перевели у свідки. Жодного дня в СІЗО він не провів. Ка жуть, у «хлопчика» про всяк випадок уже готові документи на виліт до Великої Британії. Представники обласної ДАІ, посилаючись на таємницю слідства й потребу провести ще кілька експертиз, відмовляються давати коментарі журналістам. За непідтвердженою інформацією, всі постраждалі в аварії внаслідок невідомих причин забрали свої заяви. Сутіні спрости це не змінюють, але відкликання заяв може стати ще одним кроком до зведення слідства нанівець.

Цікаво, що вже через три дні після ДТП на одному з інтернет-сайтів «хворий» Фелікс Петросян-молодший розмістив таку-от свою коротку характеристику: «Рід занять: ледар; улюблені цитата: «дівчинка — це морозиво: спочатку холодне, потім тане, а потім липче»; інтереси: так, усе підряд, починаючи з дівчини, закінчуючи казна-чим; улюблені фільми: «Злодій», «Папа»; улюблені книга: не люблю їх».

На відміну від інших батьків, Фелікс Петросян-старший таки спротивився на скупий коментар для преси. Депутат облради від Партії пенсіонерів (який, до речі, є власником багатопрофільних організацій, що входять до асоціації «Співдруж-

давати коментарів. Я буду подавати позови на всі ЗМІ».

Депутат Київради від Партії регіонів Сергій Зимін не відважується навіть на таку скупу відповідь. 30 березня о шостій годині ранку, рухаючись із Києва до Конча-Заспи, зареєстрована на нього Toyota Land Cruiser з номером АА 32-50 АТ врізалася в міліцейський ВАЗ. Від отриманого удара жигулі перевернулися на дах. Майор Володимир Дмитренко, заступник командира полку міліції спеціального призначення, і прапорщик міліції Сергій Дзус, які перебували в салоні, потрапили до реанімації.

Аварію спричинив син власника джипа — 24-річний Володимир Зимін, який утік з місця аварії. Правоохоронці знайшли в бардачку паспорт на його ім'я, а також особисті речі Володимира. Зимін-молодший працює керівником проекту розвитку експорту одного з банків. Є інформація, що після цієї резонансної дорожньої події Сергій Зимін нібито мав конфіденційну бесіду з деякими високопосадовими столичними правоохоронцями. Після неї на спілкування з журналістами щодо обставин ДТП неофіційно накладено табу.

ПОТЕРПІЛИХ — У КЮВЕТ

«Нікого не покарають», — пессимістично прогнозує результати розслідувань згаданих аварій Катерина Зоря, чия матір стала інвалідом внаслідок схожого ДТП. Вранці 7 серпня 2005 року 60-річну Ларису Зорю та її подругу, 53-річну Лідію Запольську, збив Mitsubishi Раєго, коли вони переходили дорогу на зелене світло. Жінок відкинуло на 20 метрів. Запольська загинула на місці. Маму

ЗА ОСТАННІЙ ЧАС СТАЛИСЯ ДЕСЯТКИ «МАЖОРНИХ» ДТП, ЩО ЗАБРАЛИ ЖИТЯ ПРОСТИХ ГРОМАДЯН. ВПЛИВОВІ Ж ВИНУВАТЦІ АВАРІЙ ВІДБУЛИСЯ ЛЕГКИМ ПЕРЕЛЯКОМ

ність», мережі АЗС та найбільшого в Україні авторинку в Одесі) заявив: «Я вважаю, що газети зараз наживаються за рахунок цієї трагедії. Мій син теж сильно постраждав, але про це всі мовчать. <...> Зараз іде слідство, й до його закінчення я не буду

Катерини госпіталізували. Дві доби вона перебувала в комі. Діагноз: по-другий перелом променевої кістки руки, закрита черепно-мозкова травма, струс мозку, розрив селезінки, легень і перелом двох ребер. Селезінку видали, зробили опе-

МЕТОДИ ВПЛИВУ НА ХІД СЛІДСТВА



Показова демонстрація своїх зв'язків з «важливими» людьми



Шантаж «компроматом» на жертв, свідків, правоохоронців чи суддів



Зв'язки у правоохоронній системі



Підкуп посадових осіб чи свідків

ПРЕЙСКУРАНТ

(Сума може коливатися залежно від резонансу ДТП, кількості потерпілих та свідків, ступеня вини і «принциповості» отримувачів хабара)

ПАТРУЛЬ ДАІ

Внесення в протокол даних на користь винуватця пригоди від \$300

За те, що «никто нічого не бачив», за відсутність сторонніх свідків від \$1000



МЕДИКИ-ЕКСПЕРТИ

Довідка про відсутність алкоголю й наркотиків у крові від \$500

Фіксування травм, нібито отриманих у ДТП від \$1000

Зменшення ступеня важкості завданіх потерпілому травм від \$3000



СВІДКИ

Відмова від свідчень слідству та в суді від \$1000

Згода давати свідчення на користь винуватця ДТП від \$3000

Робота підставного свідка від \$5000



МІЛІЦІЯ І ПРОКУРАТУРА

Затягування слідства від \$3000

Порушення справи за менш «важкою» статтею від \$5000

Відмова у порушенні кримінальної справи від \$10 000



СУДДІ

Заміна арешту підпискою про невізід, відправлення справи на додаткове розслідування від \$5000

Перекваліфікація справи на «лещу» статтою від \$10 000

Мінімальний термін ув'язнення або умовний термін покарання від \$20 000

Внесення незаконного вирядженого вироку до \$100 000



КЕРІВНИЦТВО ЗАКЛАДУ ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ

Комфортне проживання від \$5000

Клопотання про внесення у списки амністованих від \$10 000



рацію з очищення черевної порожнини після крововиливу. Жінці потрібне постійне медикаментозне лікування.

За кермом автівки з номером 202-56 КА сидів Петро Павленко. Джип зареєстрований на Павленка Є.Г. Попри те, що було семеро свідків трагедії, готових з'явитися на виклик, міліція чомусь не змогла знайти жодного. Через півроку стало відомо, що в справі немає показань свідків і навіть їх списку. Потерпіла, котра на той час виписалася з лікарні, сама пішла до слідчого й написала заяву. Посадовець, який провадить цю справу в Дніпровському РВ УМВС, спочатку обіцяв завершити слідство за півроку, але цього не зроблено й дотепер. Порекомендувавши потерпілим шукати свідків самотужки, він почав уникати зустрічей із ними.

«Родич винуватця ДТП спочатку телефонував і просив вибачення, а

один раз навіть приніс 3000 гривень — на ліки», — розповідає Катерина Зоря. Інші члени його родини, разом із сашим водієм, жодного разу на зв'язок не виходили. Їй натякали, що суду не буде, тому краще задоволитися малим, аніж не отримати нічого.

Нешодавно на адресу кількох ЗМІ надійшов лист-звернення від Ольги Лисенко. Увечері 3 квітня цього року на перехресті Столичної шосе та проспекту Науки загинула її єдина 28-річна донька Людмила. Lexus GS350, проігнорувавши знаки регулювання, на великій швидкості в'їхав у два автомобілі, в одному з яких була Людмила. За кермом Lexus'a сидів 23-річний Савицький Валентин Валентинович, син колишнього народного депутата, а нині — глави Центру Державного земельного кадастру Савицького Валентина.

Від отриманих тілесних пошкоджень Людмила Лисенко за-

гинула на місці пригоди, іншого водія госпіталізували у важкому стані. За непідтвердженою інформацією, Савицький перебував у нетверезому стані, без водійських прав, після аварії залишив місце трагедії.

«Мені від цих людей нічого не потрібно, хоча вони й пробачення не попросили, не подзвонили, натомість роблять усе можливе, щоб вплинути на хід слідства, — написала мати загиблої журналістам. — На сьогодні я залишилася наодинці зі своїм горем, дитини мені ніхто не поверне, але ж має бути справедливість!»

Та факти свідчать про те, що в Україні «круті» смертні мають право вбивати простих смертних. Безкарно. ■


Втім, із убивцями-мажорами на дорогах боротися можна. Як? Дивіться на стор. 28-29.

Якщо вас протаранив

«МАЖОР»

КІЛЬКА ПРИЙОМІВ
ДОРОЖНОЇ САМООБОРОНИ

АВТОРИ:

Василь Васютин,
Андрій Лаврик

ересічні учасники дорожнього руху – водії, пішоходи, а також їхні родичі – дуже часто виявляються абсолютно безпорадними, потрапивши в аварію за участю VIP-персон чи осіб, до них наблизився. Причина – страх перед сильними світу цього, залякування з боку впливового участника ДТП, зневір'я у дієвості законодавства і правоохоронної системи. Та найголовніше – «маленькі українці» погано знають власні права і мають хибні уявлення щодо того, як працює система. **Тиждень** дає кілька порад, як вистояти у дорожній сутичці з «мажором».

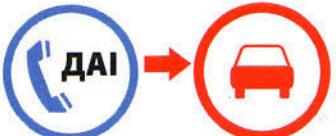


ВПРИТУЛ

ДТП



ДАІ



Негайно викликати ДАІ, інакше винуватець може просто зафіксувати номер і марку авто, особливі його присмти, прізвища водія та власника

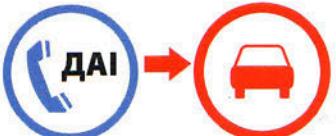
СЛІДСТВО

СЛІДСТВО

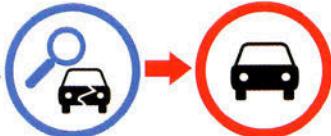


СУД

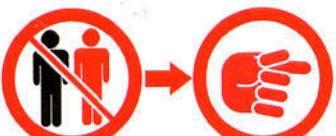
СУД



Замовте незалежну фахову експертизу для визначення завданіх усіх збитків, вимагайте отримання її результатів до матеріалів справи

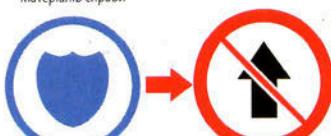


Щоб слідство раптом не дійшло висновку, ніби никто не постраждав
Якщо винуватець готовий піти на мирівську угоду – зафіксувати її у письмовому вигляді із залученням свідків. Передайте її до суду

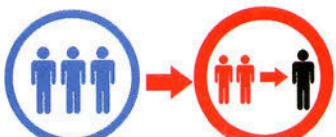


Не приставайте на пропозицію винуватця усе вирішити поповіно на місці

Швидше за все, вас просто обмануть

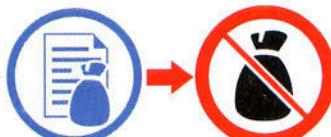


Знайдіть юриста, який би захищав ваші права (вам можуть допомогти правозахисні організації)

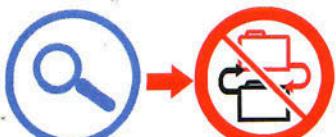


На місці знайдіть очевидців, готових свідчити на вашу користь; запишіть їхні координати

Самостійно ви навряд зможете контролювати хід слідства

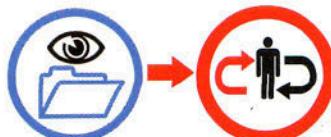


Подайте цивільний позов на відшкодування моральних та фізичних збитків. Інакше ваші шанси отримати компенсацію значно зменшаться

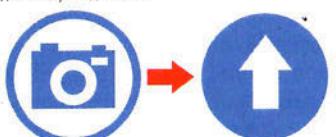


Не полишайте місце ДТП до остаточного проведення замірів та експертиз, ретельно перечитайте протоколи до моменту їх підписання

Це допоможе вам уберегти себе від фабрикації справи

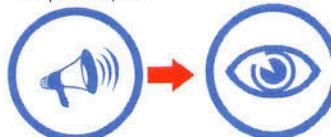


Вимагайте від слідчого дотримання вашого права бути поінформованим про хід слідства і на ознайомлення з матеріалами справи

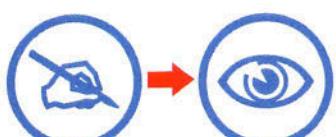


Зафіксуйте на фото чи відео (навіть за допомогою мобільного) ситуацію, що склалася

Для суду запис не є доказом, однак може вплинути на хід слідства

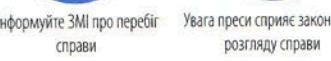


Порушення цієї вимоги дає підстави для заміни слідчого і проведення службового розслідування щодо фаховості його дій



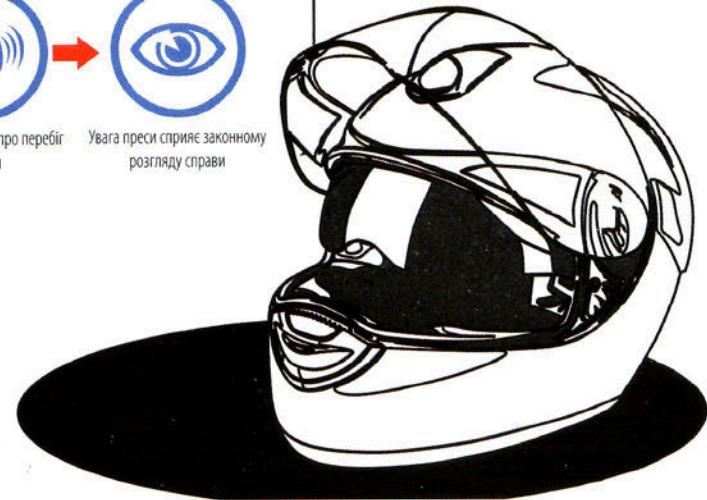
Залучіть пресу

Уважа і тиск громадськості сприятиме подальшому розгляду вашої справи



Інформуйте ЗМІ про перебіг справи

Увага преси сприяє законному розгляду справи



Цукровий дебет

СОЛОДКА ГАЛУЗЬ УКРАЇНИ ПЕРЕЖИВАЄ ЧЕРГОВУ КРИЗУ

Автор: Сергій Гузь

Сьогодні ледь не всі біди цукрової галузі пов'язують зі вступом України до СОТ та з відсутністю реальної підтримки виробників з боку уряду. Останні щосили намагається не допустити зростання цін на цукор. Власники заводів заявляють про ліквідацію збиткових підприємств. Селяни протестують проти цього і беруть цукрові заводи в облогу.

НЕ ПЕРЕЖИТИ РЕФОРМ

Уладівський цукровий завод, що на Вінниччині, видно здалеку: наче величеську сільську піч поставили на околиці. На тлі зелених лісів та луків заводська труба височіє як монумент епосі промислової революції, що в XIX сторіччі докотилася й до села Уладівка.

На першій прохідній — кордон. Під великим брезентовим наметом розташовано кілька стареньких чотиримісних фанерних сидінь, які за-

стирчить колись біла, а тепер зовсім пошарпана та облізла, шафа для ліків. І селяни із сумом говорять про часи, коли стоматолог лікував у рахунок зарплати, працювали їdalня та школа...

Ще 110 років тому в київському виданні «Ілюстрованого путівника Південно-Західної залізниці» згадується цукровий завод у селі Уладівка, який належав акціонерам. Місцеві жителі вважають, що цей завод побудував граф Потоцький і потім, за часів революції, подарував місцевій громаді.

«Колись мій прадід приїхав робити Потоцькому комина, та так і залишився будувати цукровий завод, — згадує сивий пікетник Владислав Шрамік, якого тут називають просто Йосиповичем. — Це було ще у 1860 році, тут працювали мій прадід, дід, батько і я до самої пенсії».

Навіть зараз, споглядаючи спустіле подвір'я заводу, побиті шиби,

ми ховались у цистернах, коли есесівці забирали молодь на роботу до Німеччини. Сиділи і день, і два, поки не міне облава».

Слухаючи спогади цих людей, розумієш, що завод для них — не просто місце роботи, а частина їхнього життя. Разом вони пережили всі революції та війни, але навряд чи переживуть сучасні реформи.

УТИЛІЗАЦІЯ ГАЛУЗІ

За іронією долі, лихо спіткало уладівців після того, як рік тому власник спробував модернізувати підприємство: переобладнали котли на опалення вугілям. Це мало б заощадити витрати на енергоносії, але вже через тиждень після запуску завод зупинився. Нове обладнання не працювало в потрібних технічних режимах. Швидко налагодити роботу не вдалося внаслідок браку фахівців, які б розумілися на таких котлах.

Замість прибутків завод зазнав лише збитків. Закуплені у фермерів 50 тис. т цукрових буряків довелося перевозити на інший завод, але 1,5 тис. т таки зогнили. Працівники заводу не отримали зарплат, а фермери — розрахунку за здані буряки.

Сьогодні завод стойть, тривають судові процеси, й ніхто його не готує до нового сезону. Уладівцям є чого хвилюватися. Тільки на Вінниччині, за даними місцевої влади, фактично «порізані» Чечельницький, Гонорівський, Вищеольчедаївський, Соснівецький, Соболівський, Мойсівський та Скоморошківський заводи.

Загалом в Україні пішли на брухт десятки цукрових підприємств, а інші зупинені й чекають своєї долі. Цього року, за прогнозами експертів, працюватимуть не більше 70-ти зі 192-х зареєстрованих. Ситуація схожа на ту, яку ра-

**ЦОГО РОКУ, ЗА ПРОГНОЗАМИ
ЕКСПЕРТІВ, ПРАЦЮВАТИМУТЬ
НЕ БІЛЬШЕ 70-ТИ ЗІ 192-Х
ЗАРЕЄСТРОВАНИХ ЦУКРОВИХ
ЗАВОДІВ**

радянської доби стояли в клубах. Тут селяни з березня тримають пікет, щоб не дати власникам «порізати завод на металобрухт». Усередині підприємства — ще одна прохідна. Тут теж кордон, його охороняють люди, найняті власником заводу.

До шлагбаума на першому кордоні під'їхали жигулі із причепом: «Пропустіть, ми за меблями в кабінет стоматолога». І хоча пікетники і без того знають, хто і навіщо іде на завод, один із них підводиться й невпинно оглядає причеп. Десь за годину машина повертається, з кузова

іржаве залізо та провалені дахи сусідніх сараїв, можна уявити, що колись саме звідси в сільське життя приходили радикальні новації. Ще за часів графа поряд із заводом збудували житло для інженерів, школу, щоб навчати працівників. Пізніше з'явилися їdalня, клуб та бібліотека.

«Навіть за німців завод працював, зігнали всіх на роботу, — продовжує Вікторія Афанасіївна Войнова, якій тоді було 14 років. — За спробу вкрасти карали різками, але інколи німці давали цукор дітям. Тут

У цій канаві згнили
півтори тисячі тон буряків



ФОТО: ЄВГЕН КОТЕНКО

ніше можна було бачити під час закриття нерентабельних копалень.

Однак очевидна їх істотна різниця: для шахтарів, які втрачають роботу, уряд постійно створює і фінансує різні соціальні програми, тоді як селяни покинуті напризволяще. Вони ж бо не підуть організованими колонами пікетувати Кабмін...

Цього року фермери масово перестали сіяти цукровий буряк: за різними даними, засіяно у 1,5–2 рази менше, ніж торік. І якщо різко не зросте врожайність буряків, наступного сезону нас чекає цукровий дефіцит. Його доведеться компенсувати за рахунок імпорту. І це в ситуації, коли Україна потенційно здатна не тільки задоволити власні потреби, а й завалити цукром усіх сусідів.

СТРАТЕГІЧНИЙ ПРОДУКТ

На рівні законодавства цукор віднесено до стратегічного продукту. Урядові надано повноваження регулятора, якій має відповідати за ситуацію на цьому ринку.

Логічно припустити, що криза не повторюється просто так. Інтерес власників цукрових заводів – отримувати більше прибутків. І якщо витрати на пальне, сировину,

міндобрива та зарплату зростають, то будь-який директор підприємства автоматично закладе їх у ціну продукту. За ринковими правилами, навіть виготовлену раніше продукцію, той же цукор із торішнього врожаю, сьогодні будуть продавати за цінами, які враховують витрати цього року. Таким чином бізнес-мени захищають свої інвестиції від знецінення. Тому щовесни ми спостерігаємо спроби підняти оптові та роздрібні ціни на цукор.

У ситуації перманентних виборів, що четвертий рік тривають в Україні, уряд керується популістською логікою – стримувати зростання цін, щоб сподобатися виборцям, а тому діє не зовсім ринковими методами. І в 2005-му, і цьогоріч уряд Тимошенко робив майже однакові кроки: викидав на ринок цукор із держрезерву, а потім лобіював пільгове введення імпортного цукру-сирцю для поповнення запасів.

Такими заходами вже четвертий рік вдається утримувати оптові ціни на цукор на рівні 3000 грн за т. Але це означає, що в такій ціні не закладені ані інфляція за ці роки, ані зростання витрат на паливо та міндобрива. У програші залишаються цукровики й фермери, які

вирошують буряк. Стратегічний продукт став ще й політичним продуктом.

ПЕРСПЕКТИВИ

Задля справедливості треба зазначити, що проблеми виникли не сьогодні, а з часу проголошення незалежності України. 1991 року наші цукрові заводи могли виробляти до 7 ман т цукру. Дві третини цього обсягу поставляли колишнім республікам СРСР. Нові держави почали підтримувати власніх виробників, запроваджувати митні та інші обмеження для українських цукровиків. А внаслідок падіння світових цін на цукор наші експортні можливості взагалі зникли.

Сьогодні цукор в Україні виробляють практично стільки, скільки може спожити вітчизняний ринок – близько 2 ман т. Третина йде в харчову промисловість, дві третини з'їдають українці – по 38 кг на душу населення. Однак цю норму медики вважають завеликою й пропонують зменшити вживання цукру втричі. І якщо населення до цих порад прислухається, то внутрішній ринок цукру ще скоротиться. Збільшити його та зберегти галузь можна лише разом із кількістю їдців. ■

Або ж нарощуючи експорт цукерок та соусів.

У 2005 році навіть розробляли законопроект, що забороняв знищувати цукрові заводи. Однак законом він так і не став через вето президента, який вважав, що деякі його положення порушували право громадян вільно розпоряджатися своєю власністю.

Можна покластися на те, що ринкова економіка відрегулює цукрову галузь: старі енергозатратні та неефективні підприємства самі зайдуть з дистанції. Якби не очевидні негативні наслідки для зайнятості на селі в разі стихійного банкрутства підприємств.

Маючи схожі проблеми в цукровій галузі, країни Євросоюзу

розробили спеціальну чотирирічну програму реформ. З одного боку, цукровикам і фермерам надають дотації, щоб пом'якшити негативні наслідки від падіння цін. З іншого – чітко визначені параметри ринку цукру, й фермери та виробники мають час та можливість або модернізувати своє виробництво, або ж перепрофілювати його на випуск іншої продукції. Наприклад, зараз активно стимулюють виробництво на цукрових заводах біоетанолу.

Схоже, що нашому урядові теж потрібно приймати принципові рішення. Бо поки триває боротьба за дешевий цукор, в Уладівці час робить те, чого так не хочуть праців-

ники заводу: будівлі руйнуються, залізо ржавіє, смердять гнилі буряки, а фермери йдуть працювати реалізаторами на базарі. ■

СЛОВНИЧОК

Дебет – від латинського *debit* – «вінен». Термін бухгалтерського обліку.

Біоетанол – зневоднений етиловий спирт, виготовлений із біологічно відновлюваної сировини. Використовується як біопаливо. В Україні поширені суміш із 10% біоетанолу й 90% бензину – газоголь. За твердженнями ентузіастів біопалива, така суміш на 30% зменшує викиди окису вуглецю.

ДУМКА ВИРОБНИКА

Довічний конфлікт інтересів

У. Т.: Як змінюється ситуація на ринку у зв'язку з набуттям Україною членства в СОТ?

– Загалом цукрова галузь готова до вступу України в СОТ. Якщо уряд спробує знизити ціну імпортного цукру, наприклад, відміншивши ввізне мито, то цукровій галузі України буде зовсім не солодко. В кінцевому результаті це приведе до того, що весь цукор імпортутимуть, Україна стане залежною ще й від цукру: А це закриття заводів і, відповідно, більше 100 тисяч людей залишиться без роботи.

У. Т.: Чи погоджуєтеся ви з думкою, що на ринку мають залишитися приблизно 45 цукрових заводів, тільки тоді ситуація стабілізується?

– В останньому сезоні працювали 103 заводи, що дуже багато. Їх достатньо 40–50. На ринку, напевно, залишиться вертикальноінтегровані структури, які будуть вирощувати й переробляти власні сировину або завезений цукор-сирець. Звісно, закриття цукрових заводів – велика соціальна проблема, оскільки цукровий завод, як правило, – містоутворююче підприємство. Ось тут потрібна допомога уряду, спеціальні соціальні програми, податкові пільги для перепрофілювання підприємств.

У. Т.: Чи можуть українські виробники цукру переорієнтувати частину своїх по-



ОЛЕКСІЙ КРУТИБІЧ
голова ради директорів ВАТ
«Цукровий союз «Укррос»

тужностей на виробництво біопалива (біоетанолу), як це зробили в Бразилії? Чи доцільна така переорієнтація і що для цього потрібно?

– Біоетанол – це квотування й ліцензування спирту. Сьогодні це прерогатива й монополія держави. У Франції весь спирт виробляють на цукрових заводах, тому не потрібно кілька разів перевозити мелясу. На цих заводах є вся необхідна інфраструктура, теплова енергія, тому в Україні виробляти біоетанол на цукроварні не становитиме проблем.

Звісно, залишається принципове питання про потребу виробництва біоетанолу. Навряд чи нафтовики погодяться просто купувати біоетанол, аби розводити ним бензин. Фактично, це віддати 10–15% ринку високооктанового бензину цукровикам. Європі готовий біоетанол не зовсім вигідний. Вона, швидше, готова купувати сировину для виробництва біоетанолу, щоб завантажити власні потужності. Таким чином, створюється довічна проблема невідповідності інтересів суспільства, которое потребує дешевого палива, й інтересів держчиновників, які орієнтуються на нафтодолари.

У. Т.: Як «Укррос» захищатиме свої позиції на вітчизняному ринку цукру в цьому році?

– У нас зростає банк власної землі, ми вкладаємо кошти в аграрні проекти, щоб більше виробляти своєї сировини. Якщо торік цукрові заводи були забезпечені власною сировиною на 24%, то в цьому сезоні плануємо 35%. Цього року фермери вирішили сіяти більш вигідні пшеницю, кукурудзу, соняшник. Буряк ніхто не хоче вирощувати. Бути повністю прив'язаними до фермерів, які здають буряки, небезпечно, оскільки можна легко потрапити до них у залежність і опинитися в повністю непрогнозованій ситуації. Тому простіше самостійно вирощувати цукровий буряк.

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?



ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор
www.presscom.ua



Апаченків Великдень

ІІ ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ І ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ

30.05.08 - 11.06.08

«ЕКУМЕНІЧНЕ БОГОСЛУЖІННЯ»

- 30 травня 10.00 Андріївська церква
31 травня 8.00 Собор Василія Великого
1 червня 10.00 Михайлівський Собор

«Літургія Св. Івана Золотоустого» з музикою о. Кирила Стеценка

«ДУХОВНІ КОНЦЕРТИ»

- 6 червня 17.00 Собор Св. Софії
8 червня 15.00 Трапезна церква
Києво-Печерської Лаври

«ВЕЛИКА ВЕЛИКОДНЯ ВИСТАВА»

- 11 червня 19.00
Національна опера України
Пролог «Український Великдень»
Музична драма «Гайдамаки» (Т. Шевченка)
Моноопера «Іфігенія в Тавріді» (Л. Українка)

Виконавці: Муніципальний академічний камерний хор «Київ», Державна академічна чоловіча хорова капела України ім. Л. Рєпівського, Жіночий хор Київського музичного коледжу ім. Р. Глієра, Академічний естрадно-симфонічний оркестр і Фольклорний ансамбль «Дай Боже!», Солісти: Анатолій Паламаренко, Мілла Давімко, Богдан Тарас та Юрій Олійник. Диригенти: Іван Гамкало і Наталя Пономарчук; режисери: Володимир Лукашов і Кирило Стеценко.

ОРГАНІЗАТОРИ: МІжнародний фонд КИРИЛА СТЕЦЕНКА ТА МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ ЗА ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ КУЛЬТУРИ І ДУХОВНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ТЕЛЕКОМПАНІЙ І РАДІОКОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Тиждень
Український
www.ut.net.ua



УКРАЇНА

[канал чесних новин]

ера
fm

наш
цифровий
розважальний канал
ЧАС

ГРОМАДСЬКИЙ
ПРОСТІР

БЕЗРОБІТТЯ ДІСТАЛО

МОЛОДИМ НІМЦЯМ УЖЕ НЕ ВИСТАЧАЄ
ДОПОМОГИ ПО БЕЗРОБІТЮ Й ВОНИ
МАСОВО ВЛАШТОВУЮТЬСЯ НА РОБОТУ

Автор: Тетяна Капуста (Німеччина)

Фрау Теллерс починає ранок із читання газети за філіжанкою кави: «Гамбурзьке диво — дитя білої ведмедиці — поки годують дитячим харчуванням із пляшечки. Ведмежа швидко набирає вагу й спить 16 годин на добу»; «Нас дратує те, що біля світлофора на перехресті Конрад Аденауерштрассе й Ентенгассе вже другий місяць мокне під дощем диван. Ця недолугість псує ландшафт, дратує місцевих мешканців і автолюбителів». Рефреном газетним новинам вторить телевізор: на екрані пузатий фермер у гумовому фартусі милується свіжим тавром у вигляді танцюючого на хмаринці Будди, що нанесене на спину улюбленої свиноматки. А майстеркитаєць вже бриє бік наступній хрюкаючій жертви краси. Фрау Теллерс одягає плащ, чіпляє поводок своєму вицвілому від старості тер'єрові й виводить його на майдан.

Ось вони — гримаси капіталізму. Ось воно — життя помираючих від нудьги добропорядних бургерів. Біле на поличках, чорне сковано в ящики комода. Зверху — серветка з бахромою. Побут із німецькою акуратністю розділений на ланки розпорядком дня та касовими книжками.

ДОТЯГНУТИ ДО ПЕНСІЇ

Уже сім років як 56-річна Марліза Теллерс — вдова. Рік тому їй вирізали злойкісну пухлину грудей. «Ти тепер майже інвалід», — сказав начальник. — Сиди вдома й відпочивай». Залишається зводити кінці з кінцями, намагаючись якнайшвидше постаріти до пенсійного віку. Фрау Теллерс за фахом — економка. «Все життя керувала господарством чужих людей за зарплату, а тепер сама своїм безоплатно керувати не можу», — сміється вона.

Три дні на тиждень Марліза на добровільних засадах допомагає в так званому соціальному магазині «Штольбергер Тафель». Штольберг — типове німецьке містечко у федеральній землі Північний Рейн-Вестфалія з населенням 58 тис. чоловік. Власних безробітних, не кажучи вже про масу емігрантів, які й німецькою погано володіють, тут чимало. Саме для категорії населення, чий місячний дохід є нижчим рівням бідності, Союз католицьких жінок створив цей благодійний заклад. За символічну ціну безробітні тут регулярно поповнюють продуктами свій «споживацький кошик».

«З неба нічого не падає, — розповідає Марліза. — Зранку я сідаю у вантажівку й ми об'їжджаємо супермаркети, пекарні й фермерів, які жертвують продукти для «Тафеля». До четвертої години, коли



Парадокс: безробітних поменшало, а черги в благодійних магазинах «Тафель» за дешевими продуктами збільшилися



Фрау Теллерс: «Якщо б не «Тафель» — мені б не вистачало грошей на жку»

магазин відкривається, все потрібно встигнути вивантажити та спакувати. Щороку клієнтів більшає, а продуктів збирається менше, тому найважче завдання — розділити все це так, щоб кожному вистачило. Всім не догодиш, як не стараєся, часто виникають скандали. Наприклад, емігрантка з Туреччини (у неї восьмеро дітей) відмовилася пла-



ДОВІДКА

За даними федераціального статистичного управління Німеччини, в лютому цього року безробіття в країні знизилося до рекордно мінімального рівня за останні 15 років – 8%. Кількість безробітних у березні зменшилася на 75 тис., хоча аналітики прогнозували скорочення лише на 40 тис.

раніше Томас працював продавцем у супермаркеті, а останні три роки, після того, як потрапив під скорочення штату, живе на допомогу по безробіттю у €347.

Ось його нехитра бухгалтерія щомісячних витрат: €30 – за електрику, 50 – на бензин (це при розході 40 л), €30 – за розмови з мобільного телефону (так дешевше, ніж зі стаціонарного), €50 – на куриво. Після оплати паркування, податків і страховки за старенький Opel на їжу залишається €80. Відкласти з цієї суми десятку-другу на похід з подругою на дискотеку вдається рідко. Як малозабезпеченому, однокімнатну квартиру, воду й газ за мінімальними тарифами йому оплачує Агенція праці. За рахунок працюючих платників податків, звісно.

Раз на тиждень Томас, як і багато інших безробітних «зі стажем», відвідує так званий Учбовий центр. Подібні організації працюють за контрактом із федераальною Агенцією праці. Не зважаючи на сильну конкуренцію, кількість таких центрів зростає щодня. «Робота замість допомоги по безробіттю» – під цим девізом ціла армія психологів і соціологів намагається допомогти таким, як Томас, знову знайти своє місце в суспільстві, вибрати правильний напрям у пошуку роботи, проявивши при цьому ініціативу, самостійність і віру в свою можливості. «Рибою тебе тут не нагодують, – коментує Томас, – але вудочку зробити навчать. Було б тільки бажання».

«Ціни на продукти ростуть, а допомога по безробіттю не збільшується», – нарікає в черві до «Штольбергер Тафеля» 56-річна Раїса, котра приїхала до Німеччини п'ять років тому з Вінниці. При цьому вона воліє замовчувати, що на зекономлені з цієї допомоги кошти вона примудрюється допомагати сім'ям двох своїх безробітних синів, які залишилися в Україні. Справді, в цьому світі все відносно. ■

ШАНС ПЕРЕКВАЛІФІКУВАТИСЯ Й ЗНАЙТИ РОБОТУ Є ТІЛЬКИ В МОЛОДІ. СТАРИМ І ЕМІГРАНТАМ ДОВОДИТЬСЯ ЯКОСЬ ВИКРУЧУВАТИСЯ З ДОПОМОГОЮ ПО БЕЗРОБІТТЮ В €347

тити €2,5 за цілу купу продуктів. У магазині вони б їй обійшлися у 20 разів дорожче, а вона все одно незадоволена. Ніхто не хоче розуміти, що ми платимо за оренду приміщення, за електрику, бензин і безліч страховок. Дехто вважає, що найкращі продукти – м'ясо, рибу, сир – ми забираємо собі». Фрау Теллерс і справді відкладає для себе паличку ковбаси, йогурт і зо дві булочки: «Якби не ця можливість, то після оплати за всі страховки і комунальні послуги місячної допомоги по безробіттю на їжу вже б не вистачило. Тому я і допомагаю тут». Але Марліза у своїй робочій футбольці – фігура для цього магазину нетипова.

Дивлячись на доглянутих, із перманентом і манікюром, кокетливо одягнених волонтерш за прилавком «Тафеля», здається неймовірним, щоб вони тягнули додому після зміни повні сумки. Двоколісні «кравчушки» бургершам просто не відомі.

РОБОТА ЗАМІСТЬ ДОПОМОГИ

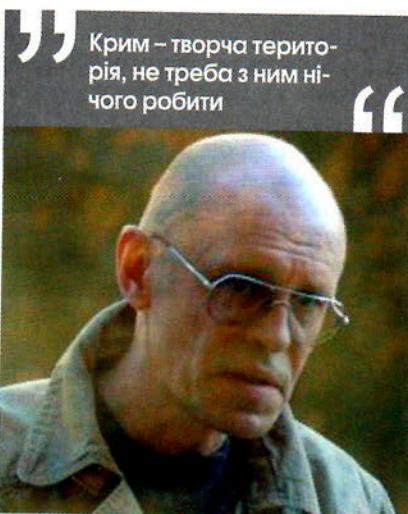
«Мені соромно користуватися такими подачками. Ці випущені тітки приходять сюди не покупців обслуговувати, а звірів у зоопарку з руки годувати. Благодійність – палиця з двома кінцями, й про це потрібно пам'ятати, якщо хочеш зберегти повагу до себе», – каже 31-річний Томас. Можливо, йому краще знати:

Наше корінн

**УКРАЇНСЬКІ МИТЦІ ВИРІШИЛИ ДОПОМОГТИ ПОЛІТИКАМ
І ВІДПОВІСТИ НА ЗАПИТАННЯ «ЩО НАМ РОБИТИ З ЦИМ КРИМОМ?»
ЗАГАЛЬНИЙ ВЕРДИКТ – ТРЕБА ЇХАТИ!**

Автор: Марія Старожицька

На першому київському Форумі видавців, у межах фестивалю «Книга – це зброя» (22–25 травня), пройшли кілька «кримських» культурних акцій, зокрема, поетичні читання «Острів Крим» та круглий стіл для письменників, художників і політологів «Що нам робити з цим Кримом?» Дискусія відбувалася в залі Музею книги та друкарства, що в Києво-Печерській лаврі, на тлі «арт-юрти», яку було близьковично змонтовано за концепцією кримськотатарського художника-акціоніста Ісмета Шейх-Заде. **«Тиждень»** послухав виступи деяких учасників і пропонує їх вам у скороченому варіанті.



ОЛЕГ ТІСТОЛ, художник

— На запитання «що нам робити з цим Кримом» у мене може бути тільки одна відповідь: нічого не робити! Крим – творча територія. Для нього небезпечні заданість та жорсткість. Нас лякають очевидна однозначність у розвитку Росії, її жор-

сткі концепції розвитку України, які їм пропонують. Тому до того часу, поки хтось не візьметься за Крим серйозно, з Кримом усе буде гаразд. Ані який-небудь глобалізм, ані «Третій Рим» чи щось подібне – ніяке гасло не доведе до добра. Концепції можуть виглядати красиво. Але їх реалізація завжди далека від замисленого, адже виконують їх чиновники. Не дай Боже висунути лозунг на кшталт «розвитку Криму!» Нічого нового не створять, а багатство культурної та природної спадщини Криму буде поставлено під безпосередньо загрозу.



АНДРІЙ КОКОТЮХА, письменник

— Крим, особисто для мене, є каталізатором неробства. Там неможливо проводити будь-які заходи. Бо є певний стереотип: раз Крим – значить треба відпочивати! У 1995-му українські письменники довго готувалися до творчих вечорів у Криму... Але коли прибули до Ялти, сказали: ми не будемо проводити тут жодних українських заходів! Море, оксами-

товий сезон... Хочемо купатися! Коли побачили, що в підвалах Масандри, якщо треба сполоснути склянку, це не водою роблять, а вином з іншої діжки – стало все зрозуміло: тут роботи ніколи не буде! Тож для мене Крим – це місце, яке деморалізує, де слова «дисципліна» й «самодисципліна» вилітають, де час залишається на тому місці, де зупинився. І твое життя починається знову, коли ти повертаєшся назад, десь після Джанкоя, на порозі великої України.



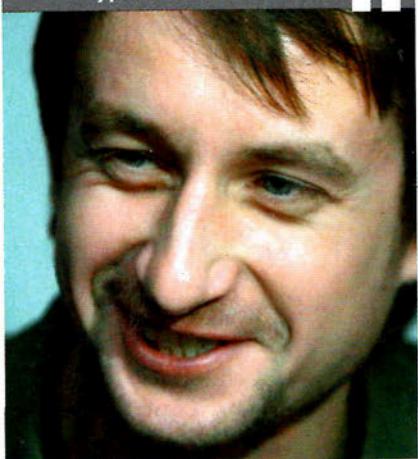
ІСМЕТ ШЕЙХ-ЗАДЕ, художник

— Крим – це страшенно трагічна земля. Маю яка цивілізація переживала таке руйнування. В Криму нічого немає від тієї цивілізації, що була до російського завоювання. Майже нічого. І те, що збереглося після такого пресингу, – це вже, швидше, метафізичні об'єкти. Поодинокі пам'ятки, поодинокі артефакти... Вони несуть у собі більший концентрат змісту, значимості,

Я - В КРИМУ

енергії. Треба ставитися до Криму як до вчителя. Не як до рекреаційної зони чи плацдарму для будь-чого... Сприятати його як запрошення в студію до роботи, запрошення на лекцію! Важливо Крим зрозуміти як містичне місце, як центр, як трон. Символ Золотої Орди — «Алтин Орда» по-татарськи. Орда — це центр, престол. Звідси маса всього. Україна може уйти до світових аналів через кримський контекст. Коріння великої України — в Криму.

Наші письменники вважають півострів туристичною зоною



СЕРГІЙ ЖАДАН, поет

— Коли Сід розповів мені про ідею цього круглого столу, він попросив підказати, хто з українських письменників писав про Крим. Я згадав, що Кокотюха в своїх безсмертних мемуарах описував історію з підвалами Масандри, що Наталка Сняданко писала про Крим, що в Олега Коцарєва є вірш «Бахчисарайський чебурек з орденами»... І я можу припустити, що більшість українських текстів суттєві — на зразок «Кримських сонетів» Міцкевича. Це свідчить не так про проблему Криму, як про проблему української літератури, для якої багато тем і багато територій є просто не озвученими, не прописаними. Бо українські письменники, як і більшість населення Укра-

їни, і далі вважають Крим не частиною України, а якоюсь туристичною зоною, до якої вони приїжджають як гости і з якої потім їдуть. І в контексті цього круглого столу мене цікавить саме ця неозвученість, непрописаність української літератури. Це все, що я хотів сказати, і я не знаю, що з цим робити.

назв — замість «Широких», «Роздольних», «Радянських» тощо. Рано чи пізно Україна до цього прийде.

До Криму треба, перш за все, частіше їздити



ОЛЕСЬ ДОНИЙ, психолог, нардеп

— Україні необхідно осмислити свою історичне минуле. Заглибітися в історію європейських народів і визнати, що історія України — це й історія pontійських греків, і історія кримських татар, якщо це стосується Криму... І питання для нас — як інтересувати всі ці маленькі чудові історії. Цією справою, на жаль, ніхто не займається на державному рівні. Тому Крим постійно може бути мішенню для спекуляцій, для можливої агресії збоку, — і вони відбуваються! Щоб зробити сьогодні свій позитивний внесок, можу сказати, що ми разом із Сідом і Жаданом замислили провести цього літа фестиваль «Барикада» в Криму — українсько-кримськотатарсько-російський варіант, у Керчі й на Тузлі. А щодо повернення історичної пам'яті, місця тому я дав вказівку своїм помічникам готовувати законопроект про повернення історичної топоніміки в Криму, татарських та грецьких



ІГОР СІД, модератор

— У поета Сергія Панчука є відомий вірш, що закінчується рядком «І від спраги загнеться останній москаль в Севастополі». Текст симптоматичний і відверто провокує до полеміки. Через імперську історію з Кримом тісно пов'язана історія російської культури. Тому український менталітет досі не готовий сприйняти Крим як щось «свое». У вірші йдеться, очевидно, про «москаля» місцевого, кримського, який є, однак, потенційним ворогом. Але насправді, на мій погляд, російськомовне населення, зокрема російськомовні інтелектуали і взагалі російська культура в Криму, як і в решті України, — це для України, перш за все, величезний ресурс! Тому на запитання «що робити з Кримом», у мене відповідь проста: треба до Криму їздити, треба дружити з кримчанами... І скасовувати «непрописаність», як висловився Сергій Жадан, Криму в українській літературі. ■

Надихнувшись кримською енергією та пристрастю наших митців, ми вирішили відправити власний, редакційний, десант на південь. Тема наступного числа **Тижня** — Крим у всій його красі. Думайте, читайте!



СЕЛО. ЛЮДИ

ТЕМА ТИЖНЯ



ЗА МЕЖАМИ МІСТІ МІСТЕЧКОМ ТЕЖ ВИРУЄ ЖИТТЯ. ТАМ ЧИМАЛО НЕГАТИВУ, АЛЕ ВИСТАЧАЄ Й ДОБРОГО

Українська провінція завжди страждала від того, що її показували однобоко. Якщо раніше «колискою України» по-наївному милувалися, то зараз село виглядає розсадником чорнух, де спиваються й вимирають. Істина, як це часто буває, — посередині. За 100 кілометрів від Києва починається зовсім інше життя. Там люди не поспішають і не нервують. Там новини з сусіднього кутка важливіші за світову валютну кризу. Там живуть на 348 грн у місяць. Там не знають, що таке автомобільні затори. Займаються натуральним господарством. Пораються. Одружуються, народжують дітей, вмирають — у принципі, те ж саме, що й у місті. Багато хто мріє в це місто перехати, але дехто вже мріє і навпаки. Із 48 мільйонів українців 16 мільйонів (третина!) постійно мешкають у селі. **Тиждень** спробував зрозуміти, як ім живеться.

ЗМІСТ:

МАЗЕПИНСЬКА ТРОЕЩИНА

Репортаж із хутора біля колишньої столиці України — Батурині
СТОР. 40 — 41

ФЕРМЕР, ДРУГ ФЕРМЕРА

Солідарність селян дозволила їм зберегти й самотужки обробляти свою землю
СТОР. 42 — 43

ПРОВІНЦІЙНА ЕКОНОМІКА

Тиждень порахував, із чого живе пересічна сільська родина
СТОР. 44 — 45

ДАЧНИК ЗАМІСТЬ ГОСПОДАРЯ

Як змінився селянський уклад за останні 100 років
СТОР. 46 — 47

SELO.TV

Євген Пашковський вважає, що не має ані міста, ані села — все замінив віртуальний «інформпростір»
СТОР. 47 ►

ХУТІР ЩАСТЯ

ЖИТЯ В ГЛИБИНЦІ – ЦЕ НЕ ВИРОК, А ДОЛЯ

АВТОР: Павло Солодко

Село Матіївка (з наголосом на «ї») розташоване за 240 км від Києва, прямісінько навпроти Батурина: з гори, де раніше була фортеця мазепинської столиці, за Сеймом видно хати найближчого матіївського кутка — Індії, названого так через піщаний ґрунт.

У часи Мазепи Матіївка була свого роду Троєщиною — через Сейм перекидали дерев'яні мости. Зараз мости, який щовесни зносило льодоставом, уже не відбудовують, а батуринський перевізник Михайло Авула хворіє «на ноги» й не працює — і колишній столичний статус Матіївка давно вже втратила.

Зате село може похвалитися статусом літературним — Матіївка є своєрідною столицею творчого об'єднання ДАК, головними представниками якого називають бахмачан Володимира Кашку й Костя Москальця. Останній і досі з квітня і до Покрови мешкає в Матіївці. Місцеві мешканці навіть не здогадуються, що «Костик з Індії» є автором пісень Віктора Морозова й «Плачу Еремії», зокрема, й найбільшого молодіжного хіта новітніх часів «Вона».

Загалом же — село як село. Двічі на день сюди їздять маршрутки з Бахмача, досі працюють дві ферми, пилорама, три приватні магазини. Ми ж запрошуємо вас іще далі — на хутори. Саме тут, нібито зовсім поруч від колишньої гетьманської столиці й нинішньої траси «Київ — Москва», і знаходиться справжня українська глибинка з її неповторним колоритом.

ХУТІР НА ОСТРОВІ

До Матіївської сільради належать ще 11 населених пунктів, розкинутих у радіусі десятка кілометрів. Один із них — хутір Обирок. На диво якісний асфальт із Матіївки, прокладений

якихось три роки тому, закінчується кільцем-розворотом. Далі — луки, болота й ліси в межиріччі Сейму і Десни.

На генштабівській карті-кілометрівці, яку легко знайти в Інтернеті, в Обирку позначено кілька десятків дворів. Зараз із них заселено вісім.

«Степан. Дід Степан», — простягає він для привітання величезну й сильну долоню. Йому 74 роки, ій — 64. Перший чоловік доярки Тамари загинув у 1982-му, коли під хмелем переходив Сейм по крижинах, і вона залишилася сама з трьома малими дітьми. Тоді до неї прийшов пастух Степан, і з того часу вони живуть у громадянському шлюбі.

«Ой, раніше тут ще гарніше було, — каже баба Тамара, дивлячись, як полем крокує чорногуз. — Сейм розливався довкола, так що Обирок був ніби на острові. До Батурина на човнах навпростець їздили. Вийдеш вранці, довкола хвілі ходять, і лебеді плавають у жовтих ліліях».

Зараз Сейм не розливався — в Росії побудували якусь дамбу, але обирківські люди й далі ловлять рибу як не в річці, то в численних озерах. Інший промисел — качки й зайці, яких безліч удовколишніх лісах. Тому в Обирку живе ще й лісник.

Неподалік лісника мешкає баба Женя, яка встигла посваритися чи не з усіма сусідами. Внучка баби Жені, Светка — єдиний представник молоді на хуторі. Щодня вона велосипедом їздить 5 км у Матіївку в 5-й клас. Батько Светки працює в Києві — охороняє якусь незаконну забудову на Виноградарі, на розі Ужвій і Правди.

ЖИТИ «НА ВІРУ»

«Усі шукають раю на землі, — філософськи зазначає ще один мешканець Обирка, Валера Богомол. — Он я їхав у маршрутці, то якийсь казав, що треба такі закони ввести,



Баба Тамара
і дід Степан: 26 років разом

що як украв, то вішати. А хто без гріха?»

Валера розмовляє зі мною з триметровою глибини — він чистить криницю, вичерпуючи з дна глину. Богомол — вуличне прізвисько, бо він евангеліст. Матіївкою й Обирком ходять чутки, що на Богомоловім городі в Батурині знайшли руїни Десятинної церкви, і тепер держава купить евангелістам нову хату в центрі Батурина.

«Батурин став городом, — з повагою кажуть в Обирку. — Страшно сказати, хата в центрі більше 100 тисяч стоять!»

100 тисяч — ідея про гривні, звички рахувати в доларах тут ні в кого немає. На самому хуторі хати коштують значно дешевше, тисячі дві-три. Однак жодних документів на них немає, і легалізація майна обійтися ще в кілька тисяч. Але доку-

ТЕМА ТИЖНЯ

ментами в Обирку не переймаються — плати собі й живи. Це називається «на віру».

РІД ЗАНЯТЬ: «ПОРАЮСЯ»

Раз на день сюди приїздить маршрутка з Бахмача, а двічі — молоковоз.

брати корів, видойти, вечера, лягти спати о 21:00.

Раніше на Обирку буяло й кримінальне життя, гдіні перших шпальт «Газети по-українські». Остання хутірська драма виглядала так: двоє зіп'яну посварилися за жінку, один

пили на поминки, і замість серветок нам запропонували «Ізвестія» за 1989 рік. Вони залишилися з часів Союзу, коли половину хат в окрузі використовували як дачі... пітерці й москвиці.

Зараз у Лісовій Поляні, де в 50-х роках жили 100 чоловік, мешкають двоє — Ніна і Микола Сергієнки. Вони хочуть переїхати в Батурин, до дітей — після цього хутір спорожніє.

«Поки хати стоятимуть, то й хутір числитиметься, а потім на сесії облради ліквідують, — каже про можливу долю Поляни голова Матіївської сільради Антоніна Мотліч. — А як хтось житиме там, то й хутір буде. Та ви от і живіть!»

СУСІДИ, А НЕ ДАЧНИКИ

Раз на день кияни вже їдуть на хутори. Причому їдуть не завжди з благородною метою. Місяць тому на Обирок приїздили невідомі на джипах, пропонували місцевим продати хати й купити нові де-інде, мовляв, «вас тут не треба». Новітніх феодалів цілком можна зрозуміти — красива природа, річка, ліс і рай для полювання. «Тут Янукович із Плющем собі егерське господарство хотілі зробити, щоб кабанів стріляти, тож і асфальт проклали», — це вам з виглядом експерта скаже кожен у Матіївці й на Обирку.

«Нікуди ми зі Стъпкою не поїдемо, — каже Тамара. — Мій прадід з Обирка, і я тут народилася і тут по-мру». Вони зі Степаном сидять на лавочці біля колодязя-журавля, тримаючись за руки. Вони не говорять про своє щастя. Хвалитися чимось або хвалити когось тут не прийнято — бояться пристріту. Але відно, що вони щасливі.

«Може скластися враження, що це місце забуте країною. Але саме тому люди тут по-своєму щасливі, — каже колишній мешканець Троєщини Гліб Кантер. 32-річний киянин уже півроку живе на Обирку, купив хату і порається на власному городі. — Цим людям не треба інфраструктура, бо це не село, а хутір. Їм не потрібні дачники чи нові пани. Їм треба сусіди, люди, які будуть тут жити».

P.S.: Прочитавши цей матеріал, ви, можливо, захочете й собі приїздити до щасливих хуторян на Обирку. Але повірте: в радіусі 240 км від Києва таких хуторів — тисячі. І там теж чекають сусідів, а не дачників. ■



ФОТО: АНАТОЛІЙ БОЛОВ

Здавання молока — одне з головних джерел доходу обирчан. Взимку літр приймали по 2 грн, тиждень тому — по 1,4, зараз — по 1,25. «Вони хочуть, щоб ми корів на м'ясо поздавали», — обурюється такою ціновою політикою баба Уляна, яка живе в центрі хутора. Бабі Уляні 78 років, вона витончено володіє пейоративною лексикою, має доньку в Москві й величезного нахабного кота Лаципера.

Корів в Обирку тримають усі. Ще є свині, кури, індикі й качки. Є десятки соток городу, де росте все — від картоплі до маку в кукурудзі. Тому головне заняття обирчанина — поратися. 5:00 — підйом, нагодувати звірину й птастство, здати вчоращене молоко, вигнати корів пастися, сніданок, робота на городі, в обід забрати корів з лугу, видойти, обід, город, робота по господарству, нагодувати дрібну звірину, здати сьогоднішнє молоко, за-

задопомогою друга вбив суперника, сів, вона втекла з другом, убивця з в'язниці обіцяє помститися. Але зі зникненням п'яниць зник і кримінал.

«Я теж кинувся був у чарку, — згадує Богомол. — Але Бог направив». Валера — чи не єдиний, хто не «жене», натомість він тримає бджіл. «Бджоли — це ж цікаво, — каже батуринський пічник Володя Бурдюг. — Я коли бджіл завів, то перестав поратися по господарству. Ляжу біля вулика, й дивлюся...»

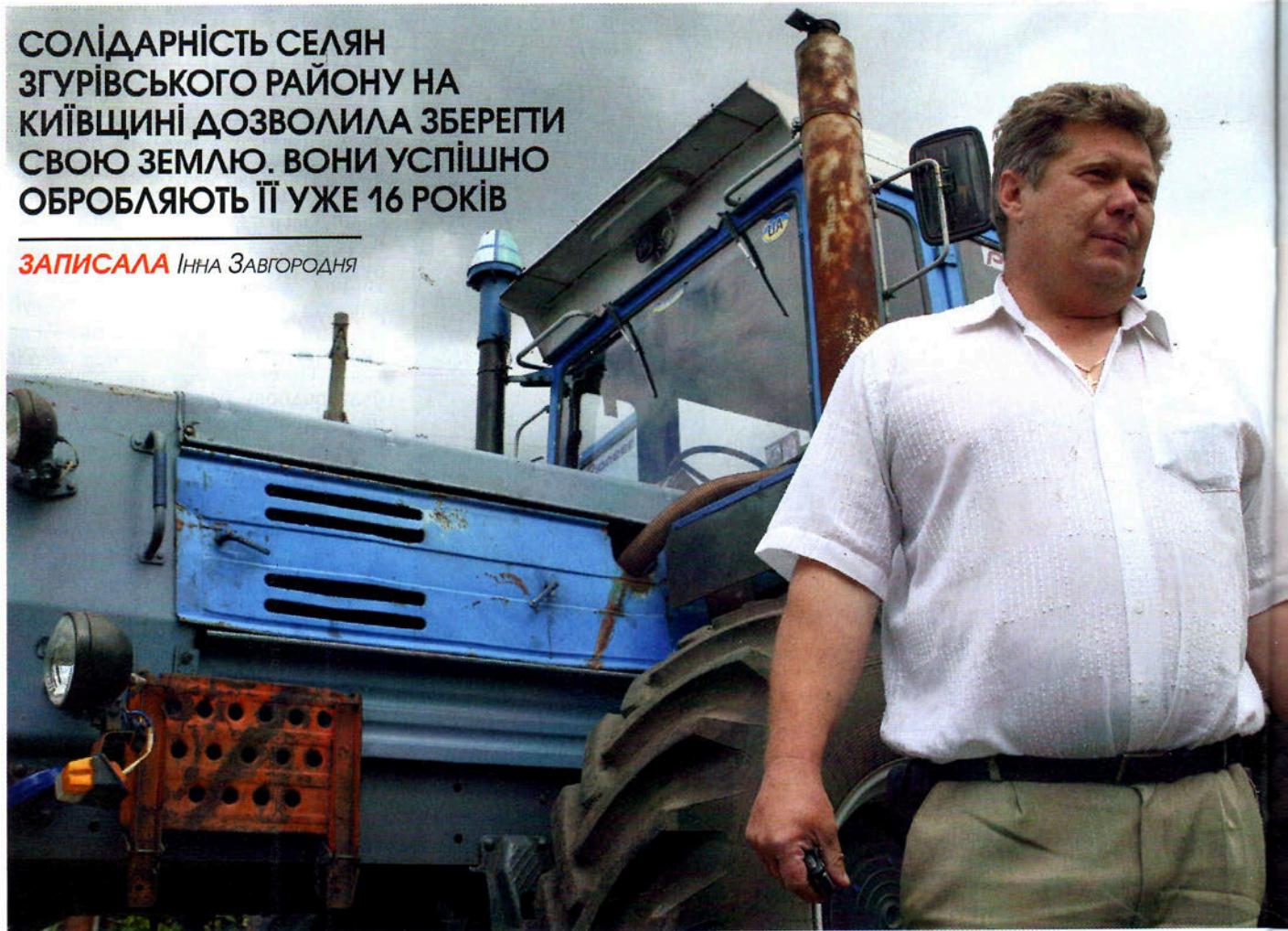
Цікавість — характерна риса мешканців хутора. Вони завжди запитають, а що то за машина проїхала і що за люди в гості приходили. Що-правда, зі сторонніми спілкуються дуже скоро й неохоче. Тому й новини передають через свої і про своє.

Газет тут майже не передплачують. На іншому матіївському хуторі — Лісовій Поляні — ми потрапи-

ФЕРМЕРИ всіх

**СОЛІДАРНІСТЬ СЕЛЯН
З ГУРІВСЬКОГО РАЙОНУ НА
КІЇВЩИНІ ДОЗВОЛИЛА ЗБЕРЕГТИ
СВОЮ ЗЕМЛЮ. ВОНИ УСПІШНО
ОБРОБЛЯЮТЬ її УЖЕ 16 РОКІВ**

ЗАПИСАЛА Інна Завгородня



Тиждень поїхав у Згурівку в пошуках прикладів успішної самоорганізації селян. Після розладу СРСР чимало згурівчан захотіли стати приватними підприємцями – тоді це називалося капіталістичним слівцем «фермер». Ті з них, хто об'єдналися, зуміли вижити у світі цикого капіталізму.

Розповідає голова Асоціації фермерів Згурівського району, керівник фермерського господарства «Чайка-2» Олександр Чубук. Що характерно: Чубук – як і його колеги – не належить до «колгоспної номенклатури». Він – інженер-зв'язківець, а серед інших згурівських фермерів багато колишніх... учителів.

Починав я з одного трактора, на якому пропрацював п'ять років. Виживали в основному завдяки неформальній кооперації. Спершу з напарником Володимиром Бондаренком купували сівалки – на двох, бо ними користувався лише декілька разів на рік. Перший зерновий комбайн теж купили один на двох, три роки працювали, потім купили другий і вже розділилися. Так само з мінеральними добривами – дешевше брати гуртом, до того ж на заводі відпускають тільки вагонними партіями.

Наша фермерська кооперація – «ситуативно-постійна», бо проблемні ситуації виникають дуже часто. Намагалися й кооператив створити, та невдало. По-перше,

трохи перегукується з колективізацією і ще й досі викликає спротив у наших селян, а по-друге – збільшує податкове навантаження.

Зараз реально діючих у нашому районі фермерів – близько сорока. В Асоціацію входить 45, а загалом зареєстровано 86. Але остання цифра – формальна, бо деякі керівники сільгоспідприємств записали фермерами своїх дітей і тещ.

Солідарність селян – велика сила. Пригадую, у 2000 році ми не могли отримати цукор за буряк, який вже здали на Згурівський цукрозавод – там якраз змінився власник. Уявляєте, на завод приїздять озброєні люди й вивантажують цукор, а нам кажуть, що нічого немає!

сіл, єднайтесь!



інакше збанкрутували б. Зрештою, після втручання преси, директор цукрозаводу ліг у лікарню аж у Києві, а ми, колегіально з головним інженером, керували цим заводом і розрахувалися практично з усіма фермерськими господарствами.

Крупні інвестори, в тому числі й іноземні, намагаються поглинуть маленьких фермерів. Причому з нами вони навіть переговори не ведуть. Заручившись підтримкою депутата якогось там рівня, вони приїздять уже з цим «дахом» і «освоюють» райони. Нові господарі того ж таки цукрозаводу вже на п'яте господарство зазіхнули. Й голландці в нас є, увійшли в одне господарство, хотіли підійти інше.

Цікава історія трапилася з Миколою Зубковим із села Турівка, фермерське господарство «Риск». Поряд із Турівкою на місці колгоспу створив підприємство голландець. А потім за допомогою голови адміністрації почав проникати й у Турівку. В селі було колективне господарство, і його засновники продали іноземцеві свої корпоративні права. В результаті він нібито отримав паї, та люди забрали їх і перейшли до Миколи. Там рік точилася суперечка — голландець не міг зрозуміти, як таке може бути. Одним словом, він залишився без землі, а всі колгоспники подалися до фермера.

Це раніше селяни віддавали свою землю кому попало. А зараз вони вже надивилися по телебаченню, як цю землю беруть, потім забирають, і зрештою люди не можуть повернути свої паї. А фермер є фермер, він у селі живе, він свій, його діти ходять у місцеву школу, і він нікуди не дінеться. Є такі приклади — коли інвестор у Києві, а на місці тільки виконавчий директор, який ні за що не відповідає. А фермер — це своя людина, яка завжди допоможе й зерном, і трактором. Люди зараз уже почали це усвідмлювати, тому навіть коли інвестори пропонують трохи більшу оплату, не дуже погоджуються.

З промисловим капіталом конкурувати важко, але завжди залишається ніша для фермерів. Так, ве-

ликі господарства мають нову імпортну техніку й передові технології. Ми ж можемо зайнятися менш прибутковими й клопіткими галузями, як-то: овочівництво чи ріпак. Все одно у «крупняків» не приділяється стільки уваги кожній рослині й кожній тварині, як у фермерському господарстві. Тобто не дуже ми цієї конкуренції й боимося. Найбільша небезпека — це відсутність упевненості в завтрашньому дні.

От зімнуть завтра мораторій на продаж землі, і зразу ж прийдуть хлопці з валізами грошей... Селяни понесуть їм паї — і я їх розумію та наявіть підтримую. Бо люди й зараз питаютъ, як продати землю. Але якщо я куплю новий комбайн, а завтра люди свою землю продадуть, що тоді робитиму? Сидітиму на комбайні й виглядатиму проценти з банку?

Але навіть якщо з фермерством нічого не вийде, займуся зеленим туризмом. У нас у Затурівці така краса! Зроблю стайню на десяток хороших коней, ставок розширю... ■

ДОВІДКА

СВІЙ ДО СВОГО ПО СВОЄ

**Якщо селян багато,
їх не подолати**

Олександр Чубук заснував «Чайку-2» у 1992 році, отримавши від держави 21 га землі. Зараз господарство має в обробітку вже майже 500 га, на яких вирощують сою, озимину, цукрові буряки й ріпак. Основою фермерської землі є паї селян. За оренду ділянки площею 3,5 га мешканець Зтурівки отримує тонну зерна й допомогу в обробітку городу, бо на озброєнні господарства — сім тракторів.

У 1994 році в районі з'явилося приблизно два десятки фермерів — це була перша хвиля після виходу закону «Про фермерське господарство».

«В районі на нас і на наші проблеми не звертали жодної уваги, — каже Олександр. — І для того, щоб ефективно захищати свої права на місцевому рівні, ми й створили громадську організацію — Асоціацію фермерів Зтурівського району».

Присадибно-базарна економіка

Село постколгоспного періоду по суті перейшло до натурального господарства. І ризикує втратити землю

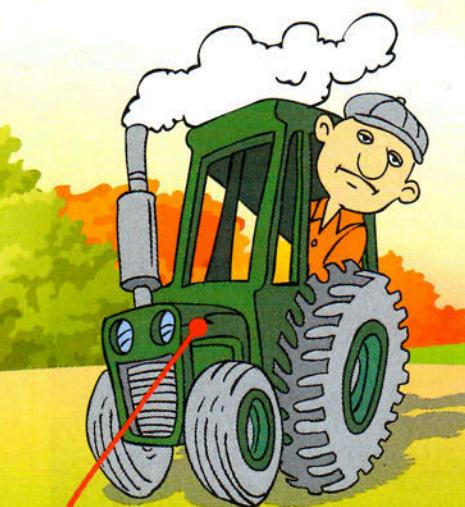
Парафокально, та в Україні, яка вважається потужною аграрною державою, чи не найголовнішим джерелом прибутку сільських родин, які не займаються підприємництвом, є... пенсія літніх людей.

Пенсіонери отримують небагато, але ці гроші держава сплачує гарантовано і, як правило, без затримок. Дуже часто з цих невеличких коштів живуть не тільки пенсіонери, а й їхні цілком дорослі діти.

Натомість робота з регулярною зарплатою на селі – рідкість. Сільськогосподарський цикл передбачає сезонну зайнятість, а отже, навіть ті люди, які працюють у агрофірмах або на ферме-

348 гривень на місяць

Тиждень порахував, з чого живе українське село



Зарплата: 300-1000 грн на місяць.

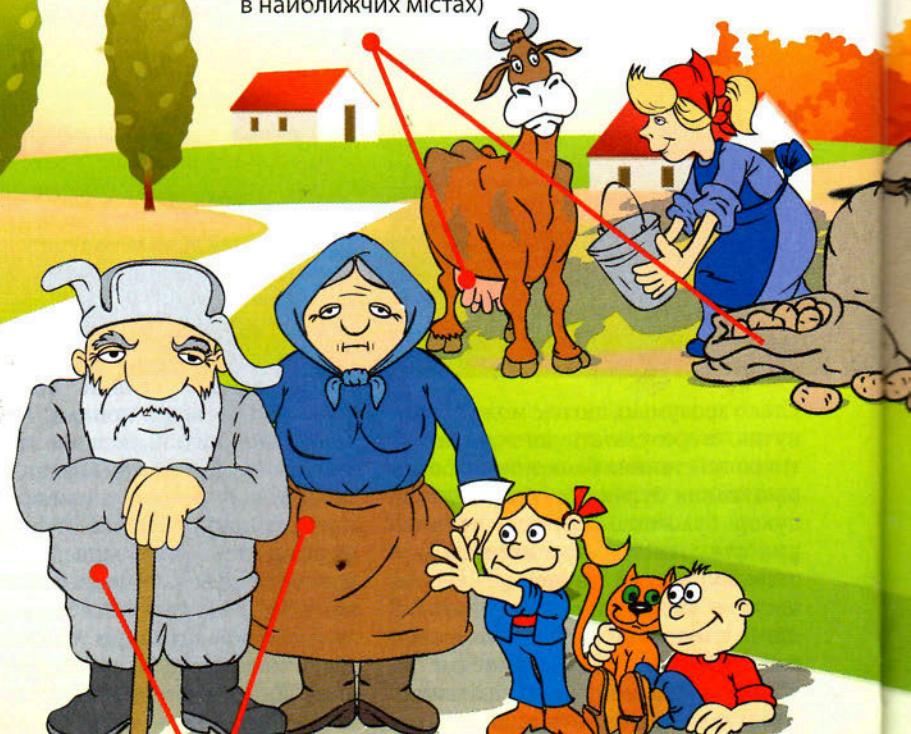
Після занепаду колективних господарств кількість робочих місць на селі різко скоротилася (більшість працездатного населення переорієнтується на роботу в найближчих містах)

У СЕРЕДНЬОМУ НА МІСЯЦЬ:
на родину – 2085 грн
на людину – 347,5 грн

Здавання сільськогосподарської продукції заготовельникам.

Молоко – 1,30 грн/л (15-30 грн на добу, взимку надої падають).

Картопля – 1,30-1,40 грн/кг (ціни восени 2007 р.); 200-500 кг з присадибної ділянки – 260-700 грн в найближчих містах)



Пенсія: 520-530 грн на місяць.

Чи не єдиний регулярний і гарантований дохід мешканців села

|ТЕМА ТИЖНЯ|

рів, мають заробіток лише протягом певного періоду часу.

Головним джерелом існування тих, хто не має можливості працювати в місті, залишається власна присадибна ділянка. Вона забезпечує більшість «продуктової корзини» мешканців сіл (молоко, сир, яйця, м'ясо та сало, картопля, горохина, фрукти тощо) й водночас дає змогу отримувати невеликі гроші від продажу частини цієї продукції на базарі.

Селяни мають одноразову можливість заробити «відразу й багато», продавши

земельний пай, що йм належить. Вартість гектара сільськогосподарської землі наразі коливається від кількох сотень до кількох тисяч доларів. І охочих продати пай більше, ніж покупців.

Для переважної більшості селян пай – це абстракція. Йм ніколи не виділяли цю землю окрім шматком, вони не усвідомлюють її як свою власність чи засіб існування. Натомість сума грошей, що перевищує кількарічний заробіток пірсичної сільської родини, цілком конкретна. Вона дає змогу профінансувати

важливі статті витрат, наприклад, встановити в будинку економічну систему газового опалення чи придбати власну транспортну одиницю (авто, мотоцикл, ну, в крайньому випадку, «лісапед»). Але суть одна – ці гроші банально проідаються.

Неминучий фінал такого процесу – «кобезземелення» селян, чиї надії передуть до новітніх латифундистів, яким належатиме більшість земельних площ.

СЕРГІЙ ЛУК'ЯНЧУК

Плата за оренду пайв –

100 кг жита на рік за пай площею 2,5 га

(у багатьох селях здійснюється в натуральній формі)

Продаж земельного паю.

Продаж земельного паю: 5–15 тис. грн за пай площею 3,5 га.

Ціни істотно відрізняються залежно від пропозиції. Продаж паю дає шанс отримати значний, замірками села, прибуток.

Однак він є разовим, до того ж, нелегальним.

Сезонний заробіток (оранка, косовиця) –

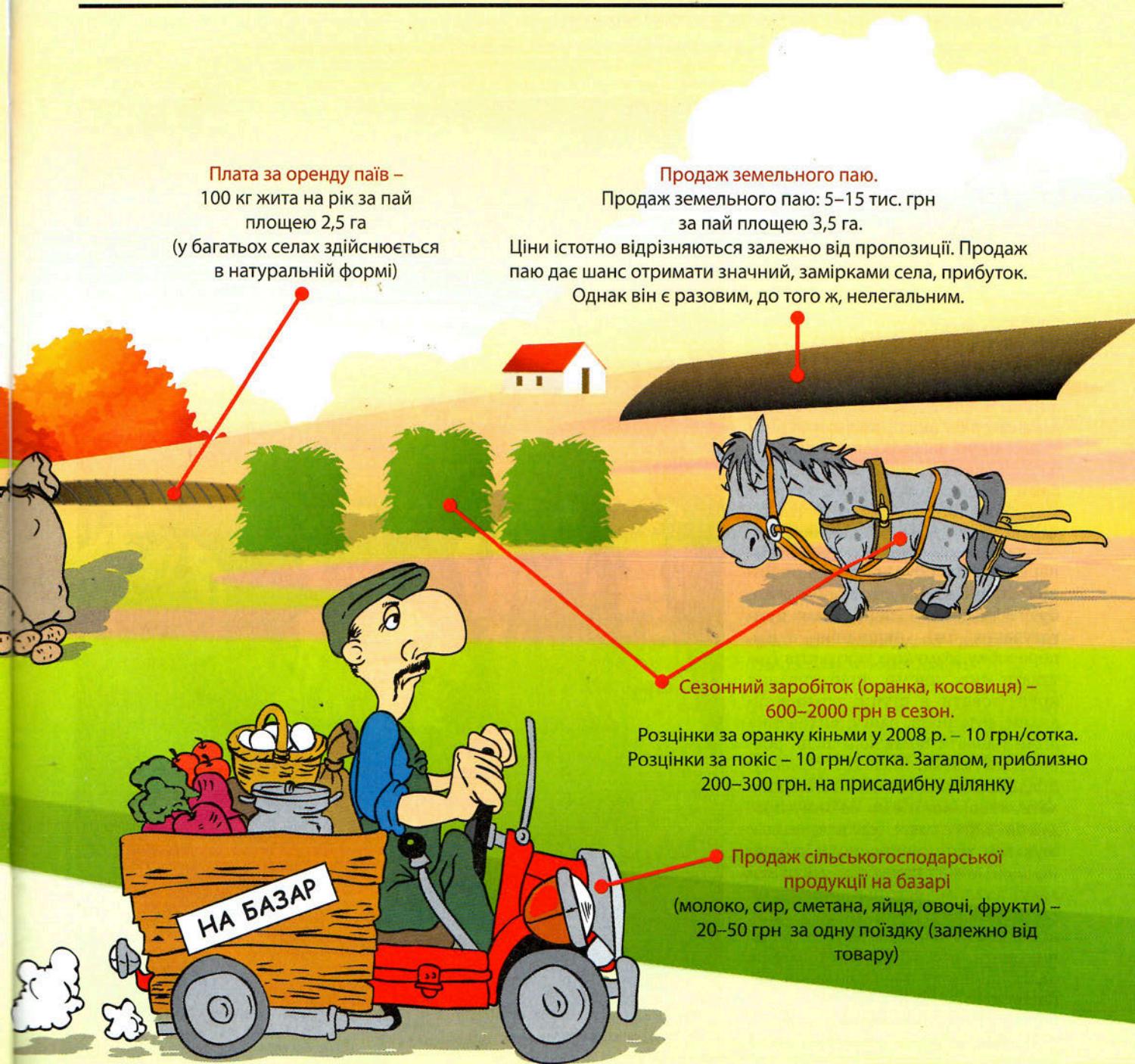
600–2000 грн в сезон.

Розцінки за оранку кіньми у 2008 р. – 10 грн/сотка.

Розцінки за покіс – 10 грн/сотка. Загалом, приблизно 200–300 грн. на присадибну ділянку

Продаж сільськогосподарської продукції на базарі

(молоко, сир, сметана, яйця, овочі, фрукти) – 20–50 грн за одну поїздку (залежно від товару)



СЕЛО, яке ми втратили

ЗАМІСТЬ ГОСПОДАРЯ НА ЗЕМЛІ ЗАПАНУВАВ ДАЧНИК

Автор: Валентина Борисенко, доктор історичних наук,
професор кафедри етнології та краєзнавства Національного університету ім. Шевченка

Найбільш поширеною є відомою ще в часи Київської України-Русі була трипільна система землеробства. Господарі ділили поле на три частини: одну з них навесні засівали яровими культурами (овес, ячмінь, гречка), другу восени — озимими (жито, пшениця), третя відпочивала під пасовищем (парувала). На наступний цикл пар засівали озиминою.

Поділ праці в селянській родині визначався тогочасним способом життя. Чоловік доглядав худобу, займався оранкою та посівом зернових культур, заготовленням сіна під час косовиці, транспортними засобами, перевезенням снопів, обмолотом, будівництвом житла й господарських споруд, ремісництвом.

На жінку був покладений насамперед хатній побут усієї родини. Вищий ступінь господарювання — «добра господиня» — передбачав: приготування їжі, випікання хліба, переробку молочних продуктів (готувати сир, масло), приготування круп (товтки в ступі); прання білизни, рушників, одягу; виховання дітей (співати колискові пісні, розповідати казки, навчати ремеслу: прядінню, вишиванню, оздобленню хати тощо); заготовлю на зиму продуктів харчування (солити, заквашувати); дотримання норм гігієни (купати дітей, щосуботи мити голову), а також чистоти в приміщенні (щотижня змазувати долівку хати, підблювати піч, мити мисник, лави, підводити призбу), виготовлення одягу (пошиття та оздоблення вишивкою сорочок для всієї родини) й багато іншої повсякденної роботи. Допомагали жінці старші діти та старі батьки.



Фото з книжки «Дитина з землях і віртуальному українському народі»

ТЕМА ТИЖНЯ

Землеробсько-скотарська основа господарства була відображеня в річному календарі свят і обрядів. За народними уявленнями, земля свята, її не можна бити палицею, на неї не можна плювати, її не можна копати після Покрови та до Благовіщення, бо вона спочиває, щоб дати людям наступний урожай. Земля не може бути не обробленою, не засіяною. Є відповідна приказка: «Полечко Боже дармутати не може».

Традиційна система господарювання відновлювалася навіть після руйнівних війн. Основна причина такої успішності – земля була СВОЯ, її передавали в спадок. Оця-от батьківщина та материзна, власне, й становила всю життєву філософію селянина та визначала його ставлення до природи й рідного краю.

Найбільшої руйнації ця система зазнала під час примусової колективізації в 1928–1931 роках і під час Голодомору 1932–1933 років. У господарів насильницьким методом відбрали землеробське знаряддя, тяглову силу, землю, господарські, а часто й житлові приміщення. Важко передати стан душі господаря, коли його виплекані доглянуті улюбленці коні, годувальниці корівки гинули від ходу й голоду в колгоспних конюшнях. Мій покійний дідусь розказував,

що він увечері потайки носив своєму відібраниому в колгосп коневі сіно, просовував його кріз щілини в загороді й плакав, дивлячись на кінську худизну.

У 1932–1933 роках люди масово вмирали на святій для них землі. Це зумовило інше ставлення до сільськогосподарської праці, втечу на заводи, на будівництво. Пізніше колгоспники, не маючи змоги врятуватися від виснажливої праці в колгоспах, намагалися всілякими способами уберегти від такого життя дітей – відправляли їх «у город», подалі від села.

Колгоспне не стало своїм, бо за працю в полі не платили. За ті важкі буряки давали півмішка цукру, який потім стояв на печі й можна було лизнути грудочку.

Нинішній стан села – мало молодих робочих рук, незасіяні поля, бур'яни, бездумне виснаження ґрунтів – є передусім результатом експерименту над землеробами впродовж усього тоталітарного режиму.

Ta природна, генетично сформована тяга до землі проявилася у веденні дачного господарства. Воно ніби й зрозуміло, що за гроши й час, витрачені на поїздку до «фазенди», можна купити ту саму кількість картоплі на базарі, але з квітня до жовтня електрички набиті мешканцями

спальніх районів із обмотаним рушниками сільськогосподарським реманентом.

На кількох сотках уже городня, а не селяни, намагаються стати більшими до праці на землі, яка забезпечує колообіг самого життя – дає пожиток не стільки матеріальний, скільки духовний. ■

ІЗ ПЕРШИХ ВУСТ

Земля як спосіб літочислення

«В середині 1920-х роців, ще до колгоспів, було проведено кампанію з наділення селян землею. Це називалося «нарізуванням» землі чи просто «порізка». В нас на той час було вісім душ, і сім'я одержала 12 га землі. Важливішої пам'ятнішої події моя маті не знала. Порізка стала для неї справді епохальною подією, початком нової ери. Маті була малописьменною селянкою, й такі історичні події, як революції 1917 року, скинення з трону царя, зміна державного устрою, не лишили в її свідомості глибокого сліду. Тому час вона ділила так: «це було до порізки» й «це було після порізки».

Зі спогадів мешканця села Курінь Бахмацького району Чернігівщини Павла Андрійовича Солodyка (1922–2008 рр.)

ПОГЛЯД



ЄВГЕН ПАШКОВСЬКИЙ
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка

Євген Пашковський кілька років прожив на хуторі в Житомирській області. **Тиждень** попросив письменника відповісти на питання: «Чи відрізняється зараз село від міста?» Ось що з цього вийшло.

БЮРО СІЛЬСЬКИХ ПОДОРОЖЕЙ

Тромб зрушився – і ковзнув до мозку: як селянин у безнадію міста, як обиватель у обійми світу; й на пероні забуває село, забуває місто, мов згусток, що мчить у осілення; в місті не пам'ятаєш села, в селі не пригадуєш міста; скільки б не жив там чи там, скільки б не звідав різнооколиць, пролятаюче полустанкових, ти не назвеш себе тільки сільським, тільки міським чи винятково світу замешканцем.

Все зідане та побачене, скрізь, де є книга й телевізор, робить людину мешканцем іншої стихії, науявлених сіл, розпринадних столиць, новітніх кочівень, багатих стійбищ; робить кочівником примарного, вигаданого несвіту, недобудованого земнораю, завойовником вокзалів, бюро подорожей, покорителем дачкурників – місць, куди не кликали, та ждуть із мільйонами; місця, де нас немає.

Сучасний кочівець, як тромб на підльоті до мозку, живе надочікуванням понадусіху, а повнокровності живочасу не відчуває; живе вигляданням, корячкою ще не спробуваного, живе поглинанням – і так, в без-

силі любити й діяти, згасає, мов обятій від струму, доживає себе в телевізорі чи у всесвітньому інтернаті – притулку покинутостей і забавлянь себе, юностаречих сирітств, немічних ковзань сайтами, зачарованості порожнечею, безвільних борсanicь, так відчайдушно далеких від повнорадісного животрепету!

І село, й місто доісновують лише на карті; на охоложеній же земнокул простір зменшився до жебродолоні телевізійної тарілки; живеш мік черствяків цивілізації, а все навколошне, ріднорадісне не встигає долюбити, додбати про ближнього, доправити горбатій вітчині спину; дійти на рибалку, додивитись на доцвітання саду, допити на давно обіцяній зустрічі каву, докурити труса-дину; та з інтернату чи телевізора вже махають заходити; набиваються в родичі.

І деб не скніти, дім твій – оповитий галасуючим політваканням інформрозважальний простір; з перебігом у весілля з похорону; й ні села, ні міста – на цвінтарях немає назви.

Як село КУРО



|МИ|

РТОМ стало

ЩЕ 10 РОКІВ ТОМУ КАРПАТСЬКЕ СЕЛО ПАЛЯНИЦЯ БУЛО ОДНИМ ІЗ БАГАТЬОХ «БЕЗПЕРСПЕКТИВНИХ». ЗАРАЗ ПІВ-ЄВРОПИ ЗНАЄ ЙОГО ПІД НАЗВОЮ БУКОВЕЛЬ – СОТКА ЗЕМЛІ ТУТ КОШТУЄ \$10 ТИСЯЧ

Автор: Антон Зікора

Фото: Євген Котенко

На автовокзалі в Івано-Франківську висить дорожня мапа, де вказані маршрутні напрямки. Ми можемо побачити, як дісталися до Яремчі, Надвірної, Ворохти... А от Буковеля немає. Як туди потрапити, з цього настінного документа не довідаєшся: мапу затвердили кілька років тому, коли на місці знаного курорту знаходилося село Паляниця. Сюди навіть автобус із Надвірної не доїздив – у Паляниці були напіврозвалена пошта, медпункт і сотня дворів, розкиданих по довколишніх пагорбах. У дворах цих практично ніхто не жив – більшість мешканців виїхали на заробітки, меншість рубали ліс.

«Тут сіл майже не було, тільки ліс, тому грибів вистачало, – згадує Андрій Небелок із сусіднього Делятина. – Ми з друзями, ще коли були школярами, брали велосипеди, щоб від дизеля доїхати до Паляниці, бо транспорт жоден не ходив. А тепер на в'їзді в село взимку бувають навіть корки з легковиків, як на Хрешчатику».

«ЄВРОТАУН» БІЛЯ ГУЦУЛЬСЬКИХ ХАТ

За прикарпатською міфологемою, своїм народженням Буковель зобов'язаний відвідинам колишнього івано-франківського губернатора Михайла Вишиванюка й екс-президента Кучми – в ті часи, коли обидва були при владі. Що змусило високих державних мужів поткнутися в лісову глушину? Історія замовчує. Але попередньому гаранті Конституції та губернаторові дуже вже сподобалося малювниче

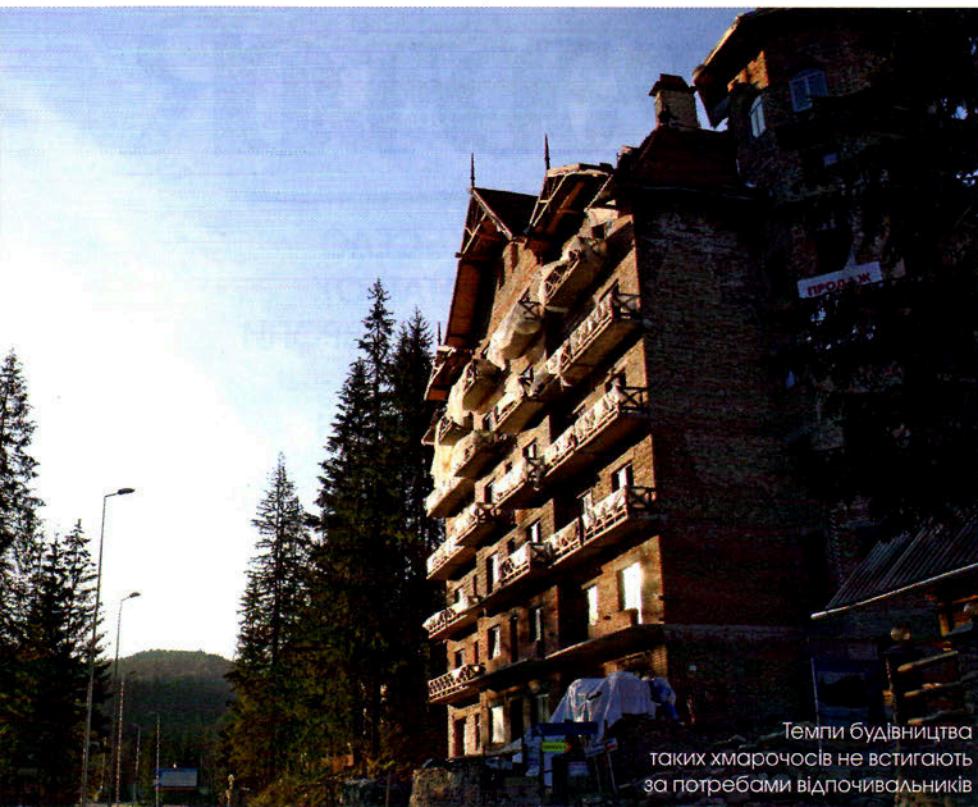
місце. Згідно з легендою, Кучма так розчмутився від побаченого та випитого, що навіть пустив мізерну президентську слізу. «Хай живе курорт!» – вирішили тутешні аборигени й прийдешні інвестори та й заходилися будувати. Проте посправжньому Буковель розрісся вже після Кучми.

Зараз курорт – а він побудований «з нуля» – з червоними будиночками, вкритими дахами «під черепицю» виглядає як швейцарське або австрійське містечко в Альпах. Хіба тільки без численних туристів – улітку паломників меншає.

Прикметно, що новобуди ростуть тут як гриби після дощу, а імідж Буковеля змінюється мало не щомісяця. «Я приїжджаю сюди три роки тому, тут були два котеджі. Зараз – справжнєє европейське містечко», – каже Ліда, туристка з Києва. Однак Ліда зі своєю родиною поселяється на «старому» кінці Паляниці, далі від підйомників – тому що ціни в буковельському «євротауні» цілком відповідають цінам у справжньому європейському містечку. А то навіть і вищі, ніж в Альпах.

Найдешевший номер у місцевих готелях коштує 200 грн. Причому за ці гроші тут можна лише переночувати (плюс прийняти душ, подивитися телевізор – нормальний готельний сервіс), але за їжу потрібно доплачувати окремо. Годують, звичайно, смачно, та найскромніший обід обходиться гриєвень у п'ятдесят. Тому й не дивно, що ощадливі, як Ліда, вважають за краще жити «в гуцулів». ▶





Темпи будівництва
таких хмарочосів не вистигають
за потребами відпочивальників

НА ДЖИПІ В ГУМОВИХ ЧОБОТАХ

Місцевих жителів можна поділити на три умовні категорії: 1) ті, які продали землю та виїхали з Палляниці; 2) ті, які залишились і яких не зіпсували «грубі гроші»; 3) нові мешканці села, які приїхали на курорт працювати і займатися бізнесом.

Про мегаприбутиki палляницьких у регіоні ходили не вельми добре чутки. «Продавши землю, вуйко

тівля сіна, збирання ягід і грибів — із зимовим сезоном.

Чи не в кожному палляницькому дворі з'явився додатковий зруб на два поверхи, який заселяють лижники з грудня по квітень. Побудувати ці «туристичні» хати допоміг той-таки Буковель — коли валили ліс, прокладаючи лижні траси, спилляні дерева віддавали ледь не за безцінь. «Навіть закупували ті сме-

**ЗАРАЗ МАЙЖЕ В КОЖНОМУ
БУДИНКУ Є ПОВНИЙ
ДЖЕНТЕЛЬМЕНСЬКИЙ НАБІР
ПОБУТОВОЇ ТЕХНІКИ.
ТОМУ В СЕЛІ РАЗ ПО РАЗ
ВІДБУВАЮТЬСЯ ВІДКЛЮЧЕННЯ**

першим ділом купує джипа і так у гумаках сідає в нього, — несхвално каже Петро із сусідньої Яблуніці. — А потім, як усе проп'є, то іде десь у долину (себто з гір — **Тиждень**) і там купує хату на ті гроші, що залишилися».

Але таких персонажів небагато. «Нероба є нероба, а газда є газда, — визнає Петро. — Скільки б та земля не коштувала». Більшість навчилася поєднувати традиційне літнє господарство — годування худоби, заго-

реки, як ніхто не хотів брати», — емоційно каже Петро, вражений таким марнотратством.

Узимку, крім готельних послуг, «продажають» і екзотику. Вибраються в кептар, впрягають у красивий возик коня, закосичують йому гриву квітками — і возять пасажирів уздовж долини Прутця й Гнилиці по 5 гривень за кілометр. «Аби й улітку був такий сезон, як зимою, то можна було б і худобу не тримати, лише туристів», —

жартують у селі. Але й улітку роботи на курорті не бракує — і не тільки для палляницьких.

Зараз Буковель наповнює каконія будівництва: тут пиляють, б'ють, довбають і матюкаються трударі з усієї України. Завдання: підготувати до зими якомога більше експлуатаційних (тобто в майбутньому — грошовитих) об'єктів. Крім нових будиночків, тут зводять величезний гараж, розробляють кілька нових гірськолижних маршрутів.

«Наше керівництво розуміє, що Буковель має функціонувати й улітку, а тому, крім усього іншого, робить ставку і на оздоровчий курорт, — розповідає **Тижню** Зоряна Дубкович, старший адміністратор готелю «Буковель». — У нас є всі передумови для цього. Зокрема, зараз уже пропонують лікувальні води «Буковельська-1» і «Буковельська-2». Влітку в нас головна ставка на велосипедні й піші прогулянки... Але, звісно, більшість туристів чекають на лижі».

Зоряна дивується, скільки тут усього понабудовано, а здається, все мало: інфраструктури бракує, люди хочуть ще й ще. Адміністратор каже, що, крім українців, у Буковелі люблять також відпочивати молдавани та білоруси, трохи менше росіян. Утім, люди їдуть сюди зі всіх куточків земної кулі. За день до приїзу **Тижня** тут побували американці.

НОВИЙ СІЛЬСЬКИЙ ФАХ — ПОКОЇВКА

Обслуга курорту — це переважно жителі Івано-Франківська. Практикують вахтовий метод: протягом тижня людина без передиху горбатиться на курортну інфраструктуру, наступного тижня — відпочиває вдома. Сама Дубкович свого часу дев'ять років пропрацювала вчителькою в школі. Вважає, що тепер їй пощастило. Щоправда, взимку на курорті надто клопітно, але це прямінні турботи.

Толік — фаховий інструктор зі сноубордингу. Це, ясна річ, взимку, а влітку — менеджер з прокату велосипедів. Сам він киянин, однак фактично живе в Буковелі майже рік, і такий його свідомий вибір. «Тут зовсім інший світ», — каже Толік і не шкодує за печерськими пагорбами. До речі, про велосипеди: година оренди двоколісного друга тут коштує 50–80 грн — Європа,



Толік «понаїхав» сюди з Києва –
працює тренером зі сноубордингу та велоспорту

відпочивай! Буковель здасть в оренду ролики, тут діють літні одноденні пішохідні маршрути, також організовують сплави по гірських річках.

Про те, як змінилося життя мешканців після поширення курортної моди, розповідає голова Паляницької сільради Софія Щерб'юк. «Наша Паляниця, населення якої лише 810 мешканців, фактично межує з Буковелем і розвивається тільки завдяки курорту, – переконана вона. – Раніше наші чоловіки працювали у Ворохтянському лісгospі, але це не приносило значних статків, тому постійно доводилося їздити на підробітки. Тепер усі наші працюють на будівлях у Буковелі. Зарплату багатьом, напевно, дають «по-сірому», але ж для «бліої» потрібна відповідна кваліфікація, а її у наших селян, як правило, немає».

Робота – це не єдине, що дає Буковель місцевим жителям. Раптом стала ласим товаром тушецня земля: сотка території біля дороги вже коштує приблизно \$10–12 тис., далі в селі – \$6–8 тис. Люди частково продають приватизовані городи, на вирученні гроші будуєть котеджі, кімнати в яких здають в оренду приїжджим.

«Наші жінки раніше працювали вчителями в селі або сиділи без роботи, тепер вони – в Буковелі. Як же вони тепер називаються?.. В готових працюють» – не може пригадати пані Щерб'юк новий фах односельчанок. – «Прибиральниці? Правлі?» – підказую. – «Ні, ні... Пригадала! Тепер вони – покойки».

НАВАЛА СМАРТ-ЛІЧИЛЬНИКІВ

Те, що жителі Паляниці тепер досить платоспроможні, швидко зметикували на «Прикарпаттяобленерго» – підприємстві, яке поставляє в село електрострум. Місцевим жителям встановили в будинках смарт-лічильники. Коли це відбувалося, ніхто не зізнав, із чим «їдуть» цю техніку. З'ясувалося, халепа.

Номери смарт-лічильників занесені в комп'ютер, їх програмує база обленерго. І якщо в споживача лічильник запrogramований, пріміром, на потужність у три кіловати (так попервах встановили багатьом селянам), то за одночасного увімкнення, наприклад, бойлер і праски будинок залишається без світла. В такий варварський спосіб підступний прилад заощаджує енергію. А щоб увести в дію хоча б іще один додатковий кіловат,

треба заплатити енергетикам 8 тис. грн – мабуть, за інтелектуальні послуги з перепрограмування.

Паляницька адміністрація вибила для своїх жителів ліміт по п'ять кіловат. Ale ж і цього не вистачає. Зараз майже в кожному будинку є повний джентльменський набір побутової техніки. Тому в селі раз по раз відбуваються відключення. Жителі Паляниці – а лише їм, неборакам, єдиним у всій області поставили такі хитрі лічильники – зараз ведуть боротьбу з «Прикарпаттяобленерго» за кожен зайвий кіловат.

Ще один неприємний момент пов'язаний із курортзацією глухого карпатського кута: масове будівництво в Буковелі призвело до забруднення річки Прутєць. Звертаюся до пана Юліана, жителя Паляниці, який саме сіткою-рабицею укріплює берег, щоб убезпечити його від зсуvin. Він каже: «Річку знищили повністю. Сьогодні цю воду не те що пити, митися не можна: одразу на обличчі з'являється висип». Загалом же Юліан скептично ставиться до змін на його малій батьківщині. «Люди продали землю, отримали гроші, але країнами їх це не зробило», – філософськи помічає він. ■

Голова курортної сільради пані Софія Щерб'юк:
«Наше життя значно змінилося»



БАСЕЙН, ДОВБУШ І КАНАТНА ДОРОГА З ЯРЕМЧІ

Дисбаланс між «пересічно українським» рівнем сервісу і євроцінами на курорті ще величезний. І нікуди не подітися від реклами горілки «Хортиця» й банку «Приват» (відомо, що Буковель забудовують саме «приватівські» структури), що дуже сильно псує нерви. Та все ж Буковель уже приніс Карпатам більше доброго, ніж сумного. Та й жителі, по-приїхання, бурчання, мають свою живу копійчину. Зрештою, в Карпатах, де природні умови не дозволяють вести нормальнє сільське господарство,

ЦІНА ПИТАННЯ

ГОРА ГРОШЕЙ

Туристичний комплекс «Буковель» розташовано біля однойменного урочища в селі Палаяниця Надвірнянського району Івано-Франківщини на висоті 920 м над рівнем моря. До Івано-Франківська – 110 км.

Регіон біля курорту, в радіусі 30 км, пропонує нині 15 тис. ліжкомісць. У сезоні-2007-2008 санаторій уже відвідали близько 850 тис. гостей. Загальні інвестиції в проект «Буковель» станом на 2007 рік – близько 1 млрд грн.

традиція туристичних послуг тягнеться ще з австрійських часів – згадаймо Моршин і Яремчу.

Економічний бум надав можливість у тій же Палаяниці розпочати будівництво нової школи з басейном. Справа, щоправда, рушає повільно. Спочатку заявлена вартість

зара з пов'язує обласний центр із цією периферією, навіть дорогою назвати складно.

Тому певні сподівання на Буковель покладають і з іншого боку гір, де є траса із Франківська й Надвірної уздовж річки Бистриця-Надвірнянська. Там ходять чутки, що дорогу продовжать на перевал Столи, а звідти вже на Буковель, у долину Гнилиці й Прутця. Певна логіка в цьому є: такий шлях буде значно коротшим і безпечнішим, але ж перевал Столи, що за 5 км від курорту, – це частина природного заповідника «Горгани».

«Я тут жив – я тут і вмру, – емоційно каже Іван Іванович, колишній інструктор з туризму, який мешкає в закинутому туристичному притулку на Столах уже другий десяток років. – Буковель унизу, а тут – гори! Тут ще Довбуш із хlopщами ходив». Довбуш – Робін Гуд місцевого фольклору – і справді мав штаб на схилах сусіднього гірського хребта. Зараз із вершини гори Довбушанка добре видно прорізані посеред смерекового лісу лижні траси.

Можливо, невдовзі гори проріже ще одна просіка – один із найсенсаційніших проектів покращення транспортного сполучення між Франківськом і Буковелем. За черговими чутками, інвестори збираються возити туристів з Івано-Франківська до Яремчі (поки є нор-

У ЛІТНЕ МІЖСЕЗОННЯ БУКОВЕЛЬ НАПОВНЮЄ КАКОФОНІЯ БУДІВНИЦТВА: ТУТ ПИЛЯЮТЬ, Б'ЮТЬ, ДОВБАЮТЬ І МАТЮКАЮТЬСЯ ТРУДАРІ З УСІЄЇ УКРАЇНИ

школи становила 4 млн грн, потім кошторис зростав – і сьогодні необхідно вже 12 млн грн. Коли діти з'являться, залежить від того, як швидко адміністрація зможе провести процедуру відчуження й продажу землі курорту. Що ж до «вбитого» Прутця, Софія Щерб'юк сподівається, що річка ще відновиться у природний спосіб.

Все поступово ввійде до цивілізованих берегів – потрібен час. І все ж Буковель ніколи не стане посправжньому загальнонаціональним курортом без потужної автотраси з Івано-Франківська. Інакше, як сюди діставатися? Той манівець, що

мальний асфальт), а звідти протягнути канатну дорогу – повз вершини Хом'як і Синяк, з видом на туж таки Довбушанку, Говерлу й Петрос. Але ж це – кілька десятків кілометрів! Виглядає неймовірно. Однак хіба ще кілька років тому хтось міг повірити, що в такій карпатській глушині виникне сучасне місто?

P.S. «Гуцулов уже й не лишился», – скаржився на буковельські порядки якийсь випивоха у придорожній корчмі в Яремчі. – Понаїхали ті київські, набудували своїх палаців! Нічого, прийде ще другий Довбуш, тоді палаців поменшає». Знайомі інтонації... ■

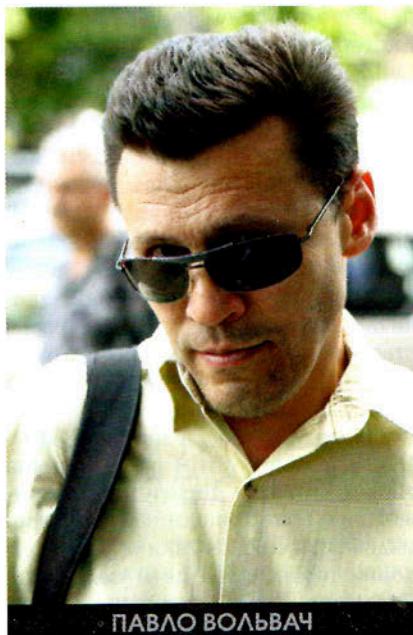
ХАТА на краю села

ОДНА З ХАРАКТЕРНИХ РИС НАШОЇ НАЦІЇ – ДОВГО ВІДСИДЖУВАТИСЯ В СТОРОНІ, ЩОБ ПОТІМ ГЕРОЇЧНО ЗАГИНУТИ

«Дріб'язкові галичани», «анаархічні східники», «химерні гуцули»... Такі характеристики можна почути за, так би мовити, загальноукраїнським столом. «Коли переду машина з волинськими номерами, – не поступиться дорогою нізько, – ділилася знайома поетеса. –Хоч я на джипі, а той упертою на запорожці...»

Видно, щось воно в тому є. І комбатант Данило Шумук, котрий вважається чи не світовим лідером з політичної відсидки, чий стаж у в'язницях і таборах Польщі, Німеччини й Радянського Союзу зашкалює за сорок років, не випадково теж був саме «впертим волиняком». Характер є характер.

Є якісъ колективні психічні особливості, що проявлялися у поведінці етносу, ма-бути, завжди – й за «перестройки», й за Зиновія-Богдана. Якісъ кліше тут не спрацьовують, а індивідуальне й таке любе «я» клякнє й мізернє проти знеособленого, але велетенського «ми», котре включає в себе й сантехніка Петренка, й Гонту, й екіпаж української космічної станції, що в майбутньому висадиться десь у хашах геліоцентричної системи. Сусіди теж мають на нас свій погляд. Згадаймо характерних типажів родом із совецьких літератури й кінематографа – пікнатих поліціїв у вишиванках, із жовто-блакитною пов'язкою на рукаві, з гвинтівкою за плечима й заткнутою качаном пляшкою самогоняри під полою свитки, зрадників, боягузів, вертухайів – просто – деблікуватих. А з іншого боку, згадаймо гордовиті авторозмови про суперцнотливість, щирість, порядність, вояцькість, рясно заквітчані барвінками, калинами, снопами й солов'ями, наїжачені булавами й оселедцями.



ПАВЛО ВОЛЬВАЧ
письменник

Проте чомусь мимохіть пригадується ще одна характерна риса, про яку говорять менше, але яка теж, за всіма ознаками, входить до пантеону національної вдачі. Й закодована вона у вікопомінному вислові: «Моя хата скраю». Що ж за тою хатою і тим краєм? Та багато всякого – індивідуалізм, невиробленість ієархій, нездатність підрядковуватись отій істині: «де общее добро в упадку, забудь отца, забудь и матку». Звідси – трагічна офірність одних і хитре покректування з-за тинів сітих інших. Звідси – жменька хоробріх під Крутами й лишењ півтисячі смертних зухвалиців у трагічно-звитяжному Зимовому поході.

Звідси ота, не менш трагічна, повсякчасна відсутність критичної маси, що вибухала б позитивними змінами в будь-яких площах життя. Свинопасів завжди незмірно більше, ніж козаків. Вже не кажучи про мандрівних нетяг-філософів. А, відповідно, такі вікопомні цілі зазвичай мерехтять у тумані перед сумовитими вусами української поспільноти: надбавка десятки до зарплати чи пенсії – це, прости Господи, ривок, а виплата здевальованої «штуки» – це вже, не на ніч будь сказано, прорив.

Але приказка приказкою, проте що ж до самої хати, то, найсмішніше – її не було взагалі. Ми тасувалися у вічних «сінцах», при цьому власними м'язами, мозком і кров'ю вивершуючи розкішний – у колоніальному стилі – палац імперії. «Крайньої хати», хотілося того чи ні, але не виходило аж ніяк і ніколи, надто ж у ХХ сторіччі, коли саме через Україну – як ні через жодну іншу землю – прокотилися дві безприкладні світові та громадянська війни, революція, репресії і, зрештою, безпрецедентний у світовій історії голодоморний геноцид. Нині хата нібито є, власна й самостійна. Незатишна поки що хата, слід визнати, з нашвидкуруч підмальованим фасадом, з протягами й перехнябленими рипучими дверима, з мільйонами господарів, які або скніють по кутках, або – найактивніші, найміцніші – облаштовують чужі, заморські інтер'єри, тоді як Київ залиший смальцем безчасся.

Але якщо наша хата крайня, то за нею – що? Правильно: одразу за нею дихає стіп, в якому гречкосій стає козаком. Або партизаном у лісі. Бі до лісу з крайньої хати шлях якраз найкоротший.

КУБОФУТУРИЗМ

У НАЦІОНАЛЬНОМУ МУЗЕЇ УКРАЇНИ ТРИВАЄ ВИСТАВКА ТВОРІВ ОЛЕКСАНДРИ ЕКСТЕР

МОНОЛОГ СТАЛКЕРА УКРАЇНСЬКОГО АВАНГАРДУ
ДМИТРА ГОРБАЧОВА ЗАПИСАЛА

Олена Чекан

Професор Дмитро Горбачов відкривав український авангард тричі. Для себе, — коли вперше побачив серед мотлоху й сміття у підвалах сховища Національного музею понівечені роботи «невідомих художників»; для радянських дисидентів та інтелектуалів, — коли потайки почав водити їх у ті підвали. Зараз Дмитро Омелянович відкриває його Україній світові. Він найавторитетніший знавець, автор монографій, куратор і консультант численних виставок. І хоча до організації нинішньої виставки Олександри Екстер, що відкрилася в Національному художньому музеї України, він безпосереднього відношення не має, по розповіді про видатну співвітчизницю **Тиждень** звернувся саме до нього.

Якщо об'єктивно, Екстер — одна з найвизначніших українських художників-новаторів. Вона стала малювати абстрактні роботи, але не в стилі Василя Кандинського чи Казимира Малевича — це були два зовсім різні напрями, — а створила свій кубофутуристичний варіант абстракціонізму. Воно вдалося їй легко, бо вона зросла з українським народним мистецтвом, де головне — пульс орнаменту, ритміка, рух, нерв. І це було передчуттям всього, що потім відбулося в мис-тецтві ХХ ст...

Вона народилася в Білорусі, в Білостоці Гродненської губернії. Батько — білорус, мати — грекіня. Православні. Екстер — це прізвище її першого чоловіка, був такий відомий адвокат у Києві, німець Екстер. Він у 1918 році помер від тифу, а

так вона Григорович. Узагалі, наголос треба робити на першу літеру, це французи ліплять наголоси на останню голосну, тому всі кажуть Екстér... Її у два роки привезли в Смілу. Батько був фінансовий працівник, а там відкрилася якась вакансія. Через рік батько одержав посаду вже в Києві, в банку. Тож, коли Ася підросла, завжди казала, що вона киянка, от західні дослідники й вирішили, що вона народилася в Києві. Але бачать, десь там у формуллярах, Білосток, — ага, значить це якесь містечко під Києвом, і стали писати — Bilstok near Kyiv. А ще вона казала, що народилася в 1884 році, але ми, архівісти, отакі нудні люди, взяли та знайшли, що у 1882-му. Довго потім радилися між собою, який рік писати, чи розкривати, що вона трошки надурила громадськість. І все ж таки обрали науковий підхід, хоча це й нелюдяно. Така наукова бездушність...

У Київському художньому училищі її наукителем був Микола Пимоненко, він, до речі, вчив і Малевича, і Богомазова, хоча й не любив авангард. Але найбільше їй подобався Петро Левченко — це харківська школа, витончений такий експресіоністичний реаліст. І от одна її робота, дуже рання, зроблена в такому ключі. Натюрморт мало не Великодній, оце передчуття свята, таке зворушливе й таке нетривке... Потім вона поїхала до Парижа, це був 1907 рік, але зрозуміла, що там викладають так само, як у Києві, і, звісно, була розчарована. Та один київський художник, Сергій Ястrebцов, познайомив її з чудовим французьким поетом, поляком Гійомом Аполлінером, а вже той — із Пабло



Цар Іро. Театральний ескіз. 1917 р.

як передчуття...



Пікассо. Його роботи настільки її вразили, що вона наклацала знімків і привезла до Києва. А тут Бурлюки, Олександр Богомазов дивляться, що воно таке, вони ж ніколи такого не бачили, — ну й захопилися, почали наслідувати... І старший Бурлюк, Давид, казав молодшому, Володимиру, коли той малював портрет Бенедикта Лівшиця, єврейсько-українського поета й перекладача, — «Володенька, розпікассь його як слід». А ще був такий художник-початківець із Києво-Печерської лаври, — Климент Редько, який згадував, як вони в Китаєвській пустині, на березі озера дивувалися отим розкладеним скрипкам Пікассо. В якому захваті були від усіх цих пластичних інверсій. До речі, якби не прийшли до влади більшовики, то в Києво-Печерській лаврі з'явилися б розписи в кубістичному стилі. Бо іс-

дійці і гроші для студії заробляли. Наприклад, коли приїжджали якісь гастролери — був такий видатний хореограф Михаїл Мордкін, він дуже любив з нею працювати, — завжди замовляв костюми й декорації. А вона вже розподіляла: це робитиме Анатоль Петрицький, це — Вадим Меллер...

Вона в студії і з діточками працювала. Говорила, що дітей ріднить з авангардистами лаконізм і відкритий колір, а ще емоційність та життєвий порив. Вона читала дітям казку, а потім давала папір, ножиці, фарби — ріжте, клейте, розфарбуйте, тільки не малюйте сюжет і не стримуйтесь... Результати, як казала Екстер, були приголомшливи. Діти робили таке, що дорослі художники тільки облизувалися...

Серед численних її учнів був і **Сергій Юткевич** — майбутній кіно-

**ЯКБИ НЕ ПРИЙШЛИ БІЛЬШОВИКИ,
В НАШІЙ ЛАВРІ З'ЯВИЛИСЯ Б
РОЗПИСИ В КУБІСТИЧНОМУ СТИЛІ,
БО В КІЄВІ БУЛО ТОДІ СТІЛЬКИ
КУБІСТІВ, ЯК НІДЕ В СВІТІ...**

нуvala така традиція: лаврські художники, коли було бароко, працювали в бароковому стилі, коли реалізм — в реалістичному. Там же є близкучі речі в стилі модерн, і осьось мали з'явитися кубістичні розписи. В той час завдяки Екстер у Києві було стільки кубістів, як ніде в світі...

Студія декоративного мистецтва Екстер — Рабинович діяла в Києві у 1918—1919 роках. Ісаак Рабинович, це її учень, поплічник і прекрасний сценограф. Навчала вона винятково абстракціонізму, ніяких там академічних ню. Заняття були не те щоб платними, але кожний приносив, що міг, якісь продукти — вже йшла громадянська війна. От якось один її учень, художник Вайсблат, приніс горох, але в тому горосі була й гречка, і ще щось, — суміш така собі. Нічого — зварили і з'їли. Сту-

режисер. Перебуваючи в Москві, я прийшов колись до нього і казав, що Екстер — українська художниця, а він мені — вона європейська. Раніше вважалося, коли щось європейське, то це априорі не українське, і навпаки: українське не може бути європейським. А це не так, хоча б тому, що Екстер поєднала Париж і українське село. Вона ж була діячкою земства, яке тоді піднімало народні промисли. І от, коли Екстер стала створювати по селях артілі — вишивка, ткацтво, гончарство, — то вона опинилася в осерді українського націоналізму — Микола Біляшівський, родина Гудим-Левковичів, і тому стала проукраїнською налаштована, хоча зовні виглядала європейкою — великі капелюхи, вишукані сукні. Пікассо був її приятелем у Парижі, а тут вона дружила з Ганною Собачко, народною ■

художницею, яка згодом стала знамінитою. Собачко вишивала за абстрактними ескізами Екстер і від неї набралася модерного духу. Це було таке взаємозагачення. Собачко сприйняла від Екстер динамічну футуристичну композицію, а Екстер від Собачко, і взагалі від народного мистецтва — барвистість. Саме це поєднання і робить Асю Екстер авангардово українською мисткинею. Вона, між іншим, зробила першу виставку Собачко й на відкритті приголомшила доповідь вступну. Вона сказала, що Собачко — велика художниця і назвала її народною футуристкою. Це взагалі рідкісна річ. У світі до нашої Ганни Собачко не було народних футуристів. І це все розкрилося під впливом Екстер. Вона багатьом допомогла розкритися...

А ще Ася Екстер реформувала світову сценографію. Думаю, що українська сценографія й досі сильна, навіть після стількох втрат, саме завдяки їй. А в 1920 році наша сценографія була однією з найкращих у світі — конструктивізм, кубізм, футуризм... Ася обожнювала театр і розуміла його. Дуже любила ходити до театру Миколи Садовського, дивилася там вистави українською — «Мартин Боруля», «Наталка Полтавка»... Так-от, головна театральна реформа Екстер полягала в тому, що вона почала обігравати куб сцени, а не тільки її площину. До неї всі мислили тільки підлогою. А вона сказала, — чому це гуляє такий простір, давайте його обіграємо, й почала робити помости, трапи, об'ємні конструкції, і театр зразу оновився...

ЛІКНЕП

Олександра Екстер (1882, Білосток (нині Польща) — 1949, Париж) — живописець, сценограф, педагог, лідер українського авангарду.

Навчання: Київське художнє училище, Академія Гранд Шом'єр (Париж).

Творчі об'єднання: «Бубновий валет», «Союз молодежі», «Кільце».

Виставки: Активний учасник авангардових виставок в Україні, Росії, Франції, Італії, Німеччині, США...

Учні: Анатоль Петрицький, Вадим Меллер, Ель Лисицький, Ісаак Рабинович, Олександр Тишлер, Олександр Веснін, Нісон Шифрін, Соломон Нікрітін.



Три дами з собачкою (Ася Екстер у червоному), 1910 р.

I, власне, це ж Екстер зібрала влітку 1918 року Перший всеукраїнський з'їзд діячів української культури. На ньому вона виголосила доповідь про сценографію, в якій доводила, що в театрі, крім режисера та художника, співпостановником має бути й електромонтер, тому що світло — це художня складова.

дуже великий цей прошарок провінційності. Коли я читаю всі ці стендограми, я думаю, — от би домовилися Петлюра зі Скоропадським заради України, зовсім було б інше життя. Тоді був такий величезний спалах української культури...

До Москви вона переїхала у 1920 році, працювала в Камерному

В 1920 РОЦІ НАША СЦЕНОГРАФІЯ БУЛА ОДНІЄЮ З НАЙКРАЩИХ У СВІТІ — КОНСТРУКТИВІЗМ, КУБІЗМ, ФУТУРИЗМ... ЦЕ БУВ СПАЛАХ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

До неї світло сприймали як освітлення, — щоб добре було видно. А вона — ні, потрібна світлова партитура. Й зараз увесь світ користується її прийомами, не знаючи, що першою була Екстер. Коли її на тому з'їзді запитали, що треба для процвітання українського театру, вона відповіла: «Якомога більше творчості, якомога менше провінційності». Вона усвідомлювала, що в Україні

театрі полтавчанина Олександра Таїрова. Там на Екстер поклав око українець Анатолій Луначарський, між іншим, теж із Полтави. Його називали інтелігентом серед більшовиків і більшовиком серед інтелігентів. Він добре розумівся на модерній культурі. Це Ленін далі поета Некрасова не пішов: там, де «горе народное», це він розумів, а от Владіміра Маяковського взагалі поетом

не вважав. Писав: «Луначарського сечь за футуризм...» І ось Луначарський запропонував Екстер поїхати радянським представником до Венеції для організації бієнале. Це вже був 1924 рік, а потім її попросили допомогти з виставкою в Парижі в 1925-му. Так вона й залишилася в Парижі — оформлювала книжки, робила інтер'єри, видавала бібліофільські книжки, тобто сама і текст писала, й малюнки робила до нього, а ще викладала в Академії сучасного мистецтва у Фернана Леже. До речі, Леже, коли вона ще вперше приїхала до Парижа, казав їй — як ти маєш, ми ж футуристи, ми ж маємо користуватися монохромом, а в тебе таке все яскраве. Й Ася намагалася малювати монохромно, але як приїде до Києва, так зразу в село, а там на неї чекає все це буйня, цвітіння, пахощі... І вона знову всі площини розфарбовує. Тоді Леже чітко зреагув-

вав, — почав і собі вводити яскраві фарби...

В Академії Леже в неї було багато учнів з усього світу, й один із них, колишній киянин Павло Челіщев, потім записав у своїх щоденниках: «Екстер близькуче викладає, едине, що трошки мене й інших учнів

кассо, Леже, а поруч — українські килими, рушники, глечики. Навіть кухня в ній завжди була українська. З Екстер всюди їздила Настя, яка довгі роки вела її господарство так усі згадують цю Настю, бо вона всіх частвувала варениками в полив'яних мисках, борщем... Багато францу-

ПІКАССО Й ЛЕЖЕ НАВЧИЛИСЯ НЕ ТІЛЬКИ ЇСТИ УКРАЇНСЬКІ ВАРЕНИКИ, АЛЕ Й ЛІПИТИ

дратує, що те, що вона дуже часто згадує Україну, яку ніхто не знає». А Екстер не могла не згадувати Україну, бо її туди тягло. Аліса Коонен разом зі своїм чоловіком Олександром Таїровим дружили з Екстер, так Коонен казала, що і в Парижі, і в Москві їх вражало поєднання українського побуту і європейськості: висять там Жорж Брак, Пі-

зьких художників, Пікассо й Леже включно, навчилися не тільки їсти ці вареники, але й ліпiti. Коонен розповідала, що Настя французької мови не знала, але зовсім цим не переймалася, адже була впевнена, що паризькі торгівці знають українську. «Я їм кажу і показую: «Се, се і се...», і вони все розуміють!»

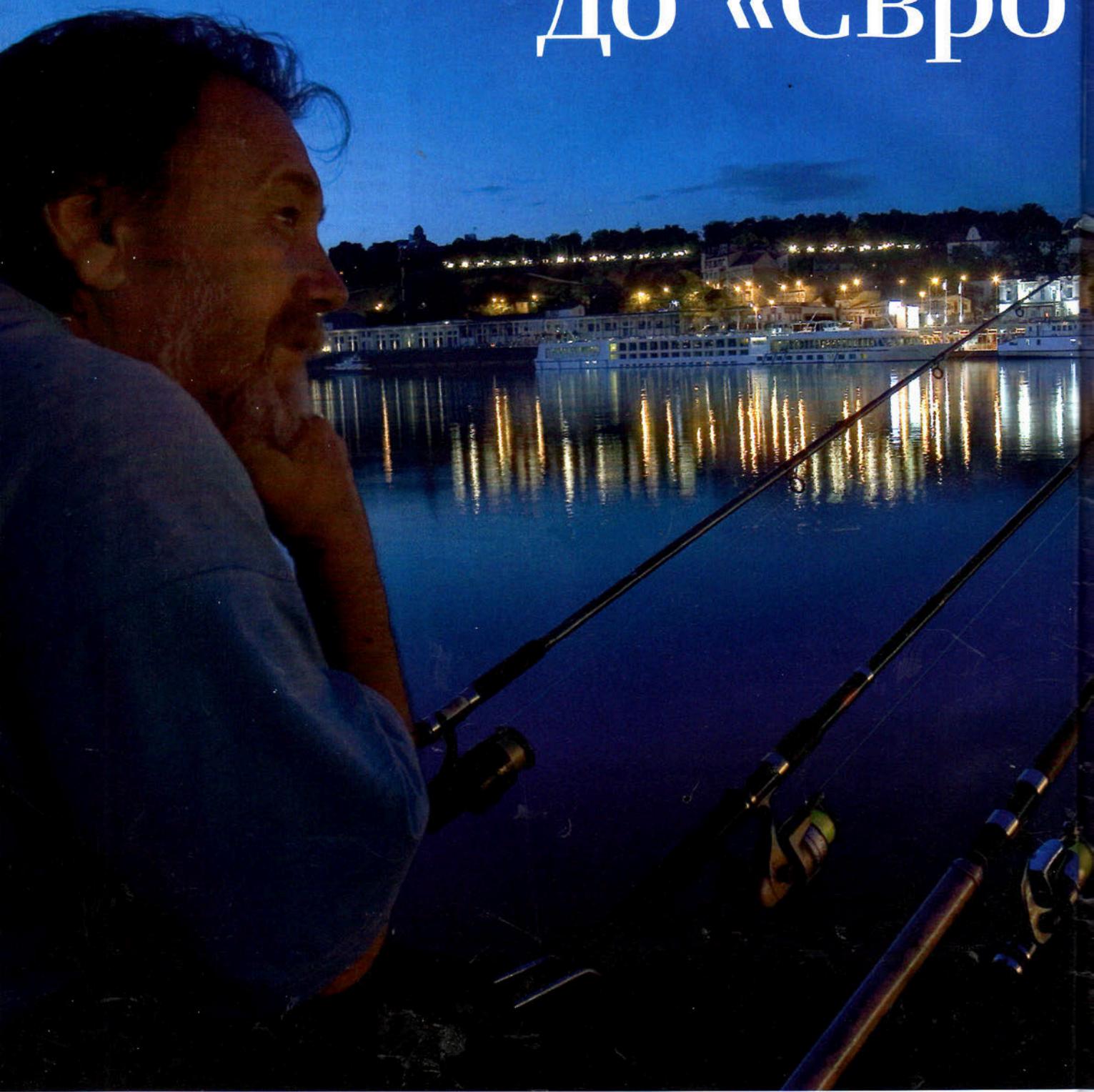
Після війни Екстер уже дуже заслабла й була трошки перейшла на наркотики, бо почувалася дуже самотньо. Її другий чоловік, московський актор Георгій Некрасов, тоді вже помер, Настя померла ще раніше, і Олександра писала Вері Мухіній: «як там Київ, як там Москва?» Мухіна ж була її приятелькою й ученицею. Вона потім згадувала, що коли Екстер побачила її колгоспницю й робітника, то сказала: «ні, це дуже грубе мистецтво, а де ж твій кубізм, де ж абстракціонізм, де твої запаси паризькі?..» Сталін дуже був вдячний Мухіній за колгоспницю, і надав їй можливість їздити до Парижа, коли та хотіла. Рахунок у Парижі їй відкрили, тож вона допомагала Екстер матеріально.

Олександра Екстер похована в передмісті Парижа у Фонтене-о-Роз, був там і пам'ятник, але оскільки ніхто не платив за могилу, то через 30 років поховали когось іншого... Всі твори успадкували її французька покоївка, а вже у неї їх купив галерист Жан Шовлен. Він першу невеличку виставку зробив 1968 року, й це зразу стало сенсацією. А далі по висхідній: усе більше й більше. І всі зрозуміли, яка це велика художниця... Твори Екстер є й у нас: у Театральному музеї, Національному художньому музеї, в Дніпропетровському, в приватних колекціях. А от зібрання Жана Шовлена, може, навіть наступного року вдастся сюди привезти. Було б добре... ■



Київ. Фундуклеївська вулиця. 1911 р.

Від бомб до «Євро



бачення»



ТУРИСТІВ ЯК ТАКИХ (ТОБТО НУДЬГУЮЧИХ ІНОЗЕМЦІВ ІЗ РОЗЗЯВЛЕННИМИ РОТАМИ) В СЕРБІЇ ЗУСТРІНЕШ НЕЧАСТО. ЗАТЕ СЮДИ ЇЗДЯТЬ У ГОСТІ – ПРОСТО Й ПО-ДОМАШНЬОМУ

АВТОР: Андрій Кокотюха

Сербія, особливо після останньої за часом втрати – відокремлення Косова – опинилася в кільці Балканських країн явно прозахідної орієнтації. Офіційно ж Белград не приховує проросійських симпатій, що, до речі, непрямо підтвердили результати «Євробачення-2008». Але насправді серби однаково спокійно – і навіть байдуже – ставляться до інших народів, хай і тричі братніх. Тільки за столом стане зрозуміло, що гостей із України тут люблять.

ЛУНА КОНКУРСУ ЄВРОПІСНІ

Якщо не надто перейматися політичними питаннями, братня країна виявиться для українського мандрівника досить цікавою. До того ж, мова споріднена, і фраза «добар дан» не потребує жодного перекладу. Варто, щоправда, пам'ятати – фонетична подібність аж ніяк не тягне за собою лексичну. Нібито одні й ті самі сербські та українські слова можуть мати зовсім інше значення. «Позор» означає «увага», «понос» – «гордість», а «борзо» – «швидко».

Війни, які велися на Балканському півострові у минулому десятиріччі, не просто стерли з політичної карти світу країну під назвою Югославія. Сербія – країна, що домінувала в СФРЮ і розташована в самому серці Балкан, – лішилася фактично відрізаною від Середземного моря. Зате, на відміну від своїх геть європейсько-

них заробітчанським туризмом сусідів, зберегла унікальну культуру зтишних кав'ярень і дрібних крамничок.

Різницю між поняттями «гість» і «турист» ми вповні відчули напередодні проведення «Євробачення», коли приїхали до Белграда. Всі місця в белградських готелях і приватні квартири, які здають подобово, були зарезервовані ще в середині квітня. За місяць до початку конкурсу! Белград, як нам пояснили, виявився до фестивалю неготовий — відсутність туристичних потоків та інвестицій аж ніяк не стимулювали розвиток готельного бізнесу.

І столиця спрігло кинулася до незвичного туристичного потоку. Нікому вже не було діла, що українці приїхали в Сербію презентувати свої твори в перекладі місцевих студентів-українців, а не стежити за телевізійним шоу. Ми запевняли власників готелів — нам не треба вашого «Євробачення», розпрощаємося задовго до початку конкурсу! Однак місць у готелях Белграда «нема й не буде».

Що ж, вийшло навіть на краще: мандруючи у пошуках даху над головою, ми змогли побачити ще багато чого, крім сербської столиці.

Розбомблений міст
у Новому Саді відновили за гроші
євроспільноти. А Югославія
лишилася тільки у спогадах

І нас там прийняли як дорогих гостей, а не як туристів.

РОЗБОМБЛЕНЕ СЕРЦЕ БАЛКАН

Кожного, хто приїжджає в Белград від початку нового тисячоліття, приваблюють не старовинна вулиця Скадарська, де в усі часи збиралася місцева богема, не центральна пішохідна вулиця князя Михала й навіть не фортеця Калемегдан — центральне місце прогулок белградців та гостей столиці.

Уже дорогою з аеропорту мимоволі починаєш крутити головою, вишукуючи залишки американських бомбардувань, які сербська столиця пережила 1999 року. Свіжі сліди війни як туристичні припади — сумна прикмета нашого часу.

Самі белградці не те щоб змирилися з власним статусом потерпілих — вони просто пережили його. Про це яскраво свідчить хоча б назва кав'янрі «Снайпер», що розташована на першому поверсі однієї з пошкоджених багатоповерхівок у центрі Белграда. Тут ми зустріли пані Олену, колишню львів'янку, яка живе в Сербії вже понад 20 років. Вона розповідає: «Коли налетіла американська авіація, хтось панікував, а хтось спокійно пив

СВЯТО ЖИВОТА

Їсти м'ясо, пити ракіо

Вечірня атмосфера в ресторанах сербської столиці дуже відрізняється від того злегка похмурого ставлення до гостей, що можна зустріти на вулицях міста вдень. В жодному ресторані я не відчув ніяких проявів агресії. Натомість, можливо, звідяки живій енергійній музиці та відмінній від нашої культури споживання спиртних напоїв за годину незнайомці, котрі розмовляють різними мовами, ставали частиною доброзичливого колективу людей, яким у кайф разом проводити час.

Отже, якщо ви зібралися до ресторану, переконайтесь, що в ньому гратиме жива музика. Щойно сіли за стіл, **одразу замовляйте 100 грамів ракії** — сербської горілки. Фруктова ракія буває, в основному, трьох сортів: персикова (найбільш м'яка), абрикосова та сливова (найбільш жорстка), останню часто називають просто «шлива». Пити її потрібно повільно, дуже дрібними ковтками. Сп'яніння від неї надзвичайно м'яке й приемне. Через такий спосіб уживання, за вечір її випивають небагато, максимум грамів триста. Виноградну горілку брати не раджу, вона значно гірша. Дуже смачна місцева мінеральна вода, розлита у великих скляні пляшки.

Сербська кухня досить специфічна. Багато трохи грубуватих, але дуже смачних рецептів із використанням прісного хліба, кукурудзи й перцю. Смакують **м'ясні страви** — смаженина («печеньє») або гриль зі свинини, телятини, баранини. Смачні **салати** з використанням паприки, чилі, сиру, олії, солодкого перцю та часнику, наприклад «урнебес» — це рецепт із півдня Сербії. Багато **страв із квасолі**. Сміливо замовляйте м'ясні страви за сербськими рецептами, а щодо салатів — питайте, чи не занадто гострі або кислі.

Якщо є можливість, раджу відвідати щось із **класичних белградських ресторанів** на Скадарській (аналог нашого Андріївського узвозу), зі старовинною музикою. Наприклад, «Два олені» або «Шешір мой». Мені також сподобалися ресторани на березі річки, з рибою кухнею — риба, звичайно, не з Дунаю — є дуже гарним краєвидом. Удень краще зайти в одну з багатьох **кав'ярень**, часто об'єднаних із книгарнями. Там варто спробувати белградську виਪічку — пиріжки і тістечка.



ФОТО: REUTERS

НАВІГАТОР

ВАРТО ОГЛЯНУТИ

каву, споглядаючи, як з неба падають бомби».

Шоу-бізнес на руїнах, на щастя, не прижився. Принаймні, в місті нема маршруту для розсвіт, яким кортить побачити наслідки втручання США у справи Сербії. Серби ж мстять американцям «нетолерантним» ставленням до долара.

Поміннати долари на динари без втрат — та й узагалі здійснити операцію зі штатівською валютою — доволі складно. У місцевій «менячніці» можуть не прийняти американські долари. Касир має право вимагати у вас паспорт або інший документ, що засвідчує особу. Користується він цим вибірково. Якщо зелений Франклін не сподобається касирові (надто, на його думку, пожмаканий або що), він може його не взяти. І ще: в будь-якому разі за обмін американських грошей на сербські стягується відчутна комісія. Тоді як євро приймають без паспорта, без комісії і в будь-якій кількості.

КОМПЛЕКС ВЕЛИКОГО МЕЧА

Бути в Белграді й не відвідати Калемегдан — те саме, що не бути в Белграді. Саме тут, у фортеці, влаштували гала-концерт переможці попередніх конкурсів «Євробачення» разом із нашою Лижичко. Не дивно: якщо Белград — серце Балкан, то Калемегдан — серце Белграда, одна з найдавніших фортець Європи.

Описувати все, що можна побачити на території старої фортеці, — справа невдячна. І щоб, знову ж таки, відчувати себе не туристами, а лише гостями, варто набратися сил і НЕ КУПУВАТИ нічого в численних торговців кітчевими сувенірами. Уявіть собі, що ви тут у такому самому статусі, як іноземець на

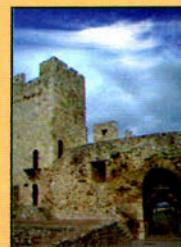
ВІЧНЕ МІСТО

Вся флора Європи

Белград (Београд) має населення майже два мільйони. Це одне з найстаріших міст Центральної Європи. Перші поселення з'явилися на місці сучасного Белграда чотири тисячі років тому. Вважають, що за весь час свого існування місто руйнували й відбудовували 39 разів. У парку фортеці Калемегдан зібрана вся флора європейського материка.



Сербія



ФОРТЕЦЯ КАЛЕМЕГДАН

На мальовничому узвишші, де ріка Сава зливається з Дунаєм. Тут є все: вежі, брами, парк, музей, навіть спортмайданчики. Кажуть, що Белград отримав свою назву саме через колір калемегданських веж



ХРАМ СВЯТОГО САВИ

Монументальний собор, чи не найбільший у православному світі й точно найбільший на Балканах. Сава — перший сербський патріарх, іому присипує і авторство гасла «Тільки єдність врятує Сербію»



БУЛЬVAR РЕВОЛЮЦІЇ

Пам'ятка перемозі соціалістичного люду, прокладена на місці старої римської дороги. Одна з родзинок бульвару — велична й спорожніла будівля Скупщини, колишнього парламенту СФРЮ



НОВИЙ САД

У цьому місті вам дадуть зрозуміти, що таке справжня м'ясна балканська кухня, а також ракія — місцева фруктова горілка

Андріївському — й усе стане зрозуміло.

Викладачка Белградського університету, українка Юля, радить: якщо ми все-таки хочемо тут щось купити, краще довіритися їй. Доско-

З огляду майданчика Калемегдану відкривається панорама Старого града й нової частини міста на іншому боці річки Сави, що перетинає Белград. Береги з'єднує міст, який має свою істо-

ходить розуміння: скажи, про що ти пишеш... Ракія зіграла в житті письменника фатальну роль. Під час чергової творчої кризи й депресії Бранко Чопич кинувся сторч головою з цього мосту в Саву.

Інша легенда Калемегдану — пам'ятник сербському воїнові-переможцю, зведенний після Першої світової війни. Біля скульптури люблять фотографуватися гості, тоді як господарі ставляться до монумента скептично. Серед них почує думка, що скульптор Йован Мечитович, хорват за національністю, у цій роботі хитро познущався з сербів як із нації. Судіть самі: серб-переможець — це голий воїн із величезним мечем та анекдотично крихітним «курацом» (тобто чоловічим еством).

NO KUSTURICA ORCHESTRA

Навіть палкі патріоти Белграда визнають — справжня автентична Сербія починається за межами столиці. А для нас краєвиди, що відкривалися по обидва боки автобану, взагалі здалися рідними, наче автобус іде не маршрутом Белград — Новий Сад, а, скажімо, Київ — Івано-Франківськ. Тутешні пагорби дуже нагадують Прикарпаття, а сам Новий Сад, головне місто округу Воєводина, ми безпомилково охрестили сербським Івано-Франківськом. Недарма ж саме у Воєводині живе найбільше місцевих українців.

Тут дуже спокійно. Пошуки розшарених Еміром Кустуріцею жи-

нало знаючи сербську мову, можна запитати в продавця вартість товару без акцента — й вам продадуть угодану річ значно дешевше. Хоча, з іншого боку, навряд чи комусь за межами країни потрібна футболька з написом «Косово є Сербія».

рію. Не знаю, чи пам'ятає хтось твори сербського письменника Бранко Чопича, перекладені в СРСР українською. Навіть дитячі твори цього автора я перечитував, дивуючись кількості ракій, яку випивають ліричні герої. Тепер при-



Сумні і сумнівні туристичні принади — залишки авіанаальтоїв 1999 р.

У НОТАТИКИ ТУРИСТОВІ

Транспорт & гроші

Місцевий транспорт — головна несподіванка Сербії. Тут усе навпаки: потяги та електрички менш надійні через стабільні запізнення, зате міжміські рейсові автобуси ходять чітко за графіком, за ними можна звіряти годинники. Щоправда, розклад руху треба уточнювати щодня, а час прибутия «може змінитися».

Валюта — сербський динар. Найпростіше порівнювати, відкинувшись від динара нуль: 1000 динарів — 100 гривень. **Проїзд у міському автобусі** обійтесь в 30 динарів (3 грн), зате такси, особливо в провінції, коштує копійки порівняно навіть із українською глибинкою.



У православний
собор Святого Срби
серби йдуть молитися
за єдність своєї країни

ФОТО: АР

вих балканських оркестрів ні до чого не приводять. Хоча, за місцевими переказами, вони все ж десь таки грають. Ale очікуваного «балканського безумства» ми в Новому Саді — як і в усій Воєводині — не відчули й не побачили. Навпаки, склалося враження, що серби — дуже спокійний народ.

Виявляється, в серці Балкан не прийнято голосно кричати, рего-тати, влаштовувати спонтанні перформанси та публічні скандали. Такий імідж хороших безумців

створив Кустуріца вкupі з Гораном Бреговічем, за що серби їх гудять. «Розумієте, для молодих Бреговіч — усе одно, що для вас Руслана», — пояснила мені студентка Аніта. А ось менеджер нашого готелю, Драган, проти Бреговіча нічого не має. Хоча слухає його переважно на самоті.

КУЛЬТ М'ЯСА Й ЗЕЛЕНІ

Саме в Новому Саді ви зрозумієте, що таке справжня сербська кухня. В країні — культ м'яса. Вегетаріанці

рисують лишитися голодними, бо в Сербії нахабно та зухвало порушують їхні права. Перелік тутешніх скромних страв такий втомливий, що неофітам краще відразу замовляти м'ясній мікс. Принесуть здоровенну таріль, на якій — біфштекси, ковбаски, відбивні, ще щось, віддалено схоже на прикарпатські крученники...

На одну людину ви витратите в середньому 600 динарів (60 грн). У вартість входить неодмінна зелень. А ось гірчиці, кетчупу та інших міліх нашому серцю гострих смакових приправ до м'ясних страв у Сербії не подають. Так само мало тут їдять риби — Дунай безнадійно брудний. Тому в ньому не те що рибу ловити, навіть купатися не рекомендують, хоча прибережна зона обладнана для відпочинку всім, включно з рятувальниками.

Ще в Сербії є багато вина, ракії та жінок... Ale на цьому припинимо екскурс. Їдьте самі, як гість, а не турист — і все побачите. ■

ЯК ДІСТАТИСЯ Й ДЕ ЖИТИ

Поїзд — дешевий, готель — ні

Квиток на літак «Київ — Белград» коштуватиме 2000-3300 грн, залежно від авіакомпанії. Потягом буде дешевше — 620-710 грн. Раніше ходив прямий поїзд (був навіть вагон «Київ — Венеція»), зараз залишилися тільки причіпні вагони «Київ — Салоніки» й «Москва — Белград». Ще можна їхати з пересадками в Бухаресті або Будапешті. Нині, коли відринув «євробаченівський» туристичний бум, ви знову будете почуватися в Белграді гостем, а не туристом. Хоча житло в столиці коштувало досить дорого й до телеконкурсу. Окрема кімната в студентському хостелі потягне на €30-40, номер у готелі — €60-250 на добу.

ПРИРУЧИ МЕНЕ, будь ласка!

ОЗВІРЛІ ВІД ЦІВІЛІЗАЦІЇ ТА САМОТНОСТІ ГОРДЯНИ ШУКАЮТЬ ДРУЗІВ – ВІД ДВОРНЯЖКИ «ЗА БЕЗКОШТОВНО» ДО ПІТОНА ЗА \$10 ТИСЯЧ

АВТОР: ОЛЕНА ЧЕКАН

Mинулого тижня працівники митного поста «Тиса» Чопської митниці виявили в салоні приватного автомобіля розрізані пластикові пляшки від мінеральної води. В кожній з них лежав... папуга. Із 15-ти папуг породи розелла двоє були вже мертві – перевізник нагодував птахів снодійним, аби не кричали. Нелегальна торгівля тваринами – зворотній бік зростаючого попиту на братів наших менших. Екзотичних і не дуже – двокрилих, четверолапих, шестиногих, плаваючих та плаваючих.

ПАВУКИ, ВАРАНИ, ОРАНГУТАНГИ ТА ПІРАНЬІ

Домашні зоопарки екзотів та гіантські акваріуми за останні роки вийшли чи не на перші позиції в утвердженні престижу разом з колекціонуванням творів мистецтва антикварів автівок.

Так, в Україні вже можна купити будь-що зі світової фауни, хоч слона. Високі ціни нових українців не лякають, а на те, що більшість тварин потрапляє до нас нелегально, вони воліють не звертати уваги. Наші прозорі кордони та ліберальне природоохоронне законодавство зробили свою справу – в Україну не тільки нелегально завозять екзотичних тварин, їх тут почали розводити.

Найчастіше для домашніх зоопарків купують великих хижаків, людиноподібних мавп, отруйних змій і тропічних павуків. Утримання такого зоопарку (їжа, догляд за тваринами, ветеринарні послуги) може коштувати до \$20 тис. на місяць.

Хіт минулого року для приватних акваріумів – хижі піраньї. Обслуговування маленького акваріуму зі «звичайними» екзотичними рибками обійтеться вам до \$200, а великого, з унікальними екземплярами – до \$5 тис. на місяць.

Антуан де Сент Екзюпері. «Маленький Принц». Уривок

...ти зараз для мене усього-на-всього маленький хлопчик, такий, як сто тисяч інших хлопчаків. І ти мені зовсім не потрібен. І я так само не потрібен тобі. Я для тебе лише Лис, що не відрізняється від ста тисяч інших лисиць. І це журно. Та якщо ти мене приручиш, ми станемо потрібні один одному. Життя тоді ніби сонце осяє: ми один для одного станемо єдиними в світі... Он, дивись, в полі визріває пшениця. Я не їм хліба, колосся мені не потрібне, пшеничні поля ні про що мені не говорять. Якби ж ти знав, що то за смуток!.. Та в тебе золоте волоссячко. І як чудово буде, як ти мене приручиш. Золоті поля будуть нагадувати мені про тебе, і я полюблю шестіння пшениці на вітрі. Приручи мене, будь ласка...

Та все ж таки, як і в попередні роки, найбільший обсяг ринку домашніх тварин становлять породисті собаки й коти. Серед песиків лідирують крихітки чихуахуа, мальтійські болонки, левретки, той-пуделі, пекінеси, стафордширські бультер'єри, шарпеї, норвезькі бухунди, хаскі, фараонові собаки, салюки, грейхаунди, мастино. До традиційно популярних перських котів і безшерстих сфінксів приєдналися такі породи, як регдолл, турецький ван, шотландський висловухий, безхвостий мен, корнрекс. Таких цуценят і кошенят із бездоганним родоводом купують у розплідниках та у мережі зооклубів. Ціни на них можуть сягати кількох тисяч доларів.

«ПТИЧКУ» ШКОДА...

І далі користуються попитом елітні миші й пацюки, що увійшли в моду з появою книжок про Гаррі Поттера, та маленькі декоративні свинки міні-пігі. Останні потрапили в Україну з роком свині та так і залишилися. Вони охайні, довірливі, впізнають господаря, піддаються дресурі. Досвідчений тренер – а такі вже є – може навчити свинку командам «До мене!», «Поруч!», «Сидіти», «Вальс». Коштує таке поросся до \$700.

Стрімко розвивається також ринок з обслуговування тварин. Ветеринарні клініки з найусучаснішим обладнанням, готелі, де можна залишити звірятко на тривалий час, петрукарні (тут не лише підстрижуть по-модному, а і оброблять та пофарбують пазурі), ательє для пошиття



ГРАФІКА: ПАВЛО НІС

сезонного одягу... Ціни наближені до закладів, що надають ті самі послуги для заможних людей — від 100 грн і до безкінечності.

За статистикою, в Україні кожна п'ята міська родина має кота, кожна десята — собаку, кожна двадцята — щось маленьке: черепашку, хом'ячку, морську свинку, хвилястого папужку, а то навіть і їжачка. Здебільшого це недорогі тваринки, придбані через Інтернет, у зоомагазинах, отримані від друзів та знайомих, або ж знайдені й урятовані людьми. Бо зашутані великими містами, самотні

нього вже зазіхають ласі до дорогої київської землі. В інших містах існують куточки на сільськогосподарських базарах. До речі, таких ринків у цивілізованому світі взагалі немає — вони заборонені на законодавчому рівні. На Куренівську «Птичку» варто піти задля власної радості та всіляких несподіванок, або якщо шукаєте живий подарунок собі чи друзям. І хоча екологи стверджують, що чорний ринок на «Птичці» щоденно дорівнює десяткам тисяч доларів, те, що можна там побачити на власні очі, зовсім не дорого.

для підлоги) — до 200 грн. Довгувхи карликіві кролі — 250 грн, з кліткою — всі 500. Їжачки — 50 грн.

Багато пташок: здебільшого голуби, хвилясті папужки та канарейки, що співають зовсім не жалісно, а весело і з фантазією. Ціни — до 50 грн. Різноманітних рибок, жабок, черепашок, тритонів можна сторгувати за 25-30 грн. А до них акваріумні рослини й самі акваріуми, деякі з яких просто вражають химерністю конструкцій і форм.

Собаки й коти — думаю, всі вони тут із запутаним родовою, інакше продавалися б через клуби й коптували зовсім інші гроші. Та, як на мене, головне, аби тваринка стала рідною, а вчені давно вже довели, що безпородні шарики й мусі кмітливіші за своїх породистих братів.

...Ранком, коли бігаю в парку, зустрічаю тваринок із хазяями. Жодного разу не бачила іноземця з породистим собакою чи котиком, — усі геть чисто дворянчики, але страшенно випенщенні, виховані й щасливі. Є в мене серед них два улюблени: Луп'є та Ніколь. Ніяк не можу змиритися, що вони розуміють французьку, а я — ні. ■■■

НАЙЧАСТИШЕ ДЛЯ ДОМАШНІХ ЗООПАРКІВ КУПЮТЬ ВЕЛИКИХ ХИЖАКІВ, ЛЮДИНОПОДІБНИХ МАВП, ОТРУЙНИХ ЗМІЙ ТА ТРОПІЧНИХ ПАВУКІВ

у власних родах городяни шукають об'єкт безкорисливої любові, повного розуміння й ніжності.

У Києві за цим йдуть на «Птичку». Це єдиний в Україні зооринок, та на

ПРОСТО ДРУЗІ

Хом'ячки, тушканчики, пацюки, миші, морські свинки — від 5 до 50 грн, а якщо схочете, то й з аксесуарами (клітка, поїлка, змінний наповнювач

Випробування АНТАРКТИДОЮ

МІЖНАРОДНА СПІЛЬНОТА ДОСІ НЕ МАЄ ЧІТКОЇ ПРОГРАМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІЛОГО КОНТИНЕНТУ – ЦЕ СТАЛО ЗРОЗУМІЛО НА КОНФЕРЕНЦІЇ НАУКОВЦІВ У КИЄВІ

Автор: Роман Кабачій

Kоли планета «залатає» озонову діру? Чи залишаться в Антарктиді унікальні пінгвіни? Чому в найчистіших льодовиках на Землі знаходять сполуки важких металів та давно заборонену отруту? Як зберегти міжнародний статус континенту і чим може допомогти Україна? Щоб отримати відповідь, **Тиждень** відвідав Міжнародну антарктичну конференцію – IAC2008. Цьогоріч цей загальновсітовий форум вперше відбувся в Києві.

НАФТИ БІЛЬШЕ, НІЖ У АРАБІВ

Непереборне бажання деяких країн поділити між собою Антарктиду вже прозвали «золотою лихоманкою ХХІ століття». Щоб жодна країна не заявила про монопольне право на володіння континентом, з 1959 року шостий материк пере-

буває під опікою Міжнародного договору про Антарктиду, дополненого Мадридським протоколом про охорону навколошнього седовища з 1991 року. Останній документ забороняє будь-який видобуток корисних копалин. А, за оцінками, тільки запаси нафти й газу (6,5 млрд т і 4 трлн м³ відповідно) під Антарктидою та на

шельфі більші, ніж на Аравійському півострові.

Є також поклади срібла, урану, залізної руди. Дуже скоро може повторитися історія з Арктикою, котра розтанула до такого стану, що сусідні держави почали ділити між собою «зони впливу». Вже сьогодні США, Чилі, Австралія ви-сують претензії на антарктичні

Імператорські пінгвіни
опинилися перед загрозою
залишитися тільки в зоопарках



ДОВІДКА

«Академік Вернадський»

Станція знаходиться на острові Галіндез (Аргентинські острови), неподалік західного узбережжя Антарктичного півострова. Заснована в 1947 році як британська станція (у 1977-му отримала назву «Фарадей»). Відома дослідженнями стану озонового шару за допомогою спектрофотометра Добсона. Передана Україні 6 лютого 1996-го у зв'язку з відкриттям нової британської станції «Розера» на 300 км південніше. На станції може перебувати 15 полярників. Середня температура: -30°C.

НАВІГАТОР

землі (остання вимагає 42% континенту).

БІЗНЕС ПІД ВИГЛЯДОМ НАУКИ

А от що справді добувають довкола Антарктиди, то це біоресурси. Йдеться, перш за все, про антарктичного криля та окремі види риб, м'ясо яких використовується в харчовій, фармацевтичній і косметичній промисловостях. Лише в США та країнах Європи зареєстровано більше 150-ти заявок на патенти в цій сфері: в Іспанії хочуть лікувати шкірні захворювання та продовжити термін зберігання трансплантованих тканин за допомогою глікопротеїну з антарктичних риб, в Німеччині – виробляти екстракт із антарктичних водоростей для потреб косметології. М'ясо криля грає роль популярної дієтичної добавки: містить омега-3 кислоти, котрі дівіші за риб'ячий жир у відновленні життєдіяльності серцево-судинної системи людини.

Ще одна загроза для Антарктиди – туризм і фіктивні наукові розробки. Крім 4-х тисяч полярників (50 наукових станцій із 20-ти країн), щороку на «льодовий континент» приїздять майже 40 тисяч ту-

ристів. Вони привозять (навіть не усвідомлюючи цього) в Антарктиду та довколишні острови європейську рослинність, що витісняє місцеві мохи й лишайники, котів і гризунів, які розоряють антарктичні пташині колонії... А хімічні елементи з відходів полярних станцій легко проникають в організми риб і птахів.

Тим часом наукові інституції разом із величими компаніями нерідко обходить положення домовленостей, видаючи за етапи наукового прогресу безоглядне використання біоресурсів. Офіційно вони проводять досліди з біохімії, а насправді – видобувають глікопротеїн для трансплантацій.

НЕ ДІЛОМ, А СЛОВОМ

Щороку відколюються величезні айсберги, збільшуєчи рівень води в океані та зменшуючи площу материка, а заразом – і життєвий простір мешканців узбережжя. Дефіцит озону в атмосфері на сьогодні становить 39,8 мегатонни. Озонова дірка над Антарктикою нерідко досягає площі 30 млн км². Рівень озону впливає на кількість того ж таки криля. Після заборони вилову криля в Північній півкулі головну увагу привернув криль антарктичний, котрий є основою харчування синіх китів, чорнобривих альбатросів, тюленів-крабодів і пінгвінів Аделі. Останні, як імператорські й антарктичні пінгвіни, опинилися перед загрозою вимирання – якщо так піде далі, ми їх будемо бачити хіба що в мультфільмах.

Страшилок багато, та не зрозуміло, що з цим робити. На IAC2008 конкретних відповідей так і не прозвучало. Прийнята «резолюція з пропозиціями сформувати програму на 2010–2020 роки з урахуванням думки наукової громадськості». Запропоновано створити Українське полярне товариство. Україна, яка має свою антарктичну станцію **[див. довідку]** та є членом Антарктичного договору, внесла конкретну пропозицію – створити охоронний район біля станції «Академік Вернадський» і включити до нього Аргентинські острови та островів Пітерман.

Сподіваємося, що наступні конференції IAC, де вже буде «врахована думка громадськості», виявляться результативнішими. Бо озоновий шар і далі зменшується – над українською антарктичною станцією його майже не залишилося... ■

КОМЕНТАР



Доктор НАТАЛІЯ ШУЛЬГА
виконавчий директор
Українського наукового клубу
(організатор IAC2008)

У нас є унікальна ніша для досліджень

Антарктика досі мало досліджена: ми знаємо багато, та не знаємо всього. Проводиться моніторинг зміни клімату, забруднення середовища. Це холодний регіон, де рівень конденсації водяної пари з повітря вищий, тому він є нашим природним фільтром, своєрідним «центром контролю» за кліматичними змінами й забрудненням планети.

Україна проводить дослідження в Антарктиді – для цього створений Національний антарктичний центр. На жаль, розробка антарктичних програм відбувається непрозоро. Багато учасників попередніх експедицій не мають доступу до формування національної програми. Ми залучили зацікавлених дослідників Антарктики, щоб вони показали свої результати, внесли пропозиції. Зібралися, щоб визначити унікальну нішу українських досліджень. Наша станція «Вернадський» знаходитьться під межею озонової діри, інших таких місць немає. Вона мала б стати центром, навколо якого можуть групуватися вчені з усього світу, досліджуючи динаміку змін озонової діри та пов'язані з нею пертурбації фізичних параметрів атмосфери. На станції «Вернадський» зібрана унікальна інформація – це моніторинг ендемічних судинних рослин навколо неї, який безперервно проводиться з 1957 року. Світ давно користується результатами моніторингу на антарктичних станціях, і ми не можемо випасти з цього процесу. Тому необхідно перевести ці дані в узгодженій зі світовими стандартами формат і зробити їх доступними для світової наукової спільноти, щоб стати таким чином партнерами інших.

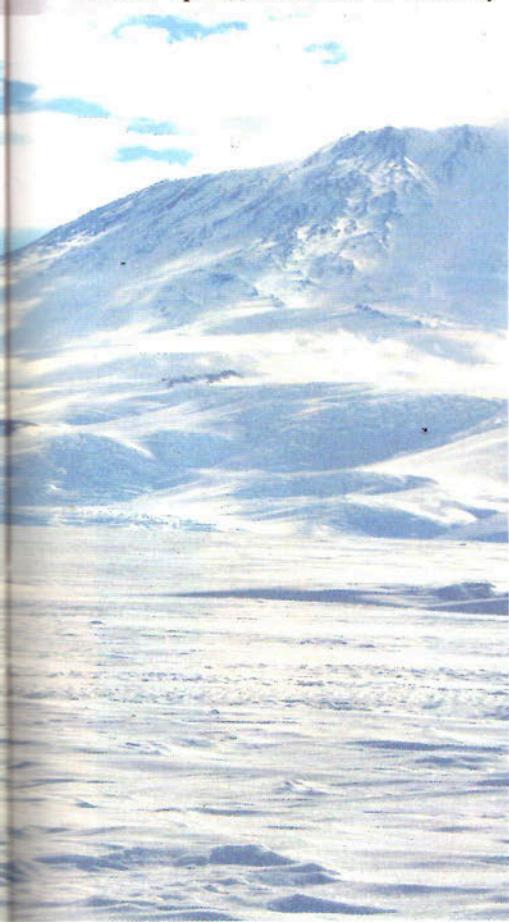


ФОТО: REUTERS

ЄВРОРЕПЕТИЦІЯ

ЗАВТРА 16 НАЙКРАЩИХ КОМАНД СТАРОГО СВІТУ РОЗПОЧНУТЬ БОРОТЬБУ ЗА ГОЛОВНИЙ ФУТБОЛЬНИЙ ТРОФЕЙ ЄВРОПИ. НАША Ж ЗБІРНА ВТРАПИТЬ ТІЛЬКИ НА НАСТУПНИЙ ЧЄ – ТОЙ, що відбудеться в Україні у 2012 році

Автор: Владислав Головахін

31 поєдинок найвищого гатунку, мільйони туристів, пиво рікою – Євро-2008 разом з Олімпіадою в Пекіні – основний спортивний тандем року. Континентальне свято життя традиційно обійтеться без збірної України. З 1990-х років наша команда ще жодного разу не пробивалася до фінального раунду ЧЄ, і втрапить Україна туди аж наступного чемпіонату. На полях

Австрії та Швейцарії спробують проявити себе хіба наші сусіди – збірні Польщі й Росії. Зате вже можна прикинути, скільки ми заробимо на проведенні Євро-2012.

НОСТАЛЬГІЯ ЗА УКРАЇНСЬКИМ ФІНАЛОМ ЄВРО

Вітчизняні фани наразі втішаються телевізором і спогадами. Зокрема, про ту фантастичну команду 20-річної давнини, кістяком якої були українці – Олексій Михайличенко,

Олександр Заваров, Олег Кузнєцов, Ігор Беланов, Анатолій Дем'яненко, Олег Протасов, Геннадій Литовченко, Василь Рац. Обігравши на ЧЄ-1988 у груповому турнірі Голландію та Англію, в півфіналі наші розправилися з італійцями. І лише у вирішальному матчі поступилися голландцям з їх тодішнім незрівнянним тріо Марко Ван Бастен – Рууд Гулліт – Франк Райкаард.

А сама ідея організації та проведення (раз на чотири роки) чемпіо-



1 червня 32-га за рейтингом ФІФА збірна України мінімально переграла учасників Євро-2008 шведів

НАВІГАТОР

нату Європи належала французам. Як, утім, ініціатива щодо інших великих спортивних форумів — Олімпійських ігор, чемпіонату світу з футболу й Кубка європейських чемпіонів. Ще 1927 року секретар Футбольної федерації Франції Анрі Делоне запропонував влаштувати континентальну першість, проте деякі європейські асоціації скептично поставилися до цього. Позитивні зрушенні в проекті почалися аж за чверть століття, коли, оговтавшись від Другої світової війни, Старий світ згадав про мирні заняття та повернувся до питання про європейський чемпіонат. На жаль, Делоне не судилося побувати на відкритті дебютної першості — він помер за два роки до того, як Конгрес УЄФА нарешті дав зелене світло змаганню найкращих футбольних збірних континенту. Та про ініціатора ЧЕ не забули — головний приз турніру й дотепер називається Кубок Анрі Делоне.

Нині найтитулованішою командою європейської першості є збірна Німеччини — на її рахунку три чемпіонські титули. Двічі найсильнішими були французи. По одній перемозі на рахунку збірних СРСР, Іспанії, Італії, Чехословаччини, Нідерландів, Данії та Греції — остання тріумфувала під час Євро-2004.

СТАДІОНИ Й ТАЛІСМАНИ

Матчі чемпіонату прийматимуть вісім міст. Відень, Клагенфурт, Інсбрук і Зальцбург в Австрії та швейцарські Базель, Берн, Женева й Цюрих. У Відні та Базелі відбудуться всі матчі плей-офф, а також перший і останній поєдинки турніру. Відкриваються першість на базельському «Санкт-Якоб Парк», який вміщає

ЦІНА ПИТАННЯ

Що ми можемо заробити

€400 млн — на такі прибутки від проведення Євро-2008 розраховує влада Австрії та Швейцарії. 140 млн із цієї суми мають скласти доходи з продажу квитків. Однак результат може бути значно меншим: у 2004 році португалці розрахували на 1,2 млрд чистого прибутку від континентальної першості, а отримали тільки 400 млн.

На офіційному сайті Євро-2008 бюджет чемпіонату зазначено в обсязі €234 млн. При цьому кожне місто, в якому відбудуватимуться матчі, отримає від УЄФА по €2,1 млн (Базель і Відень — трохи більше). Для порівняння — реконструкція стадіону «Ернст Хаппель» у Відні коштувала €37 млн.

Очікують, що на чемпіонат приїдуть близько 300 тисяч уболівальників, які потребуватимуть понад мільйон місць у готелях обох країн. На Євро-2012 гостей може бути ще більше, адже польські й українські стадіони розраховані на більшу кількість відвідувачів, аніж швейцарські та австрійські.

ЧЕМПІОНАТ ЄВРОПИ — 2008

Скільки коштують збірні (млн євро)

Країна	Вартість	Країна	Вартість
Франція	393,3	Швеція	119,05
Іспанія	381	Туреччина	116,8
Італія	367,3	Чехія	110,45
Португалія	273,2	Румунія	90,25
Голландія	243,2	Греція	83,25
Німеччина	237,9	Швейцарія	79,55
Росія	137,1	Польща	66,8
Хорватія	127	Австрія	51,57

42,5 тис. глядачів. Хоча побудували його якихось 7 років тому, напередодні ЧЕ арена була капітально реконструйована.

Швейцарська команда групові матчі гриміте в Базелі, австрійці боротимуться за вихід до наступного раунду в своїй столиці. Фінал буде проведено так само тут, на легендарному «Ернст Хаппель» (раніше «Пратер»), який приймав чотири фінали Ліги чемпіонів і розрахований загалом на 50 тис. глядачів.

Символами Євро-2008 стали кумедні близнятя Трікс і Флікс, одягнені в домашні червоно-блілі футбольки — національні кольори країн — господарів турніру. В їх образах немає нічого прикметного. Виділяються лише «гострі» зачіски, які символізують вершини альпійських гір. Зате на Євро-2008 буде свій офіційний м'яч. Створений компанією Adidas, він має власне ім'я (EUROPASS), а головне — особливу поверхню, яка «дозволяє гравцям

ідеально контролювати й спрямовувати його в потрібних напрямках за будь-яких погодних умов».

ЗМАГАННЯ НАЙДОРОЖЧИХ

Поля Австрії та Швейцарії зберуть більшість найкращих і, відповідно, найдорожчих футболістів планети — не буде хіба що англійців. За оцінками трансферної вартості команд-учасниць Євро-2008, усі вкупні гравці 16-ти топ-збірних континенту на цей момент коштують без чверті €3 млрд. Найдорожчою збірною виявилася команда Франції. Вона не має гравців-рекордсменів, проте й «дешевих» футболістів у ній не тримають. Менше за всіх колег оцінили в грошовому еквіваленті Ліліама Тюрама — €2,8 млн.

А ось вартість португалець Кріштіану Роналду становить близько 20% кошторису його збірної. Швед Златан Ібрагімович взагалі потягнув на третину вартості скандинавської команди. Найменш цінною футбольною спеціалізацією виявилися захисники — жоден із них не увійшов до числа «фінансових лідерів» своїх збірних. У цій графі найбільше нападників і півзахисників — по шести, а також троє воротарів.

«Найдорожчі» збірні водночас є фаворитами першості. Хоча завоювати золоті медалі на Євро-2008 до снаги не лише Франції, Іспанії, Італії, Португалії, Німеччині й Голландії. Під час минулого турніру греки наочно продемонстрували, як команда, на котру ніхто не ставив, може перемогти в континентальному чемпіонаті. Втім, подібні сюрпризи все ж виняток, ніж правило. І відстоюти завойований чотири роки тому титул еллінам наразі буде архіскладно. ■

Два місяці музики

У СТОЛИЦІ РОЗПОЧАЛАСЯ ОДНА З НАЙМАСШТАБНІШИХ УКРАЇНСЬКИХ ІМПРЕЗ – «КІЇВСЬКІ ЛІТНІ МУЗИЧНІ ВЕЧОРИ». ЩОВІКЕНДУ В ПАРКУ НАД ДНІПРОМ ГРАТИМУТЬ ПОВАЖНІ ВИКОНАВЦІ. ДЛЯ ВСІХ, БЕЗКОШТОВНО.

Автор: Іван Лютий



ФОТО: УКРАЇНСЬКА ФОТОАГЕНТУРА

Поки кияни розривалися між святкуванням Дня міста й перевиборами улюбленого мера, в Центральному парку культури і відпочинку стартував фестиваль, без котрого тепер не можна уявити жодного вікенду, яким бін не був – спекотним або прохолодним, задушливим чи дощовим. «Кіївські літні музичні вечори», вражаючи випадкових перехожих, відкрилися вальсами Штрауса й парамом двох духових оркестрів. Невдовзі естафету перейняли і вдало. відстрілялися лауреати Всеукраїнської асоціації академічних музичних конкурсів – під акомпанемент оркестрів Валерія Матюхіна та Миколи Сукача. Організатори запевняють,

що музичних сюрпризів і потужного креативного заряду в них вистачить аж до кінця липня.

ФЕСТИВАЛЬ ВІКОМ 70 РОКІВ

Свою непохитну впевненість, що безкоштовні концерти класичної музики просто неба якщо не врятувати світ, то бодай визначатимуть обличчя міста, директор фестивалю Юрій Зільберман ґрунтует на досвіді попередніх століть. Практика симфонічних концертів на Крутогорі сягає далеких 1880-х, коли, згідно з газетними оголошеннями, влітку в столичних парках регулярно виступали не менше трьох оркестрів, які набирали з місцевих аматорів, музикантів Опери та учнів Київського музичного училища. Зараз навіть самі на-

зви тих місць та колективів звучать як невід'ємні атрибути Срібного віку: сади «Шато-де-Флер», штучних мінеральних вод чи Купецького зібрання, парк «Ермітаж».

Перервана громадянською війною традиція відродилася в 1920-х роках – свої перші концерти перед киянами вже в Пролетарському парку давали молоді Сергій Прокоф'єв, Володимир Горовиць і Наталя Мільштейн. У 1938-му Державний симфонічний оркестр України на чолі з видатним диригентом Наталом Рахліним поклав початок безпредecedентній за розмахом і тривалістю (понад 50 років) концертній імпрезі «Кіївські симфонічні вечори».

Реанімувавши фестиваль у 1998 році й несуттєво змінивши його на-

НАВІГАТОР

зву, Юрій Зільберман та композитор Іван Карабиць вивели цей просвітницький захід на зовсім інший концептуальний рівень. Задуманий як майданчик для виступів лауреатів конкурсу Городиця та культурного обміну із закордонними колегами фестиваль «Київські літні музичні вечори» перетворився на потужний міжнародний форум. За 10 років тут відбулося близько 200 концертів, в яких узяли участь понад 500 солістів та 150 колективів з України, Росії, Казахстану, Великої Британії, Нової Зеландії, Польщі, США, Японії та Франції. Подейкують, наразі на літній естраді Маріїнського парку рветися виступити ізраїльський скрипаль-вітуз Шломо Мінц, а побратимом «Вечорів...» хоче стати чи не найбільш привілейований фестиваль-мільйонер в американському Нью-Йорті.

ДЕРЖАВНІ ІСПИТИ НА СВІЖОМУ ПОВІТРІ

Щодо публіки, кількість охочих безкоштовно послухати класичну му-

зику розчулла б найзавзятішого пророка кризи академічного мистецтва. Місця на фестивалі меломані займають заздалегідь, а ті, хто спізнилися, виявляють мужню готовність простояти дві години поспіль, навіть і під парасолькою в разі негоди. Кожен тут знайде щось на свій смак, позаяк фестивальна програма враховує широкий діапазон слухацьких пріоритетів – від балаласчих переборів до естетського піанізму Володимира Крайнева – і часто виходять суто за музичні межі, перетворюючись на полігон для творчих вечорів і театральних вистав.

Атмосфера велелодного карнавалу царюватиме й на цьогорічній імпрезі. З майже калейдоскопічною рясністю її створюватимуть шість українських оркестрів, десятки солістів плюс вражаюча еклектичність репертуару з джазовими стандартиами та музично-апокаліптичними одкровеннями Олів'є Мессіана. В цьому плані зразково показовою буде програма 15 червня «Від Баха

до П'яццолли» у виконанні тріо «Обертон» та ансамблю солістів «Solo Плюс».

Уперше із утаємничених кабінетів на свіже повітря перенесуть державні іспити випускників Глєрівського музичного училища (7, 8, 13 та 14 червня). Майбутніх концертмейстерів та диригентів оцінюватиме публіка, відкритим голосуванням на кшталт античних присудів гладіаторам: вказівний палець угору або безжально вниз.

Українсько-американський піаніст Микола Сук, окрім спеціальної програми з ексклюзивних шедеврів, 22 червня презентує ще й низку інструментальних концертів у камерній версії. Попри всю екзотичність, проект має стати одним із найбільш резонансних на фестивалі. Адже почутти Перший та Четвертий фортеціанні концерти Бетховена чи Віолончельний Шумана у виконанні лише п'яти-шести музикантів – не тільки рідкісна можливість, а й справжня насолода. □

ЩО ПОСЛУХАТИ

Фортепіано, джаз і скрипка



21 ЧЕРВНЯ
VII МУЗИЧНИЙ ПРОЕКТ
«МИКОЛА СУК ПРЕЗЕНТУЄ»

Світський лев і шанований український піаніст давно має щастя працювати на посаді професора в музичній академії Лас-Вегаса. З батьківчиною зв'язків не пориває, користується найменшою нагодою виступити на затишних схилах Дніпра. Як природжений просвітник пан Микола любить знайомити слухачів із призабутими шедеврами. Цього разу в його проекті – «Симфонічні танці» Штогаренка, Перший фортепіанний концерт Бібіка та Концерт для гобоя з оркестром Франсе. Подолати труднощі програми Йому допоможуть піаністи Олег Безбородько та Аліна Халікова, гобоїст Роман Слабеняк і Чернігівський симфонічний оркестр «Філармонія».



29 ЧЕРВНЯ
**ДЖАЗОВІ ВЕЧОРИ ПАМ'ЯТІ
ВОЛОДИМИРА СИМОНЕНКА**

Ці вечори є, певно, однією з найкрасивіших традицій у мистецькому житті столиці. Слід, який залишив непревершений знавець, популяризатор і дослідник джазу Володимир Симоненко, вартий того, аби принаймні раз на рік на його честь збиралися провідні музиканти і, згадуючи колегу, бентежили околиці справжнім драйвом. Під патронатом Олексія Когана у червні це зробить ансамбль німецького культур-аташе Жана-П'єра Фрьолі й зірка австрійського джазу – піаніст Вольфганг Селіго. Останній – просто звіруніверсал. Грає соло і в дуетах, і у квартетах. Для виступу в Києві підшукує витривалого українського саксофоніста.



11 ЛИПНЯ
**КОНЦЕРТ ДО 100-РІЧЧЯ
ОЛІВ'Є МЕССІАНА**

Ювілей французького класика – слушний привід виконати його «Квартет на кінець часу». Твір, написаний під час перебування композитора в нацистському концтаборі (там відбулася і прем'єра цього опусу), став знаковим для світової музики ХХ ст. В Києві його не виконували вже 6 років, і цю прогалину взяўся заповнити скрипаль Оле́сь Семчу́к – учень Богдана Которовича, відомий на Заході не менше, ніж у нас. Спеціально для нинішньої подїї він запросив до України потужну команду італійських музикантів, а також відомого музикознавця й критика Сандро Каппелетто, який виголосить вступну промову.

ОРКЕСТРИ Й НАРОДНИЙ ХОР

Найкоштовніший подарунок для київської публіки – п'ять концертів Національного симфонічного оркестру України (28 червня та 5, 6, 12, 13 липня). Хоча їх програми поки не розголошують, можна з упевненістю говорити, що репертуар провідного українського колективу – від класичних шлягерів до симфоній Дмитра Шостаковича – задовольнить будь-яких гурманів. А соло піаністів-лауреатів конкурсу Горовиця Огюстена Вожеле, Олександра Чугая та скрипала Олеся Семчука під орудою диригента Володимира Сіренка будуть передбачено стабільними й неперевершеними.

Не залишиться осторонь і Державний естрадно-симфонічний оркестр. Йому випала особлива почесна місія: протягом семи заключних «Вечорів...» (з 18 по 28 липня) диригенти Наталя Пономарчук, Микола Сук і японець Мадунобо Такая супроводжуватимуть концерти юних вихованців «Літньої музичної академії». Остання – ще одне вдало апробоване ноу-хау Фонду Горовиця. Щорічно в цей час понад 70 учасників майже з 25-ти країн світу без обмежень за віком, віросповіданням та професійним рівнем приїздять до Києва вдосконалити свою майстерність у провідних педагогів по класу фортепіано, скрипки, альта й віолончелі. Звісно, доступ до оркестру отримають найкращі з кращих.

І настанок. Коли дописувався цей матеріал, надійшла інформація про участь у фестивалі Оренбурзького народного хору. Колектив, якого в Україні не бачили з 1988 року, дасть концерт 11 червня – до Дня незалежності Росії та на особисте прохання Віктора Черномирдіна. В складі хору, окрім вокалістів, – домри, балалайки та баяни. Співатимуть «Ах, Сем'оновна», «Встречай, казачка, казака», «Хлеб – всему голова» і, звісно, «Оренбурзький пуховий платок».

Напрошується висновок, що організаторів «Київських літніх музичних вечорів», утомлених пошуком творчого розмаїття, потягнуло до рязановських сюжетів. Тим не менше, достойному академічному фестивалеві трошки ностальгійної кіноатмосфери не завадить. ■

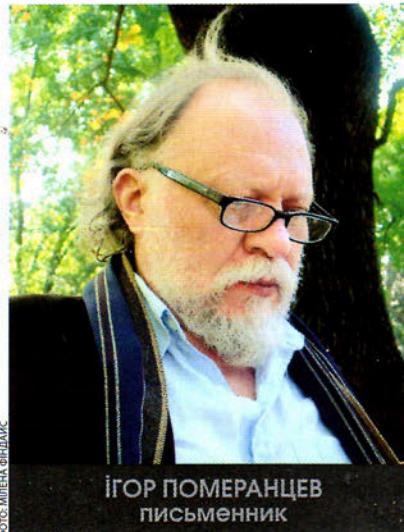
ПЕРСОНАЛЬНЕ**ПІД МУЗИКУ**

ФОТО: МІЛЕН ФІНАЛС

ІГОР ПОМЕРАНЦЕВ
письменник

Уперше я почув цей марш, коли мені було шість років. Жив я тоді в Чернівцях на вулиці поблизу кладовища. В ті далекі часи померлих ховали на вантажівках. Вантажівки повільно, я би навіть сказав, величаво пливли містом, за ними крокували безутішні родичі й друзі покійного, а сам він лежав у відкритій труні в кузові, обкладений вінками з креповими стрічечками. Ми жили на другому поверсі старої австрійської вілли, і я з вікна міг роздивлятися байдужі обличчя трупів, траурне вбраниня масовки, роздуті щоки лабухів. У літні та зимові канікули дня не проходило без похорону. Особливо до душі мені були зимові. Процесії в'язнуди в снігу, і я, озброївшись театральним біноклем, буквально вивчав рухи, міміку, сльозовиділення. Іноді мені щастило – і я міг спостерігати за цією церемонією двічі-тричі на день. Я був упевнений, що місто переймається лише одним: смертю та супутніми її ритуалами. Чомусь мене не дивувало, що помирають не лише стари, але й широкоплечі чоловіки, квітучі жінки, навіть діти. Одного разу я побачив у труні хлопчика моого віку, з таким самим чубчиком, як у мене, і в такому ж брунатному костюмчику з перламутровими гудзиками. Всі,

хто йшли за труною, відчайдушно ридали. Та, на жаль, їх глушив оркестр. Музику лабухи завжди виконували одну й ту саму: траурний марш Шопена. Тоді я не знат, що це «марш» і що його написала людина на прізвище Шопен.

Кілька років потому ми переїхали в інший район. До того часу місто змінило своє ставлення до смерті, ніби почало соромитися, цуратися її. Процесії геть зникли, трупи переселили до синіх автобусів, лабухів заслали на кладовище. Вихідними я потайки від батьків ходив на чужі похорони, аби послухати музику. Так для мене почалася класика. Пізніше я почув і гаряче полюбив реквієми Моцарта і Сальєрі, похоронну музику з третього акту Вагнерівського «Парсифала» та «Біля могили Вагнера» Ліста, Begravnissgesang Брамса і його ж «Траурну оду», Danse Macabre Сен-Санса й «Реквієм для Лариси» Сильвестрова... Уже багато років я ходжу в крематорії та на цвинтарі лише тоді, коли для цього є серйозний привід. Мені більше не потрібно примазуватися до чужих процесій. Перед кладовищами я віddaю перевагу концертним залам. Що може бути прекраснішим за музику?

Тимчасовий Голлівуд

**ТИЖДЕНЬ ПРОНИКНУВ
ЗА ЛАШТУНКИ
УКРАЇНСЬКИХ
ЗЙОМОК
«ПЕРЕВІЗНИКА-3»
(СЦЕНАРІЙ – ЛЮКА
БЕССОНА). АЛЕ ЯКЕ
МІСТО ГРАЄ ОДЕСА,
ТАК І ЗАЛИШИЛОСЯ
ТАЄМНИЦЕЮ**

Автор: Галина Іваненко

На паркувальному майданчику перед готелем «Чорне море» вже жодного вільного місця, а французькі кіношники все прибувають. Усупереч офіційним релізам, які обіцяли зйомки в Росії, продовження екшну за сценарієм Люка Бессона фільмували наприкінці травня саме в Одесі. Перша частина «Перевізника» оповідає про спецназівця-пенсіонера Френка Мартіна (Джейсон Стеттем), який, аби не втратити форму, гроши та смак до життя, підробляє кур'єром і розвозить «хитрі» вантажі на своєму нафаршированому BMW. Це Голлівуд, але відносний, так би мовити, старосвітський: типажі й пейзажі – європейські, виробництво спільне (крім The 20th Century Fox, участь беруть кілька французьких компаній), бюджет порівняно невеликий – \$20 млн.

Про успіхи першої картини свідчить хоча б те, що за три роки виходить «Перевізник-2», і його бюджет уже наполовину більший. Тут герой дещо заспокоюється, осідає в Маямі й від транспортування вантажів береться за перевезення людей: працює особистим водієм у заможній родині. Чи варто казати, що коли в його роботодавця викрадають сина, Френк миттєво пригадує свої корисні навички.

Сюжет третього фільму, режисером якого став Олів'є Мегатон, поки тримають у суворій таємниці. Так що громадяни, котрі люблять кіно й загадки, за одеськими епізодами можуть спробувати цей сюжет розкодувати. А після прем'єри порівняти – хто вгадав точніше.

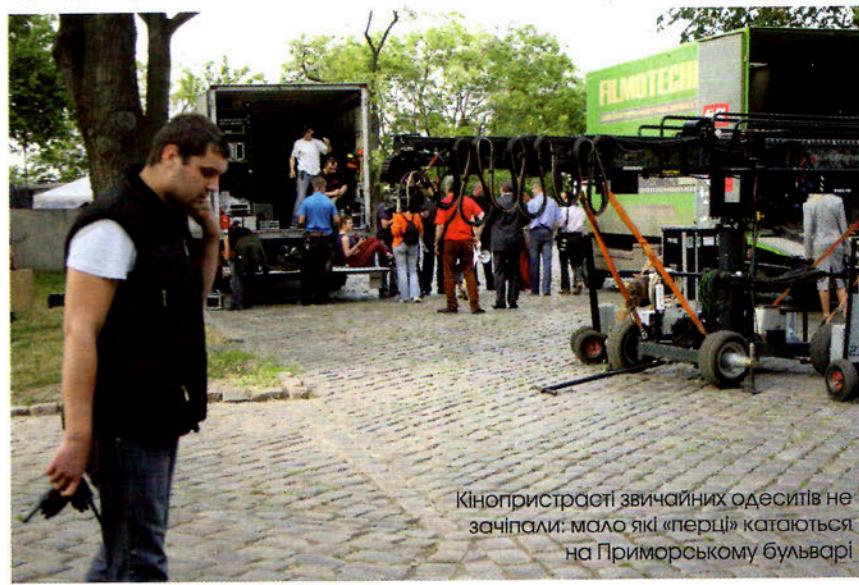
Швидше за все, Одеса собою не залишиться. Хоча б тому, що на кілька годин знімального дня Палац позашкільнного виховання, а початково – скромний прихисток графа Воронцова на Приморському бульварі, перетворився на готель і прикрасився російськомовною табличкою «Одеса» – з двома літерами «с». Саме до Воронцовського палацу під'їджав якийсь міністр з українським прапорцем на капоті машини. Так наші чиновники вдома не їздять – тільки за кордоном. «Міністра» оточували з мікрофонами й камерами актори, які грали представників преси. Пресу спріважню від майданчика ретельно відганяли охоронці.

Схоже, Південна Пальміра зображені Північну – якщо, звичайно, вірити чуткам про те, що у фільмі буде присутнія Росія. Один з епізодів знімали на контейнеровозі в порту, інший – на портовій естакаді. Протягом кількох годин транспорт тут пропускали «пачками», щоб дублер Стеттема міг у стрічці

секунд десять ефектно мчати над морем. Подібними гігантськими портовими пейзажами, крім Одеси, в РФ може похвалитися хіба що місто на Неві.

Найбільш таємничий процес відбувався на Молдаванці, за парканом старого трамвайного депо. Вже на підступах до нього якийсь напівбомж попереджав: «Там кіно знімають!» Справді, всередині кипіла робота. «Motor! Action!» – і Перевізник у костюмі, з краваткою та страшенно серйозним обличчям летить на невеликому велосипеді повз цегляну стіну.

Може, сценаристи врешті наважилися на пропаганду здорового способу життя й вирішили пересадити героя на екологічніший транспорт? Але ні. «Motor! Action!» – і важке авто, різко стартуючи, проїжджає кілька метрів. Погано, напевне, проїжджає, бо за хвилину вже знімають другий дубль. «Та хіба тут розженешся?» – гомонячи між собою досвідчені механікі депо. І лише на Куликовому полі, прогулюючись біля атракціонів, герої картини обійшлися без транспортних засобів: просто йшли і розмовляли. Про що саме вони говорили і в якому місті – стане відомо лише у лютому 2009 року, коли «Перевізник-3» вийде на екрані. ■

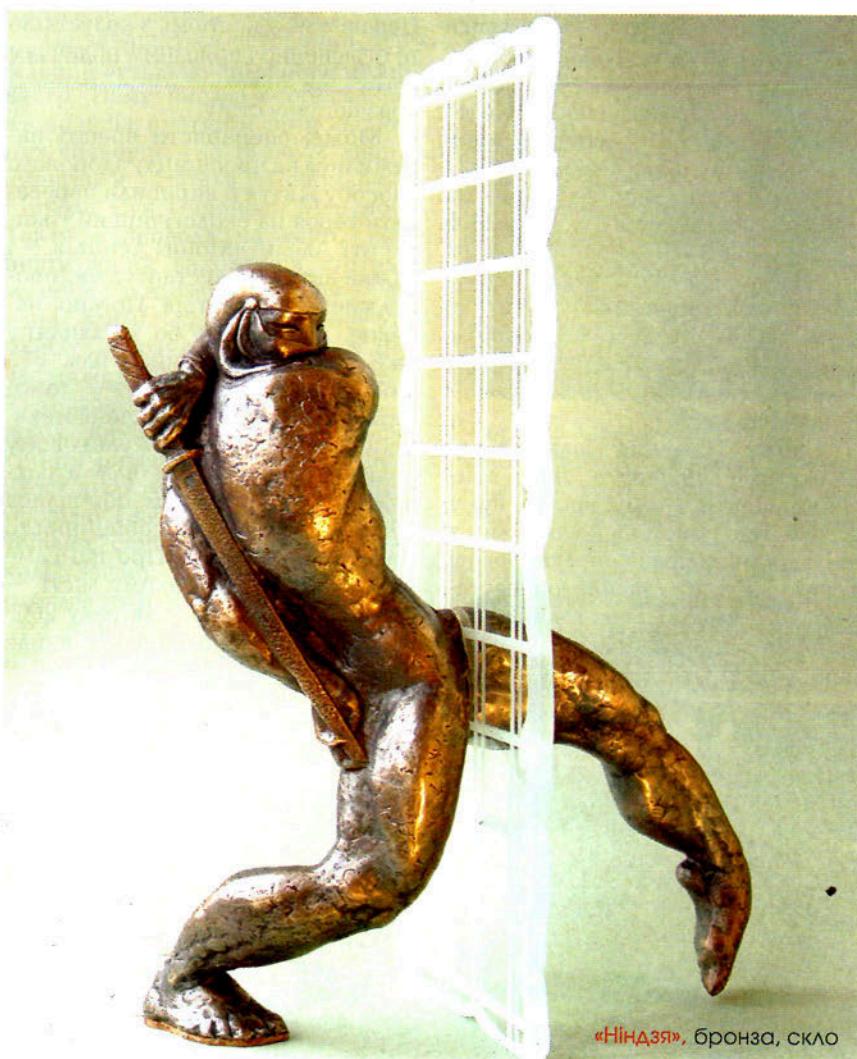


Кінопристресті звичайних одеситів не зачіпали: мало які «перці» катаються на Приморському бульварі

Бронзовий танок

СКУЛЬПТУРА НЕВЕЛИКОГО РОЗМІРУ ЗБЕРІГАЄ ВСІ ОЗНАКИ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ ПЛАСТИКИ, НАБУВАЮЧИ ПРИ ЦЬОМУ ВИШУКАНОСТІ ЮВЕЛІРНИХ ПРИКРАС

АВТОР: Мар'яна Прут



Tетяна Зайцева, як будь-яка жінка-скульптор, викликає повагу і, напевне, захват. Бо мислити три-вимірними формами й утілювати їх у важких (і в буквальному, і в переносному сенсі) мате-

ріалах, здається, праця нелегка й брудна — вона вимагає чоловічої сили, певних навичок і математично точного розрахунку. Найменша помилка — і витончена кераміка за мить перетвориться на банальний непотріб.



ТЕТЬЯНА ЗАЙЦЕВА
український Пігмаліон

Та майстриня обрала для роботи не лише «нежіночий» матеріал, але й таку ж віддалену від зацікавлень представниць слабкої статі тему. Зайцеву захопило уточнення східних практик. А конкретніше — японські бойові мистецтва. Результат вийшов приголомшливе. Серія бронзових скульптур «Борці сумо» вражає глибинним розумінням смислу цієї боротьби та краси руху її адептів. Огрядні атлети, виконані в металі, виглядають невагомими й живими. Кожен образ — немов стоп-кадр їхніх позицій, але в мінливому просторі. В цьому самому просторі продовжує свій неймовірно вишуканий «Місячний танок» спітнілий полірований бронзою «Переможець» чи долас «Спротив» напруженій затяжтій борець.

Ефект підсилюється ще й фантастичним контрастом матеріалів: Зайцева вдало поєднує бронзу і скло. Її бугристий борець не може здолати скляну площину, наче стіну загулого повітря. Не менше вражають простотою задуму створені художницею фігури ніндзя — пливікі й могутні, мов хвиля, постаті воїнів із матового скла чи бронзи, які прослизують, просотуються крізь прозорі (теж скляні) стіни. Це дивовижна для нашого часу предметна демонстрація магії та легенд, що їх неможливо відокремити від образу середньовічного вояка. ■

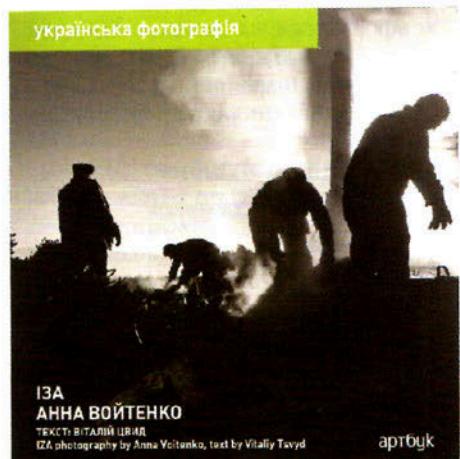


К Н И Г А Р Н Я



Анна Войтенко. Трактор На сажаниці_2006

10 червня о 18:00 в книгарні Є
відбудеться презентація серії
українська фотографія
видавництва Павла Гудімова
артбук



ІЗА
АННА ВОЙТЕНКО

ТЕКСТ: ВІТАЛІЙ ЦВІЙ
IZA photography by Anna Voitenko, text by Vitaliy Tsvy

артбук

www.artbook.kiev.ua

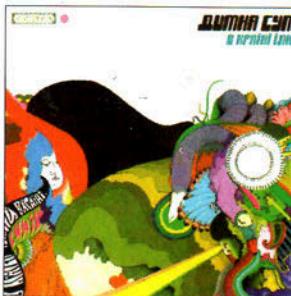
CD

Біг із перешкодами

«Димна суміш» — чи не найпослідовніший український адепт сієтгаїської хвилі гранжу початку 1990-х. Взагалі-то, епігонів «Нірвани» повно всюди, та команда, які органічно продовжують лінію цих бунтівників, — одиниці. «Димна суміш» знайшла свою інтонацію й має чітко артикульовану творчу позицію. Організували формацию учасники чернігівських груп «Тілт» і «Вігілія». Одні грали хеві-метал, інші бавилися хардкором. Зцементував новий проект лідер-вокаліст і автор пісень Олександр Чемеров — енергією, вірою в успіх, а головне — піснями, які містили невигадані біль, спатаж, ядуний сарказм і ніжну лірику. Тихий і ввічливий у повсякденному житті, на сцені він перетворювався на фонтануючий пристрастям вулкан.

Дебютний диск «Ти живий» став революційним буквально. Це живий запис виступу гурту під час Помаранчової революції. Далі «Димна суміш» вдало вписується в різноманітні рок-тусовки та успішно виступає на значних фестивалях. Учасники колективу уважно стежили за реакцією публіки й до другого диска відібрали тільки ті пісні, які з ентузіазмом сприймалися на концертах. «В країні ілюзій» оформлено в естетиці бітлівського анімаційного фільму «Жовта субмарина», але, попри постмодерну гру символами, це чесний добродітний альбом. Саме розташування пісень за темпоритмом нагадує біг із перешкодами до ідеалу, яким він уявляється нашим нон-конформістам. «Листи», «Школа», «Психоделічні краї», «Вкрай втомлений» — незаперечні хіти у категорії «справжній альтернативний рок».

Олександр Євтушченко



«Димна суміш». В країні ілюзій. — «Весна рекордз», 2008.

КІНО



Чудеса на віражах

Автори «Матриці», брати Вачовські, своєю новою стрічкою спантіличили всіх. Щоправда, більшість із них, хто вже подивилися «Спіді-гонника», налаштовані неоднозначно, бо ніяк не доберуть, за кого ж їх мають: за інтелектуалів чи безтурботних підлітків.

Картина, знята на основі однайменного японського анімаційного сері-

алу, вражас уяву глядачів не менше за «Матрицю». Подейкують, що Ларрі та Енді Вачовські самі вирошли на цьому, невідомому нашому глядачеві (але дуже популярному і в Японії, і в США), серіалі, і тому все життя мріяли його екранизувати. Врешті їм це вдалося. Аніме перетворилося на сімейний фантастичний фільм, нафарширований різноманітними техніч-

ВИСТАВКА

Спогади про зиму

Завдяки своїм витонченим гравюрам Костянтин Калинович 16 років є членом-кореспондентом Королівської спілки гравіруальників та живописців Великої Британії. А нагороди, які отримували його екслібриси на міжнародних конкурсах, мають, уже й не порахувати. Останню за часом першу премію з ХХ біенале сучасного екслібрису в Мальборці художник привіз три роки тому. Попри заслужене визнання, Калинович працює не лише в галузі графіки, але й мальства. Щоправда, його скрупульозно пророблені картини більше нагадують розмальовані графічні листи, ніж полотна живописців.

Переконатися в цьому можна на виставці «Зимові сни», яка наразі триває в галереї «Триптих». Сюжети експонованих тут картин начебто існують поза часом: скам'янілі люди, нерухомі голі дерева, тихі птахи, непорушні після виснажливого літа кораблі та міні. Недарма сам автор називає цю



виставку «Музесм замерзлих миттєвостей», додаючи, що варто тільки зігріти їх поглядом — і персонажі ожиуть. «Зимові сни» — щось середнє між імовірними ілюстраціями до «Снігової королеви» Андерсена та витворами Пітера Брейгеля-старшого. Від перших у картинах Калиновича — казковий настрій, від других — любов до деталізованих побутових сцен і пейзажів, які так близькі за духом до полотен фланандського майстра.

До 15 червня

Галерея «Триптих»
(Київ, Андріївський узвіз, 34)

Анна Шабеко

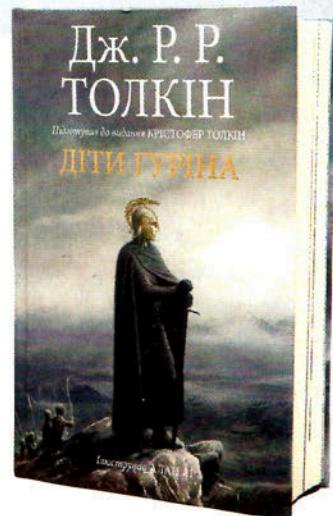
Без надії сподіватися

Джон Рональд Руел Толкін у ролі деміурга окремого літературного світу рівномірно потурбувався про його міфологію, історію та географію. Тож усе, що ми знали дотепер про населені персонажами «Гобіта» та «Володаря Перстенів» Середзем'я, — лише частина «правди» про ці фантастичні землі. Британський професор копав значно глибше, та за браком часу не всі книги встиг довести до пуття власноруч. Роман «Діти Гуріна», над яким письменник почав працювати наприкінці Першої світової війни, іноді повертався до роботи над текстом, у завершенні формі за життя автора так і не постав. Книгу дбайливо реконструював син Толкіна — Крістофер — розпорядник батькового художнього спадку. Ілюстрації створив оскарносний художник — розробник кінотрилогії «Володар Перстенів» Аллан Лі.

Ми потрапляємо в атмосферу прадавніх часів, коли Моргот розпочав масштабну війну проти ельфів, яка торкнулася не лише таких сильних істот, але й звичайних людей. Та гор-

дий духом Гурін наважився кинути виклик Темному Володарю, котрий згодом спрямував усю свою ненависть на дітей великого воїна, Туріна та Ніенор, у чому йому допомагав араконоподібний дух Глаурунг. Порівняно з іншими оповідями письменника, сповнений драматичних подій життєпис Туріна видається найбільш похмурим. Герої тут сподіваються без надії, добро здатне протистояти, але не перемагати зло, брехня привабливіша за істину, фінал — цілком шекспірський. Врешті, як і піднесена мова тексту з її величними конструкціями та стилізованою архайнюю лексикою, що так добре надається для змалювання грандіозної трагедії.

Дж. Р. Р. Толкін. Діти Гуріна. — Львів: Астролябія, 2008.



Вікторія Поліненко

Олександра Коверзнєва

У кінотеатрах України
3 29 травня

ТЕАТР

Йоперний театр

Віталій Кирейко почав писати музику до «Боярині» 2003-го, а скінчив 2004-го. Відтоді в Національній опері виставу ставили-ставили — і не поставили, але для галочки все ж показали концертну версію. Проблем із нею справді вистачало. Однайменна драма Лесі Українки лягла в основу другої дії, а текст першої повністю створив лібретист Василь Туркевич, додавши кілька нових ділових осіб, щоб було зрозуміло, чому так пристрасно ворогують українці з росіянами. Чим було остаточно зруйновано інтимну сповідь Лесі Українки, адже в її «Боярині» йдеться не так про «поганих росіян», як про споконвічну жіночу дилему між повагою і коханням, про те, як ницість учинків, боягутство й конформізм руйнують почуття. Втім, оперу писали і ставили чоловіки, і їхній погляд виявився не надто переконливим.

Відтак «Боярня» постала чудернацьким гібридом, котрий невідомо

як вижив. Суміш української і російської мов подібна до оригінального лібрето «Запорожця за Дунаєм», де



російською співає Султан. Зневага імперських амбіцій сусідньої країни, але за допомогою російської ж оперної традиції — музика Кирейка ледве не списана з партитур «кучиктів» і насамперед Рімского-Корсакова. Плюс якась хвороблива неповага до власних митців: театр показав оперу лише один раз, другу виставу заплановано на червень — і це весь результат багаторічних зусиль авторів і постановників. Керівництво театру проанонсувало й сценічну версію спектаклю, але тільки після появи схвалювальних відгуків на прем'єру концертного виконання в пресі. Тому надалі розраховуватимемо лише на італійські партитури XIX століття.

Національний театр опери і балету України
(Київ, вул. Володимирська, 50)

Інна Писарська



ВИСТАВКА



КЛАСИКА



КІНО



ФЕСТИВАЛЬ

ВПЕРЕД У 90-ТІ

ЖИВОПИС Виставка Flash-back об'єднала роботи художників, які в 1990-х роках мали майстерні на Подолі на вулиці Олехівській. Анатолій Варваров, Володимир Зайченко, Ігор Коновалов, Сергій Корнієвський, Володимир Падун і Едуард Потапенков не надто відомі проте организатори експозиції вважають, що друзі з Олехівської зіграли не останню роль у формуванні сучасного українського мистецтва. Звичайно, їх ніхто не порівнює з відомим об'єднанням на Великій Житомирській, яке заклало фундамент вітчизняного contemporay art, але й списувати «олегівців» із рахунку не варто, позаяк і вони ведуть досить бурхливу творчу діяльність. Останні згадки про цих митців пов'язані з групою «Фіктивна Галерея. Експедиція», що проіснувала 10 років (до 2006-го) й запам'яталася не стільки мальстромом, скільки проведенням різноманітних акцій.

До 19 червня

Галерея «Ра»
(Київ, вул. Б. Хмельницького, 32)

АНТИГЛАМУР

Glamour-Toujours – підкresлено яскрава серія живописних робіт Якова Булавицького, в яких проілюстровано провінційні уявлення про «релігію» сьогодення й іронією зведені їхню значущість до абсурду. Та хоча полотна можна сприймати й без іронії, не дозволяє це зробити відеоролик Олександри Філоненко, де зафіксовано гламурне життя Миколаєва.

До 12 червня

Галерея «Белая Луна»
(Одеса, вул. Канатна, 9)

КРАЩЕ ХОРОМ

ФЕСТИВАЛЬ За 12 років існування хоровий фестиваль «Золотоверхий Київ» здобув репутацію одного з найштовжніших форумів академічної музики. Увагу щоразу привертають дві персони, яким головний організатор, диригент Микола Гобдич, присвячує чергову імпрезу: один композитор-класик і один сучасник. Цього року насолоджуватимемося звучанням духовних творів представника українського бароко Симеона Пекалицького та відомого польського композитора ХХ століття Ромуальда Твардовського. «Літургію Київську» останнього виконають на відкриті фестивалю 12 червня на Національній філармонії. Музика Пекалицького лунатиме 14 червня в монастирі отців Василіан. 13-го слухачі чекатиме концерт івано-франківського хору «Галицькі передзвони» (Михайлівський Золотоверхий собор). Наступного дня в Будинку вчених НАН України виступить хор «Хрещатик». Закінчиться фестиваль під співі легендарної Житомирської капели «Орея» (15 червня, Національна філармонія України).

12 – 15 червня

БІГТИ НІКУДИ

ТРИЛЕР Троє людей поспішають до ліftа. Клаудія (Емер Темблін) має встигнути до бабусі, яка помирає в лікарні. Томмі (Ермі Гаммер) повинен допомогти своїй дівчині, над котрою знаходитьться батько. Волосся дібки у Карла (Ейдан Джиллен): якщо він запіниться, дружина й дочка дізнаються про нього багато цікавого. Коли ліft надійно застриє (механіка не докликатися – святкують День незалежності), драма з присмаком клаустрофобії перетворюється на трилер: один із трійці виявляється серйним убивцею. «Фатальний вибір» – англомовний дебют мексиканця Ріоберто Кастанеди – вартий уваги не так завдяки грі акторів чи арабескам монтажу, як режисерській відвертості: тут зла істота з неприхованою радістю ріже хороших людей. І ніхто їй не завадить. У США стрічку рекомендовано лише дорослій аудиторії з промовистим формулюванням: за зображення «жорстокості, згвалтування та використання ненормативної лексики».

У кінотеатрах України
з 29 травня

БЕЗ ДАХУ

РОК Організатори X ювілейного фестивалю «Чайка Open Air», аби дотягти до рівня європейських аналогів, планують істотно вдосконалити формулу «хліба й відповідь». Фест забезпечить наметовим містечком із великою кількістю закладів харчування та належним сервісом. А видовищ вистачить і шанувальникам важкої музики, яким, кого влаштовує «полегшений» варіант – поп-рок та рэйв-дискотека. Програма складається з двох частин: до десятої вечора виступатимуть хедлайнери, після чого публіку розважатимуть «молоді й перспективні» – близько десятка гуртів, відібраних із 300 маловідомих українських рок-ватаг. В якості «найзірковіших зірок» запрошено ветеранів grindcore та death metal Napalm Death і фінський гурт The 69 EYES, який працює в стилі гот'н'ролл. Серед приїздів «Чайка Open Air» – «Крихітка Цахес», «Бумбокс», «ТОЛ», Esthetic Education, «Король і Шут», «Спілін», «Мумій Троль».

7 – 8 червня

Аеродром «Чайка»
(Києво-Святошинський район)

ПАРАД ЗІРОК

У столичному органному залі протягом двох днів виступатимуть закордонні диригенти – зірки першої величини. У межах міжнародного фестивалю «Київ-2008» за пультом побувають швейцарець Кристоф Род, француз Арно Пер'є, ізраїльтянин Даніель Коен і четвіртка завзятих американців: Ендрю Лайон, Френсіс Скал, Джошуа Хорш і Метью Браун.

13 – 14 червня

Будинок органної музики
(Київ, вул. В. Васильківська, 77)

ВСЕ В ОДНОМУ

Агент-початківець федеральної служби розслідувань отримує довгоочікуване перше завдання. Згідно з наказом йому доведеться слідкувати за власною матір'ю та її коханцем, яких запідозрили у викраданні предметів мистецтва з національних музеїв. Стрічка «Новий хлопець моєї мами» – шалений мікс мелодрами, бойовика, трилера та навіть комедії. В головних ролях: Антоніо Бандерас, Мер Райан, Колін Генкс. У кінотеатрах України
з 5 червня

ЕТНОФОРМАТ

Цьогорічний фестиваль мистецтв «Мазепа-фест» мав «пролог» – відбіркові музичні тури в Запоріжжя, Дніпропетровську й Харків. За словами режисера проекту Сергія Архипчука, така селекція сформувала справді цікавий склад учасників. Крім початківців, тут з'являться «Піккардійська терція», «Вій», «Ролікс», «Тартак». Етнічний елемент забезпечать «Бурдон», «Божичі» й народний колектив «Древо».

5 – 8 червня

Полтава

НАВІГАТОР



РОК



ТЕАТР



ДЖАЗ

ГУЦУЛ-ПАТІ

КВАРТИРНИК Як вони лише не називали свій стиль виконання: гуцул-хоп-ейсід-джаз, етно-модно-кислій-джаз або гуцул-скапанк-хоп, сутність музики гурту «Гуцул Каліпсо» від цього не зміниється — вона дійсно запальна та нестримна, як характер справжніх горців, та ще й має відчутний соціальний відтінок. Нині ці дивомузиканти, які сьогодні іменують себе «чернівецькими реп-бандитами», запрошуєть на так званий концерт-квартирник, хоча атмосфери затишної хатньої вечірки не обіцяють. Крім старих добрих хітів раннього періоду та композицій із альбому «Рекет Гангстера», хлопці мають намір винести на розсуд своїх прихильників шість нових пісень. Також публіку розважатимуть друзі гурту — гуцульським дабом, циганським брейком та грою на дримбі (Dj Binghi), гуцульським джазом (Dj Fun2mass), запальним феєричним відео (відома київська вj-команда PDTA) та балачками (Фагот з гурту ТНМК).

6 червня

Галерея «Лавра»
(Київ, вул. Мазепи, 17)

СКА-ПАНК

Гурт «Брем Стокер» постав 1996 року як «панк-проект розважального характеру». І хоча з часом їх стилюві вподобання змінювалися (наразі це «позитивний ска-панк»), розважальна складова проекту залишилася незмінною: дотепні тексти, веселі хлопці, запальні танці, душевна атмосфера й натовпи задоволених прихильників, а особливо — прихильниць.

7 червня

Арт-кав'ярня «PartyFOH»
(Запоріжжя, п-т Леніна, 47)

ІЩЕ КОРТАСАР

ВИСТАВКА Творче об'єднання «Іще» вперше заявило про себе минулого року виставою «Не те» за мотивами роману Фьодора Достоєвского «Ідіот». Публіка сприйняла спектакль із захватом, особливо відзначаючи якісну гру акторів. Донедавна ця вистава залишалася єдиною в репертуарі трупи. Наразі ж колектив готовий порадувати своїх прихильників наступного постановкою «за мотивами», цього разу — книги Хуля Кортасара «Гра в класики». Наскільки точно буде відтворено сюжетну лінію роману, сказати складно, та це не так і важливо. В центрі дійства — особливий світ кортасарівської прози: простір, що не зводиться до конкретної топографії, історія, которую не розкладає на конкретні події та гра, співучасником якої стають навіть, здавалося б, сторонні спостерігачі. Ролі виконують відомі за попередньою роботою Олександр Маркін і Кирило Лукашов, їм допомагають Тетяна Тумасян, Анна Киселєва, Катерина Леонова.

10 червня

Будинок актора
(Харків, вул. Красіна, 3)

«ПЛАНЕТА»

Коли Євгеній Грішковець створив виставу «Планета», театральний кола пророчили митцю сценічний кінець світу. «Сам собі режисер» і актор зіграв не один, а з Анною Дубровской. І заговорив не про філософські матерії та рефлексії дитинства, а про хохання. Щоправда, всесвіт людських стосунків він розкриває у своєму традиційному стилі «маленької людини».

14 червня

Український музично-драматичний театр
(Одеса, вул. Пастера, 15)

ВОРОТЯ КРАВЦЯ

КОНЦЕРТ Готуватися до приїзду Ленні Кравця досвідчені люди радять заздалегідь. Американський співак і гітарист заради шоу, вквитки на яке вже сягнули 3000 грн, везе із собою 60 осіб персоналу і 6 фур світло- та аудіоапаратури. Артист, котрого називають не інакше, як «реінкарнацією Джиммі Гендрікса», створив свій стиль із суміші джазу, соулу, фанку й року. А на запитання, який інструмент його улюблений, відповідає, що бере до рук усе необхідне для запису його дисків. Бо він не лише вокаліст і продюсер своїх творів, але і власноруч записує до них усі інструментальні партії. Його київські гастролі на підтримку нового альбому It Is A Time For Love Revolution овіяні ореолом ностальгії. Батько Ленні, телеведучий Сай Кравці, емігрував до США саме з України. Тому до виступів на розігріві гуртів Green Grey і Sister Siren зірка (яку в нас уже встигли прозвати Льоня Кравець) обієднав постійністю із щемливою ніжністю.

16 червня

Палац спорту
(Київ, пл. Спортивна, 1)

У СМОКІНГУ

Одноденне повернення джазового піаніста Костянтина Віленського обієде бути гучним. У першому відділі Національний симфонічний оркестр зіграє «Музикантів в дорозі» Саратацького й «Симфонічні танці» з «Вестсайдської історії». В другому — з'явиться винувательця свята, який виконав «Рапсодію в стилі блюз» Гершвіна й власну «Фантазію на теми Гершвіна».

11 червня

Національна філармонія України
(Київ, Володимирський узвіз, 2)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

KIEV FIRE FESTIVAL-2008

Міжнародний фестиваль вогню, в якому братимуть участь майстри запальних у буквальному сенсі слова видовищ.

6 – 8 червня. Київ (Труханів острів, сцена фортеці «Косий Капонір», Зелений театр)

ДО 125-РІЧЧЯ КИРИЛА СТЕЦЕНКА

«Літургія св. Йоанна Златоустого» у виконанні хору «Київ».

7 червня. Трапезна церква Києво-Печерської лаври (Київ, вул. Мазепи, 21)

Вистава «Український Великден» фольклорного гурту «Дай Боже!», мнооопера «Фігєнія в Тавріді» та музична драма «Гайдамаки» на музику Кирила Стеценка.

11 червня. Національна опера України (Київ, вул. Володимирська, 50)

«КРИХІТКА ЦАХЕС»

Музиканти, котрі працюють у стилі актуальної альтернативної поп-музики з концертом наживо.

8 червня. Клуб «MasterShmidt» (Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 14)

ВОРКШОП І ЛЕКЦІЯ

Арт-директор одного з наймасштабніших форумів сучасного мистецтва Documenta Роджер Бюргелл розкаже про європейський досвід кураторства та проаналізує українські проекти.

10 – 11 червня. Гете-Інститут (Київ, вул. Волоська, 12/4)

«ТРУБА»

Експериментальна вистава на основі вибраних есе Тараса Прокоп'євського зі збірки «FM Галичина» та музично-вербальних композицій Василя Шумова (гурт «Центр»).

12 – 13 червня. Театральний центр КМА (Київ, вул. Іллінська, 9)

TRES DESEOS

Вечірка в латиноамериканському стилі.

14 червня. Клуб «Майдан» (Луцьк, вул. Бойка, 2)

«МАШИНО ВРЕМЯ»

Серія графічних робіт Марії Шубіної з рукописними сторінками особистого щоденника-путівника, створеного під час подорожі Індією.

До 17 червня. Галерея «Колекція» (Київ, вул. Паньківська, 8)

ЗАКАРПАТТЯ НЕ ГАЛИЧИНА

Днями повернувся з відрядження в Закарпаття. До сих пір багато моїх знайомих вважають цю область тією ж таки Галичиною, тільки за Карпатами. Так ось, хотілося бі розвіяти цю хибну думку. На-справді як закарпатці, так і галичани терпіти не можуть одне одного. Спитайте середньостатистичного львів'янина про ужгородця, й почуете, що той — «циган», «нігер» (закарпатці справді доволі смагляви) та «бублай», мовляв, закарпатці постійно вимовляють сполучення «бл» і складається враження, що вони бубонять собі щось під ніс. У відповідь ужгородець скаже про мешканця міста Лева: то є «бик», «рагуль» та «жлоб». Люблять вони одне одного, що тут скажеш. ■

**БОГДАН
БУТКЕВІЧ****АНДРІЙ
ЛАВРИК**

ОБЕРЕЖНИЙ ЇЗДЕЦЬ «Гривні сорок не знайдеться?» — вигляд цієї людини свідчив, що вона прожила коротке, але дуже бурхливе життя. Гарантовано позбутися такої компанії можна було лише двома способами: нокаутувати чи дати те, що просить. Я був налаштований миролюбно, тому обрав останнє. «Спасибі, ти мене врятував! — вигукнув він, отримавши дві гривні. — Ну, ти розумієш, я ж бачу, що ти з наших». І він красномовним жестом показав процес вживання «ширки». «Ти обережніше з цим!» — я повторив його жест. «Я обережний із цим як ніхто інший!» — заявив мій новий знайомий. «Всі обережні давно зіскочили!» — заперечив я. Та, здається, мое застереження він не розчув, оскільки вже швидко кроував у напрямку відомої йому «точки». ■

ПРО ЛІТО Коли говорять, що цього року весна холодніша, ніж минулого, то я ніяк не можу пригадати, чи то правда. Бо, здається, так кажуть кожного нового сезону. А ще бабуся щороку говорила, що буде поганий врожай, а його таки вистачало на всю зиму нам і на продаж. Та пригадую один холодний першочервневий день. У селі в бабусі я пасла череду, на соковитій зеленій траві кіркою взялася ранковий сніг. Тоді мені було по-дитячому страшно, бо щось чула, щось домислювалася про початок якогось кінця. Після обіду бабуся забрала мене з пасовища й відігрівала на протопленій лежанці. В теплій затишку минулися страхи, а на все життя залишився тільки спомин про сніг на початку літа. ■

**ТАНЯ
ОВЧАР****ВАСИЛЬ
ВАСЮТИН**

ПОЩАСТИЛО? У Макіївці на Донеччині трапився вельми драматичний випадок. 29-річний пацієнт одного з відділень захопив на шостому поверхі міської лікарні своїх співпартнерів у заручники, вимагаючи викуп в мільйон долларів, автомобіль Porsche і порцію наркотиків. Згідно із законодавством це було потрактовано як «терористичний акт», до якого й поставилися відповідно. На щастя, горетерориста, озброєного виделкою й уламком тарілки, вдалося обезбройти швидко та без спецзасобів. Його доправили до психіатричного диспансеру, де він уже перебував на обліку. Тут фраза з анекдоту «яка країна — такі й терористи» мало не сповнє гордістю груди за Україну. Дай, Боже, щоб усі теракти були в нас такими. Однак чи хочеться комусь стати учасником подібного? ■

АЛЛОХА, АЛЕРГІЕ! Як я розумію тих, котрі ненавидять початок літа. Це, безумовно, алергіки. Я одна з них. Пухнасті кульбаби, пахучий жасмин, тополиний пух... Останнє — це взагалі жах! Хто додумався насадити в Києві стількитополь? Особливо в центрі міста. Ідеш вулицями, а він летить тобі в очі, в рот, за пазуху й вплутується у волосся. Бррррр... Ненавиджу. Неприємний нежить, кашель, чхання, головний біль, слози. І ти чекаєш дощу, поки він хоч трошки «приб'є» цю гидоту до землі й буде нагода прогулятися. Нарешті небо почуло твої молитви — пішла злива — гуляєш під дощем і вільно дихаєш. Щастя. А ввечері — вдіві неприємніший нежить, кашель, чхання, головний біль, слози... ■

**ВЕРОНІКА
КІФЧАК****ТЕТЬЯНА
ОРОБЕЦЬ**

БЛАКИТНЕ СЯЙВО Недавно довелося пізно повернутися додому. Й усе було би гаразд, якби не звичка по дорозі заглядати у вікна квартир. Особливо тих, що на перших трох поверхах. Повірте, огляд на такій відстані просто чудовий. Так-от. Помітила одну річ. Світло, що лилося з усіх, без винятку, віконних шибок, було блакитного кольору. Ні, не жовтого, як від стандартних лампочок, а саме голубого. Таке, яке випромінюють екрані телевізорів. Раптом мене осяяло: це ж люди повернулися з роботи, повечеряли й... сіли дивитися телевізор. Вони свідомо перетворюють себе в аудиторію, поглинають інформаційні потоки, стають добровільними заручниками швидкозмінюваних картинок! Того вечора в моїй кімнаті джерело блакитного сяйва не вмикалося. ■

ТЕЛЕКАНАЛ НОВИН

Коли ти хочеш знати



Сьогодні мало знати більше,
сьогодні треба знати все!



УКРАЇНА РЕГІОНАЛИ ЗНОВУ "З'ЯСОВУВАЛИ" СТОСУНКИ З БЮТІВЦІМИ
БАТСЬКІ РОЗВАГИ КИЇВ



УКРАЇНА ЧАСТКА ТРИЧІ ВІД ПРОШОГО РІК СКЛАДАЕ БЛІЗЬКО 3%
ІПОТЕКА КИЇВ



США УРДЖА ТАНЕЛОКОВА ВІДМІННА НАЦІОНАЛЬНА НАСДАК З ВОРСЕ ДОВІДКА БЕЗПЕКА АРХІВ



ЄВРОСОЮЗ ЄВРОПАРЛАМЕНТ УХВАЛИВ ВХОДЖЕННЯ 9 КРАЇН ДО ЗОНИ ШЕНГЕНУ
ШЕНГЕНСЬКА ЗОНА СТРАСБУРГ



ІСПАНІЯ ЗУСІЛЛЯ "HONDA" СКОНЦЕНТРОВАНІ НА СЕЗОН 2008-ГО РОКУ
ФОРМУЛА-1 АРХІВ



США РАЙАН БАРНЗ
ФЕСТИВАЛЬ WIRED NEXTFEST КОМПАНІЯ AIRSCOOTER CORPORATION



КИТАЙ ПЕРІС ХІЛТОН "ЗАСВІТИЛАСЯ" НА MTV STYLE AWARDS
ШОУ MTV ШАНХАЙ



ВЕЛІКОБРИТАНІЯ ЕМІ ВАННХАУС - НАНКРАЩА ВІКОНАВИЦЯ ЯВ ЛОНДОН
MOBO AWARDS

10 080 хвилин мовлення щотижня дозволили телеканалу новин «24» стати зручним цілодобовим джерелом інформації

764 новинних сюжеті за добу дають повну інформаційну картину дня на одному телеканалі

105 пізнавальних програм за добу дозволяють глядачеві отримати більше, ніж просто новини

65 журналістів-професіоналів стежать за тим, аби жодна новина не пройшла повз вашу увагу

24 корпункти по Україні та за її межами щоденно збирають для вас найважливішу інформацію

8,23 млн. глядачів вже дивляться нас в кабельних мережах, в ефірі та з супутника

Новий унікальний
український проект

МЕРЕЖА КНИГАРЕТЬ



К Н И Г А Р Н Я

Купуйте в інтернет-магазині за адресою:
www.book-ye.com

Нова сучасна книгарня в історичному центрі Києва,
поруч зі станцією метро «Золоті ворота», вул. Лисенка, 3
тел: (044) 235-88-54
office@book-ye.com